

la Cruz

3

UVA. BHSC. BU 08493

27

9

16

~~80~~
~~2-10-19~~
~~20-7-19~~

Pe - 619 - 119

8493

1626

~~1626~~

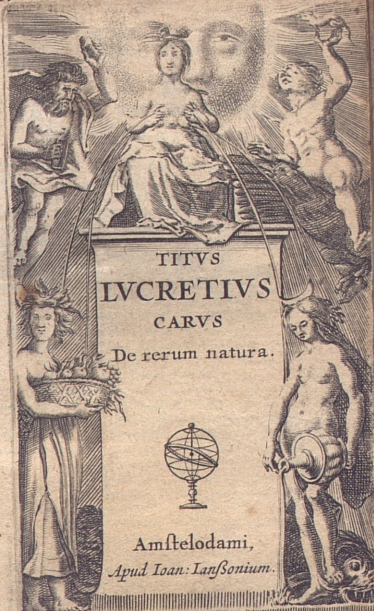
82

2-16 26

2074

Fran^{co}

Amstel

TITVS
LVCRETIVS
CARVS
De rerum natura.

Amstelodami,
Apud Ioan: Ianssonium.

A° dñ Ibc xxvi

ex del Collegio de la Compagnia de S. P.
de regno de S. P. de P. de S. P. de S. P.

THE
MUSEUM

T. LUCRETII
CARI
DE RERVM NATVRA
LIBER PRIMVS.

ÆNE ADVM genetrix, hominum, divum
que voluptas,
Alma Venus, cæli subter labentia signa,
Quæ mare navigerum, quæ terras frugiferentis
Cõcelebras: per te quoniam genus omne animan-
Concipitur, visitque exortum lumina solis: (tum
Te Dea, te fugiunt venti, te nubila cæli,
Adventumque tuum: tibi suaveis Dadala tellus
Summittit flores, tibi rident æquora ponti,
Placatumque nitet diffuso lumine cælum.
Nam simul ac species patefacta' st verna diei,
Et referata viger genitalis aura Favoni:
Aëriæ primum volucres te, diva, tumque
Significant initum percussæ corda tua vi:
Inde feræ pecudes persultant pabula læta,
Et rapidos tranant amneis: ira capta lepore,
Illecebrique tuis omnis natura animantum
Te sequitur cupidè, quo quamque inducere pergis.
Denique per maria, ac monteis, fluviosq; rapaceis,
Froudiferasq; domos avium, camposque virentis,
Omnibus incutiens blandum per pectora amorem,
Efficis, ut cupidè generatim sæcla propagent.
Quæ quoniam rerum naturam sola gubernas:
Nec sine te quidquam dias in luminis oras
Exoritur, neq; fit lætum, neq; anabile quidquam:
Te sociam studeo scribundis versibus esse,
Quos ego de rerum natura pangere conor
Meminiadæ nostro: quem tu, dea, tempore in omnib;
Omnibus ornatum voluisti excellere rebus.
Quo magis æternum da dictis diva leporem:
Efficere, ut interea fera mænera militiæ
Per maria, ac terras omneis sopita quiescant.
Nam tu sola potes tranquilla pace juvare
Mortaleis: quoniam belli fera mænera Mavors
Armipotens regit, in gremium qui saepe tuum se
Rejicit, æterno devinctus vulnere amoris:
Atque ita suspiciens tereti cervice reposta

Pascit amore avidos inhians in te, dea, visus?
 Eque tuo pendet resupini spiritus ore.
 Hunc tu, diva, tuo recubantem corpore sancto
 Circumfusa super, suaveis ex ore loquelas
 Funde, petens placidam Romanis inclyta pacem.
 Nam neque nos agere hoc patriam tempore iniquo
 Possumus æquo animo: neque Memmi clara propa-
 Talibus in rebus communi deesse saluti. (go
 Quod superest, vacuas aureis mihi Memmiada, & te
 Semotum a curis adhibe veram ad rationem,
 Ne mea dona tibi studio disposita fideli,
 Intellecta prius quàm sint, contenta relinquant.
 Nam tibi de summa cæli ratione, Deumque,
 Disserere incipiam: & rerum primordia pandam:
 Vnde omneis natura creet res, auctet, alatque:
 Quove eadem rursus natura perempta resolvat:
 Quæ nos materiem, & genitalia corpora rebus
 Reddenda in ratione vocare, & semina rerum
 Appellare suemus: & hæc eadem usurpare
 Corpora prima, quod ex illis sunt omnia primis.
 Omnis enim per se divum natura necesse est
 Immortali ævo summa cum pace fruatur,
 Semota ab nostris rebus, sejunctaque longè.
 Nam privata dolore omni, privata periculis,
 Ipsa suis pollens opibus, nihil indiga nostri,
 Nec bene promeritis capitur, nec tangitur ira.
 Humana ante oculos fœdè cum vita jaceret
 In terris oppressa gravi sub religione:
 Quæ caput à cæli regionibus ostendebat,
 Horribili super aspectu mortalibus instans:
 Primum Grajus homo mortaleis tollere contra
 Est oculos ausus, primusque obsistere contra:
 Quem nec fama Deum, nec fulmina, nec minitantia
 Marmure compressit cælum, sed eo magis acrem
 Virtutem inritat animi, confringere ut arcta
 Naturæ primus portarum claustra cupiret.
 Ergo vivida vis animi pervicit, & extra
 Processit longè flammantia moenia mundi:
 Atq; omne immensum peragravit mente, animoque:
 Vnde refert nobis victor quid possit oriri,
 Quid nequeat: finita potestas denique cuique
 Quanam sit ratione, atque altè terminus hærens.
 Quare religio pedibus subjecta vicissim
 Obteritur, nos exæquat victoria cælo.
 Illud in his rebus vereor ne forte rearis
 Impia te rationis inire elementa, viamque

Endogredi sceleris ; quod contra sæpius olim
 Religio peperit scelerosa, atque impia facta:
 Aulide quo pacto Triviaï virginis aram
 Iphianassaï turparunt sanguine foedè
 Ductores Danaüm delecti, prima virorum.
 Cui simul insula virgineos circumdata comtus
 Ex utraque pari malorum parte profusa est:
 Et mæstum simul ante aras adstare parentem
 Sensit, & hunc propter ferrum celare ministros:
 Aspectuque suo lacrimas effundere civeis:
 Muta metu, terram genibus summissa petebat:
 Nec miseræ prodesse in tali tempore quibat,
 Quod patri princeps donârat nomine regem.
 Nam sublata virum manibus tremebundaq; ad aras
 Deducta est, non ut solenni more sacrorum
 Perfecto, posset claro comitari Hymenæo:
 Sed casta incestè nubendi tempore in ipso
 Hostia concideret mactatu mæsta parentis:
 Exitus ut classi felix faustusque daretur.
 Tantum religio potuit suadere malorum.

Tutemet à nobis jam quovis tempore, vatum
 Terriloquis victus dictis desciscere quæres.
 Quippe etenim quàm multa tibi jam fingere possum
 Somnia, quæ vitæ rationes vertere possint,
 Fortunasque tuas omneis turbare timore?
 Et merito. nam si certam finem esse viderent
 Ærumnarum homines: aliqua ratione valerent
 Religionibus, atque minus obsistere vatum.
 Nunc ratio nulla est restandi, nulla facultas.
 Æternas quoniam pœnas in morte timendum.
 Ignoratur enim quæ sit natura animai;
 Nata sit, an contra nascentibus insinnetur:
 Et simul interea nobiscum morte diremta:
 An tenebras Orci visat, vastasque lacunas,
 An pecudes alias divinitus insinuet se,
 Ennius ut noster cecinit, qui primus amœno
 Detulit ex Helicone perenni fronde coronam:
 Per genteis Italas hominum quæ clara clueret.
 Et si præterea tamen esse Acherusia templa
 Ennius æternis exponit versibus edens:
 Quo neque permânent animæ, neq; corpora nostra:
 Sed quædam simulacra modis pallentia miris:
 Vnde sibi exortam semper-florentis Homeri
 Commemorat speciem, lacrimas & fundere salvas
 Cœpisse, & rerum naturam expandere dictis.
 Quapropter bene cum superis de rebus habenda

Nobi

T. L V C R E T I I

Nobis est ratio; solis lunæque meatus
 Qua fiant ratione, & qua vi quæque gerantur
 In terris: tum cumprimis ratione sagaci
 Unde anima, atq; animi constet natura videndum;
 Et quæ res nobis vigilantibus obvia menteis
 Terrificet, morbo affectis somnoque sepultis,
 Cernere uti videamur eos, audireque coram,
 Morte obita quorum tellus amplectitur ossa.
 Nec me animus fallit, Grajorum obscura reperta
 Difficile iulustrare Latinis versibus esse:
 Multa novis verbis præsertim cum sit agendum,
 Propter egestatem linguæ, & rerum novitatem.
 Sed tua me virtus tamen, & sperata voluptas
 Suavis amicitix quemvis perferre laborem
 Suadet: & inducit nocteis vigilare serenas,
 Quærentem dictis quibus, & quo carmine demum
 Clara tuæ passim præpandere lumina menti;
 Res quibus occultas penitus consilere possis.

Hunc igitur terrorem animi, tenebrasq; , necesse est
 Non radii solis, neque lucida tela diei
 Discutiant, sed naturæ species, ratioque:
 Principium hinc cujus nobis exordia sumet:
 Nullam rem è nihilo gigni divinitus umquam.
 Quippe ita formido mortaleis continet omnes;
 Quod multa in terris fieri, cæloque tuentur:
 Quorum operum causas nulla ratione videre
 Possunt, ac fieri divino numine rentur.
 Quas ob res, ubi viderimus, nil posse creari
 De nihilo; tum, quod sequitur, jam rectius inde
 Perspiciemus, & unde queat res quæque creari,
 Et quo quæque modo fiant operâ sine divum.
 Nam si de nihilo fierent; ex omnibu' rebus
 Omne genus nasci posset: nil semine egeret.
 E mare primum homines, è terra posset oriri
 Squammigeru' genus, & volucres; erumpere cælo
 Armenta; atque aliæ pecudes: genus omne ferarum
 Incerto partu culta ac deserta teneret:
 Nec fructus iidem arboribus constare solerent,
 Sed mutarentur: ferre omnes omnia possent.
 Quippe, ubi non essent genitalia corpora cuique,
 Qui posset mater rebus consistere certa?
 At nunc feminibus quia certis quidque creatur:
 Inde enascitur, atque oras in luminis exit,
 Materies ubi inest cujusque & corpora prima.
 Atque hac re nequeunt ex omnibus omnia gigni,
 Quod certis in rebus inest secreta facultas.

Præterea, cur vere rosam, frumenta calore,
 Vineis autumnno fundi sudante videmus:
 Si non, cerra suo quia tempore semina rerum
 Cum confluxerunt, parebit quodcumque creatur,
 Dum tempestates adsunt, & vivida tellus
 Tutò res teneras effert in luminis oras?
 Quod si de nihilo fierent, subitò exorirentur
 Incerto spatio, atque alienis partibus anni:
 Quippe ubi nulla forent primordia, quæ genitalli
 Concilio possent arceri tempore iniquo.
 Nec porro augendis rebus, spatio foret usus
 Seminis ad coitum, è nihilo si crescere possent.
 Nam fierent juvenes subitò ex infantibus parvis:
 E terraque exorta repente arbusta salirent.
 Quorum nil fieri manifestum est, omnia quando
 Paullatim crescunt (ut par est) semine certo:
 Crescendoque genus servant, ut noscere possis
 Quæque sua de materia grandescere aliq̄ue.

Huc accedit, uti sine certis imbris anni
 Lætificos nequeat foetus summittere tellus:
 Nec porro secreta cibo natura avimantum
 Propagare genus possit, vitamque tueri:
 Ut potius multis communia corpora rebus
 Multa putes esse, ut verbis elementa videmus:
 Quam sine principiis ullam rem existere posse.
 Denique cur homines tantos natura parare
 Non potuit, pedibus qui pontum per vada possent
 Transire, & magnos manibus divellere montes,
 Multaque vivendo vitalia vincere sæcla:
 Si non materies quia rebus reddita certa est
 Giguandis, è qua constat quid possit oriri?
 Nil igitur fieri de nilo posse fatendum est:
 Semine quando opus est rebus, quo quæque creatæ
 Aëris in teneras possint profertur auras.

Postremo quoniam incultis præstare videmus
 Culta loca: & manibus meliores reddi foetus:
 Esse videlicet in terris primordia rerum:
 Quæ nos foecundas vertentes vomere glebas,
 Terraïque solum subigentes cinus ad ortus.
 Quod si nulla forent: nostro sine quæque labore
 Sponte sua multo fieri meliora videres.
 Huc accedit, uti quæque in sua corpora rursum
 Dissolvat natura: neque ad nihilum interimat res.
 Nam si quid mortale è cunctis partibus esset:
 Ex oculis res quæque repente erepta periret.
 Nulla vi foret usus epim, quæ partibus ejus

T. L V C R E T I I

Discidium parere, & nexus exsolvere possit.
 At nunc, æterno quia constant semine quæque,
 Donec vis obeat, quæ res diverberet ictu,
 Aut intus penetrat per inania, dissolvatque:
 Nullius exitium patitur natura videri.

Præterea, quæcumque vetustate amovet ætas,
 Si penitus perimit consumens materiem omnem:
 Unde animale genus generatim in lumina vitæ
 Redducit Venus? aut reductum dædala tellus
 Vnde alit, atque auget, generatim pabula præbens?
 Vnde mare, ingenui fontes, externaque longè
 Flumina suppeditant? unde æther sidera pascit?
 Omnia enim debet, mortali corpore quæ sunt,
 Infinita ætas consumse anteacta, diesque.

Quod si in eo spatium, atque anteacta ætate fuere,
 E quibus hæc rerum consistit summa resecta:
 Immortali sunt natura prædita certè.

Haud igitur possunt ad nilum quæque reverti.
 Denique res omnes eadem vis causaque volgo
 Conficeret: nisi materies æterna teneret
 Inter se nexus minus aut magis endopeditè.
 Tactus enim lethi satis esset causa profecto:
 Quippe, ubi nulla forent æterno corpore, eorum
 Contextum vis deberet dissolvere quæque.

At nunc, inter se quia nexus principiorum
 Dissimiles constant, æternaque materies est:
 Incolunt remanent res corpore, dum satis acris
 Vis obeat pro textura cujusque reperta.
 Haud igitur redit ad nihilum res ulla: sed omnes
 Discidio redeunt in corpora materiai.

Postremo pereunt imbres, ubi eos pater æther
 In gremium matris terrai præcipitavit.
 At nitidæ surgunt fruges, rarique virescunt
 Arboribus: crescunt ipsæ, foetuque gravantur.
 Hinc alitur porro nostrum genus, atque ferarum:
 Hinc lætas urbeis pueris florere videmus:
 Frondiferasque novis avibus canere undiq; silvas.
 Hinc fessæ pecudes pingues per pabula læta
 Corpora deponunt: & candens lacteus humor
 Vberibus manat distentis: hinc nova proles
 Artubus infirmis teneras lasciva per herbas
 Ludit, lacte mero menteis percussa novellas.
 Haud igitur penitus pereunt quæcumq; videntur:
 Quando aliud ex alio reficit natura: nec ullam
 Rem gigni patitur, nisi morte adjunctam aliena.

Nunc age, res quoniam docui non posse creari

De nihilo, neque item genitas ad nil revocari:
 Ne qua forte tamen cœptes diffidere dictis,
 Quod nequeunt oculis rerum primordia cerni:
 Accipe præterea, quæ corpora tute necesse est
 Confitere esse in rebus, nec posse videri.
 Principio, venti vis verberat incita pontum,
 Ingenteisque ruit naveis & nubila differt:
 Interdum rapido percurrens turbine campos
 Arboribus magnis iternit, monteisque supremos
 Silvifragis vexat flabris: ita perfurit acri
 Cum fremitu, sævitque minaci murmure pontus.
 Sunt igitur venti nimirum corpora cæca:
 Quæ mare, quæ terras, quæ denique nubila cæli
 Verrunt, ac subito vexantia turbine raptant.
 Nec ratione fluunt alia, stragemque propagant,
 Ac cum mollis aquæ fertur natura repente
 Flumine abundantanti quod largis imbribus anget
 Montibus ex altis magnus decursus aquai,
 Fragmina conjiciens silvarum, arbustaque tota:
 Nec validi possunt pontes venientis aquai
 Vim subitam tolerare: ita magno turbidus imbrâ
 Molibus incurrens validis cum viribus amnis,
 Dat sonitu magno stragem, volvitque sub undis
 Grandia saxa, ruit qua quidquid fluctibus oblat.
 Sic igitur debent venti quoque flamina ferri:
 Quæ, veluti validum flumen, cum procubuere
 Quamlibet in partem trudent res ante, ruuntque
 Imperibus crebris: interdum vertice torto
 Conripiunt, rapidoque rotantia turbine portant.
 Quare etiam atque etiam sunt venti corpora cæca:
 Quandoquidem factis ac moribus, æmula magnis
 Annibus inveniuntur, aperto corpore qui sunt.
 Tum porro varios rerum sentimus odores:
 Nec tamen ad nareis venienteis ceruimus unquam:
 Nec calidos æstus tuimur, nec frigora quimus
 Vsurpare oculis, nec voces cernere suemus:
 Quæ tamen omnia corporea constare necesse est
 Natura: quoniam sensus impellere possunt.
 Tangere enim & tangi, nisi corpus, nulla potest res.
 Denique fluctifrago suspensæ in littore vestes
 Vvescunt, eadem dispanfæ in sole ferescunt.
 At neque quo pacto persederit humor aquai
 Visu est, nec rursus quo pacto fugerit æstu.
 In parvas igitur parteis dispergitur humor,
 Quas oculi nulla possunt ratione videre.
 Qui etiam multis solis redeuntibus annis

Annulus in digito subterrenuatur habendo:
 Stillicidii casus lapidem cavat: uncus aratri
 Ferreus occultè decrefcit vomer in arvis:
 Strataque jam volgi pedibus detrita viarum
 Saxea confpicimus: tum portas propter athena
 Signa manus dextras ostendunt attenuari
 Sæpe salutantum tactu, præterque meantum.
 Hæc igitur minui, cum sint detrita, videmus:
 Sed quæ corpora decedant in tempore quoque,
 Invida præclufit speciem natura videndi.
 Postremo, quæcumque dies, naturaque rebus
 Paullatim tribuit moderatim crefcere cogens:
 Nulla potest oculorum acies contenta tueri:
 Nec porro quæcumque ævo, macieque fenefcunt:
 Nec, mare quæ impendent vefco faxa perefa,
 Quid quoque amittant in tempore, cernere poffis.
 Corporibus cæcis igitur natura gerit res.

Nec tamen undique corporea ftipata tenentur
 Omnia natura. namque eft in rebus inane,
 Quod tibi cognoffe in multis erit utile rebus:
 Nec finet errantem dubitare, & quærere femper
 De fuma rerum, & noftris diffidere dictis.
 Quapropter locus eft intactus inane, vacansque.
 Quod fi non effer: nulla ratione moveri
 Res poffent. namque officium, quod corporis extat
 Officere, atque obltare, id in omni tempore adelfet
 Omnibus. haud igitur quidquam procedere poffet,
 Principium quoniam cedendi nulla daret res.
 At nunc per maria, ac terras, fublima que coeli,
 Multa modis multis varia ratione moveri
 Cernimus ante oculos: quæ, fi non effer inane,
 Non tam follicito motu privata carerent:
 Quàm genita omnino nulla ratione fuiffent:
 Undique materies quoniam ftipata quieflet.

Præterea quamvis folidæ res effer putentur:
 Hinc tamen effer licet raro cum corpore cernas:
 In faxis, ac fpeluncis permanat aquarum
 Liquidus humor, & uberibus flent omnia guttis.
 Diflipat in corpus feffe cibus omne animantum.
 Crescunt arbuta, & foetus in tempore fundunt:
 Quod cibus in totas ufque ab radicibus imis
 Per truncos, ac per ramos diffunditur omneis:
 Inter fepta meant voces, & claufa domorum
 Tranfvolitant: rigidum permanat frigus ad offa.
 Quod, nifi inania fuit qua poffent corpora quæque
 Tranfire, haud ulla fieri ratione videres.

Deni-

Denique eur alias aliis præstare videmus
 Pondere res rebus, nihilo majore figura?
 Nam si tantundem 'st in lanæ glomere, quantum
 Corporū in plumbo 'st: tantundem pendere par est;
 Corporis officium est quoniam premere omnia de-
 orsum:

Contra autem natura manet sine pondere inanis.
 Ergo quod magnum 'st æquè, leuiusque videtur,
 Nimirum plus esse sibi declarat inanis.

At contra gravius plus in se corporum esse
 Dedicat, & multo vacui minus intus habere.
 Est igitur nimirum id, quod ratione sagaci
 Quærimus, admistum rebus, quod inane vocamus.

Illud in his rebus, ne te deducere vero
 Possit, quod quidam fingunt, præcurrere cogor.
 Cedere squamigeris latices nitentibus ajunt,
 Et liquidas aperire vias: quia post loca pisces
 Linqunt, quo possint cedentes confluere undæ:
 Sic alias quoque res inter se posse moveri,
 Et mutare locum, quamvis sint omnia plena.
 Scilicet id falsa totum ratione receptam 'st.
 Nam quo squamigeri poterunt procedere tandem,
 Nî spatium dederint latices? concedere porro
 Quo poterunt undæ, cum pisces ire nequibunt?
 Aut igitur motu privandum 'st corpora quæque;
 Aut esse admistum dicendum rebus inane:
 Vnde init'am primum capiat res quæque movendi.

Postremo duo de concursu corpora lata
 Si cita dissiliant: nempe aër omne necesse 'st
 Inter corpora quod fiat possidat inane.
 Is porro, quamvis circum celerantibus auris
 Confluat: hand poterit tamen uno tempore totum
 Compleri spatium. nam primum quemq; necesse 'st
 Occupet ille locum, deinde omnia possideantur.
 Quod si forte aliquis, cum corpora dissiluerit,
 Tum putat id fieri, quia se condensat aër,
 Errat: nam vacuum tunc fit, quod non fuit ante,
 Et repletur item, vacuum quod constitit ante,
 Nec tali ratione potest denserier aër:
 Nec si jam posset, sine inani posset, opinor,
 Se ipse in se trahere, & parteis conducere in unū.
 Quapropter quamvis causando multa moteris,
 Esse in rebus inane tamen fateare necesse 'st.

Multaque præterea tibi possum commemorando
 Argumenta, fidem dictis conradere nostris.
 Verum animo satis hæc vestigia parva sagaci

Sunt

Sunt, per quæ possis cognoscere cætera tute,
 Namque canes ut montivagæ persæpe feraï
 Naribus inveniunt intestas fronde quietes,
 Cum semel institerunt vestigia certa viaï:
 Sic alid ex alio per te tute ipse videre
 Talibus in rebus poteris, cæcasque latebras
 Insinuare omneis, & verum protrahere inde:
 Quod si pigraris, paullumve abscelleris ab re,
 Hoc tibi de plano possum promittere Memmi:
 Vsque adeo largos hautus de fontibu' magnis
 Lingua meo suavis diti de pectore fundet,
 Ut verear, ne tarda prius per membra senectus
 Serpat, & in nobis vitaï claustra resolvat,
 Quam tibi de quavis una re versibus omnis
 Argumentorum sit copia missa per aureis.
 Sed nunc jam repetam corptum pertexere dictis.

Omnis ut est igitur per se natura, duabus
 Constitit in rebus. nam corpora sunt, & inane,
 Hæc in quo sita sunt, & quo diversa moventur.
 Corpus enim per se communis deliquat esse
 Sensus: quo nisi prima fides fundata valebit:
 Haud erit occultis de rebus quo referentes
 Confirmare animi quicquam ratione queamus.
 Tum porro locus, ac spatium quod inane vocamus,
 Si nullum foret; haud usquam sita corpora possent
 Esse, neque omnino quaquam diversa meare:
 Id quod jam supera tibi paullo ostendimus ante.

Præterea nihil est, quod possis dicere ab omni
 Corpore sejunctum, secretumque esse ab inani:
 Quo quasi tertia sit rerum natura reperta.
 Nā quodcumq; erit, esse aliquid debet id ipsum
 Augmine vel grandj, vel parvō denique, dum sit.
 Cui si tactus erit quamvis levis, exiguisque,
 Corporum augebit numerum, summamq; sequetur.
 Sin intactile erit, nulla de parte quod ullam
 Rem prohibere queat per se transire meantem:
 Scilicet hoc id erit vacuum, quod inane vocamus.
 Præterea per se quodcumque erit, aut faciet quid:
 Aut aliis fungi debet agentibus ipsum:
 Aut erit ut possint in eo res esse, gerique.
 At facere & fungi sine corpore nulla potest res:
 Nec præbere locum porro, nisi inane vacansque.
 Ergo præter inane, & corpora, tertia per se
 Nulla potest rerum in numero natura relinqui:
 Nec, quæ sub sensus cadat ullo tempore nostros:
 Nec, ratione animi quam quisquam possit apisci,

Nam

Nam quæcumque cluent, aut his conjuncta duabus
Rebus ea invenies, aut horum eventa videbis.

Conjunctu'st id, quod numquam sine pernicali
Discidio potis est sejungi, seque gregari:

Pondus uti saxi calor ignibu', liquor aquaï,
Tactus corporibus cunctis, intactus inani.

Servitium contra, libertas, divitiæque,
Paupertas, bellum, concordia, cætera, quorum
Adventu manet incolumis natura, abituque:

Hæc soliti sumus, ut par est, eventa vocare.

Tempus item per se non est: sed rebus ab ipsis
Consequitur sensus, transactum quid sit in ævo:

Tum quæ res instet, quid porro deinde sequatur.

Nec per se quemquam tempus sentire fatendu'st
Semotum ab rerum motu, placidaque quiete.

Denique Tyndaridem raptam, belloque subactæ
Trojugenas genteis cum dicunt esse, videndu'st,

Ne forte hæc per se, cogant nos, esse fateri:

Quando ea sæcla hominum, quorum hæc eventa
fuere,

Inrevocabilis abstulerit jam præterita ætas.

Namque aliud rebus, aliud regionibus ipsis
Eventum dici poterit, quodcumque erit actum.

Denique materies si rerum nulla fuisset,

Nec locus, ac spatium, res in quo quæque geruntur?

Numquam Tyndaridis formæ conflatus amore

Ignis Alexandri Phrygio sub pectore gliscens

Clara accendisset sævi certamina belli:

Nec clam durateus Trojanis Pergama partu

Inflammasset equus nocturno Grajugenarum.

Perspicere ut possis res gestas funditus omneis,

Non ita uti corpus per se constare, nec esse:

Nec ratione cluere eadem, qua constat inane:

Sed magis ut merito possis eventa vocare

Corporum, atque loci, res in quo quæq; gerantur.

Corpora sunt porro partim primordia rerum:

Partim concilio quæ constant principiorum.

Sed quæ sunt rerum primordia, nulla potest vis

Stringere: nam solido vincunt ea corpore demum.

Etsi difficile esse videtur credere, quicquam

In rebus solido reperire corpore posse.

Transit enim fulmen cæli per septa domorum:

Clamor ut, ac voces: ferrum candescit in igne:

Dissiliuntque fero ferventi saxa vapore:

Conlabefactatus rigor auri solvitur æstu:

Tum glacies æris flamma devicta liquefcit:

Per

Permanat calor argentum, penetrabileque frigus:
 Quando utrumque manu retinentes pocula rite
 Sensimus infuso lympharum rore supernè.
 Vsq; adeo in rebus solidi nihil esse videtur.
 Sed quia vera tamen ratio, naturaque rerum
 Cogit: ades, paucis dum versibus expediamus,
 Esse ea, quæ solido, atq; æterno corpore consent,
 Semina quæ rerum, primordiaque esse docemus:
 Vnde omnis rerum nunc constet summa creata.

Principio quoniam duplex natura duarum
 Dissimilis rerum longè constare reperta est,
 Corporis atque loci, res in quo quæque geruntur:
 Esse utramq; sibi per se, parvamq; necesse est. (muss)
 Nam quacumque vacat spatium, quod inane voca-
 Corpus ea non est: qua porro cumque tenet se
 Corpus, ea vacuum nequaquam constat inane.
 Sunt igitur solida, ac sine inani corpora prima.
 Præterea quoniam genitris in rebus inane est,
 Materiem circum solidam constare necesse est:
 Nec res ulla potest vera ratione probari
 Corpore inane suo celare, atque intus habere.
 Si non, quod cohibet, solidum constare relinquant.
 Id porro nihil esse potest, nisi materiai
 Concilium, quod inane queat rerum cohibere.
 Materies igitur: solido quæ corpore constat,
 Esse æterna potest, cum cætera dissoluantur.

Tum porro si nil esset, quod inane vacaret,
 Omne foret solidum. nisi contra corpora certa
 Essent, quæ loca complerent, quæcumq; tenerent:
 Omne quod est spatium, vacuum constaret inane.
 Alternis igitur nimirum corpus inani
 Distinctum est, quoniam nec plenum naviter extat:
 Nec porro vacuum. sunt ergo corpora certa,
 Quæ spatium pleno possint distinguere inane.
 Hæc neque dissolvi plagis extrinsecus icta
 Possunt: nec porro penitus penetrata tetexi:
 Nec ratione queunt alia tentata labare,
 Id quod jam supera tibi paullo ostendimus ante.
 Nam neque collidi sine inani posse videtur
 Quidquam, nec frangi, nec findi in bina secando:
 Nec capere humorem, neque item manabile frigus,
 Nec penetralem ignem, quibus omnia conficiuntur.
 Et quàm quæque magis cohibet res intus inane,
 Tam magis his rebus penitus tentata labascit.
 Ergo si solida, ac sine inani corpora prima
 Sunt, ita uti docui: sint hæc æterna necesse est.

Præterea, nisi materies æterna fuisset,
 Ante hac ad nihilum penitus res quæque redissent,
 De nihilo quoq; nata forent quæcumque videmus.
 At quoniam supera docui nil posse creati
 De nihilo, neque quod genitum est ad nil revocari:
 Esse immortalis primordia corpore debent,
 Dissolvi quod quæque supremo tempore possit,
 Materies ut suppeditet rebus reparandis.
 Sunt igitur solida primordia simplicitate,
 Nec ratione queunt alia servata per ævum
 Ex infinito jam tempore res reparare.

Denique, si nullam finem natura parasset
 Frangendis rebus, jam corpora materiai
 Usque redacta forent, ævo frangente priore,
 Ut nihil ex illis a certo tempore posset
 Conceptum, summum ætatis pervadere finem.
 Nam quidvis citius dissolvi posse videmus,
 Quàm rursus refici. quapropter longa diei
 Infinitæ ætas anteaesti temporis, omne,
 Quod fregisset adhuc disturbans, dissolvensque,
 Id nunquam reliquo reparari tempore posset.
 At nunc nimirum frangendi reddita finis
 Certa manet, quoniam refici rem quamq; videmus,
 Et finita simul generatim tempora rebus
 Stare, quibus possint ævi contingere florem.

Huc accedit, uti solidissima materiai
 Corpora cum constant, possint tamen omnia reddi.
 Mollia, quæ fiant, ær, aqua, terra, vapores,
 Quo pacto fiant, & qua vi quæque gerantur:
 Admittum quoniam simul est in rebus inane.
 At contra si mollia sint primordia rerum:
 Unde queant validi silices, ferrumque creati,
 Non poterit ratio reddi. nam funditus omnis
 Principio fundamenti natura carebit.
 Sunt igitur solida pollentia simplicitate,
 Quorum condensa magis omnia conciliata
 Artari possunt, validasque ostendere vireis.
 Denique jam quoniam generatim reddita finis
 Crescendi rebus constat, vitamque tuendi:
 Et quod quæque queant per foedera naturai,
 Quid porro nequeant, sancitum quandoquidē exstat
 Nec commutatur quidquā: quando omnia constant,
 Usque adeo, vario volucres ut in ordine cunctæ
 Ostendant maculas generaleis corpori inesse:
 Immutabile materiae quoque corpus habere
 Debent nimirum, nam si primordia rerum

Com-

Communitari aliqua possent ratione revicta:
 Incertum quoque jam constet, quid possit oriri,
 Quid nequeat: finita potestas denique cuique
 Quanam sit ratione, atque altè terminus hærens:
 Nec toties possent generatim sæcla referre
 Naturam, motus, victum moresque parentum.
 Tum porro, quoniam extremum cuiusque cacumen
 Corporis est aliquod, nostri quod cernere sensus
 Iam nequeunt: id nimirum sine partibus exstat,
 Et minima constat natura: nec fuit umquam
 Per se secretum, neque posthac esse valebit:

Alterius quoniam 'st ipsum pars, primaque, & ima,
 Inde aliæ, atque aliæ similes ex ordine partes
 Agmine condense naturam corporis explent.

Quæ quoniam per se nequeunt constare: necesse 'st
 Hærerere, ut nequeant ulla ratione revelli.

Sunt igitur solida primordia simplicitate:

Quæ minimis stipata cohærent partibus arctè,

Non ex ullorum conventu conciliata,

Sed magis æterna pollentia simplicitate:

Vide neque avelli quidquam, neque deminui quid

Concedit natura reservans femina rebus.

Præterea nisi erit minimum: parvissima quæque
 Corpora constabunt ex partibus infinitis,

Quippe ubi dimidiæ partis pars semper habebit

Dimidiam partem: nec res perfiniet ulla.

Ergo rerum inter summam minimamq; quid esset?

Nil erit, ut distent. nam quamvis funditus omnis

Summa sit infinita: tamen parvissima quæ sunt,

Ex infinitis constabunt partibus æquè.

Quoi quoniam ratio reclamat vera, negatque

Credere posse animum, victus fateare necesse 'st,

Esse ea quæ nullis jam prædita partibus extent,

Et minima constant natura: quæ quoniam sunt,

Illa quoq; esse tibi solida, atque æterna fatendum.

Denique si minimas in parteis cuncta res solvi

Cogere consuisset rerum natura creatrix,

Iam nihil ex illis eadem reparare valeret:

Propterea, quia quæ nullis sunt partibus aucta,

Non possunt ea, quæ debet genitalis, habere,

Materies, varios connexus, pondera, plagas,

Concurfus, motus, per quæ res quæque geruntur.

Porro si nulla 'st frangendis reddita finis

Corporibus, tamen ex æterno tempore quædam

Nunc etiam superare necesse 'st corpora rebus,

Quæ nondum clueant ullo tentata periclo.

At quoniam fragili natura prædita constant,
Discrepat æternum tempus potuisse manere
Innumerabilibus plagis vexata per ævum.

Quapropter, qui materiem rerum esse putarunt
Ignem, atque ex igni summam consistere solo,
Magnopere a vera lapsi ratione videntur.

Heraclitus inquit quorum dux prælia primus,
Clarus ob obscuram linguam magis inter inaneis,
Quamde graveis inter Graios, qui vera requirunt.

Omnia enim stolidi magis admirantur, amantque
Inversis quæ sub verbis latitantia cernunt:

Veraque constituunt, quæ bellè tangere possunt
Aureis, & lepido quæ sunt fucata sonore.

Nam cur tam variæ res possent esse, requiro,
Ex vero si sunt igni, puroque creatæ.

Nil prodesset enim calidum denserier ignem,
Nec rareferi, si partes ignis eandem
Naturam, quam totus habet suus ignis, haberent.

Acrior ardor enim conductis partibus esset:
Languidior porro disjectis, disque supatis.

Amplius hoc fieri nihil est, quod posse rearis:

Talibus in causis: nedum variantia rerum

Tanta queat densis rarisque ex ignibus esse,

Atque hi si faciant admittum rebus inane:

Denseri poterunt ignes, rarique relinqui.

Sed quia multa sibi cernunt contraria esse,

Et fugitant in rebus inane relinquere purum,

Ardua dum metuunt, amittunt vera viai.

Nec rursus cernunt exempto rebus inani,

Omnia denseri, fierique ex omnibus unum

Corpus, nil ab se quod possit mittere raptim,

Ætifer ignis uti lumen jacet, atque vaporem:

Vt videas non è stipatis partibus esse.

Quod si forte ulla credunt ratione potesse

Igneis in cœtu stingui, mutareque corpus:

Scilicet ex ulla facere id si parte reparcent:

Occidit ad nihilum nimirum funditur ardor

Omnis, & ex nihilo sicut quæcumque creantur.

Nam quodcumque suis mutatum finibus exit,

Continuo hoc mors est illius, quod fuit ante.

Proinde aliquid superare necesse est incolume ollis

Ne tibi res redeant ad nilum funditus omnes,

De nihiloque revata virescat copia rerum.

Nunc igitur, quoniam certissima corpora quædã
Sunt, quæ conservant naturam semper eandem:

Quorum abitu, aut aditu, mutatoq; ordine, mutant
Naturam

Naturam res, & convertunt corpora sese:
 Scire licet non esse hæc ignea corpora rerum.
 Nil referret enim quædam decedere, abire,
 Atque alia attribui, mutarique ordine quædam:
 Si tamen ardoris naturam cuncta tenerent.
 Ignis enim foret omnimodis, quodcumq; crearet.
 Verùm, ut opinor, ita est; sunt quædam corpora,
 quorum

Concurfus, motus, ordo, positura, figuræ,
 Efficiunt igneis: mutatoque ordine mutant
 Naturam: neque sunt igni simulata, neque ullâ
 Prætereà reii, quæ corpora mittere possit
 Sensibus, & nostros adjectu tangere tactus.

Dicere porrò ignem res omneis esse: neq; ullam
 Rem veram in numero rerum constare, nisi ignem.
 Quod facit hic idem, perdelirum esse videtur.
 Nam contra sensus ab sensibus ipse repugnat:
 Et labefactat eos, unde omnia credita pendent:
 Vnde hic cognitus est ipse, quem nominat ignem.
 Credit enim sensus ignem cognoscere verè:
 Cætera non credit, nihilo quæ clara minus sunt:
 Quod mihi cum vanum, tum delirum esse videtur,
 Quo referemus enim? quid nobis certius ipsis
 Sensibus esse potest, quo vera ac falsa notemus?
 Prætereà, quare quisquam magis omnia tollat:
 Et velit ardoris naturam relinquere solam,
 Quàm neget esse igneis, summam tamen esse relin-
 quat?

Æqua videtur enim dementia dicere utrumque.
 Quapropter qui materiem rerum esse putarunt
 Ignem, atque ex igni summam consistere posse:
 Et qui principium gignundis aëra rebus
 Constituere: aut humorem quicumque putarunt
 Fingere res ipsum per se: tetramve creare
 Omnia, & in rerum naturas vertier omneis:
 Magnopere à vero longè deerrasse videntur.
 Adde etiam, qui conduplicant primordia rerum,
 Aëra jungentes igni, terramque liquori:
 Et qui quattuor ex rebus posse omnia rentur,
 Ex igni, terra, atque anima procreescere, & imbrî:
 Quorum Acrigentius cum primis Empedocles est:
 Insula quem triquetris terrarum gessit in oris:
 Quam fluitans circum magnis anfractibus æquor
 Ionium glaucis aspergit litus ab undis:
 Angustoque fretu rapidum mare dividit undis
 Italiæ terræ oras à finibus ejus:

Hic

Hic est vasta Charybdis : & hic Ætnæa minantur
 Murmura flammæ rursùm se conligere iras :
 Faucibus eruptos iterùm vis evomat igneis :
 Ad cælumque ferant flammâ fulgura rursùm :
 Quæ cùm magna modis multis miranda videtur
 Gentibus huânis regio, visendaque fertur,
 Rebus opima bonis, multa munita virùm vi :
 Nil tamen hoc habuisse viro præclarius in se,
 Nec sanctum magis, & mirum, carumque videtur :
 Carmina quin etiã divini pectoris ejus
 Vociferantur, & exponunt præclara reperta :
 Ut vix humana videatur stirpe creatus .
 Hic tamen, & supera quos diximus, inferiores
 Partibus egregiè multis, multoque minores,
 Quamquã multa bene, ac divinitus invenientes
 Ex adyto tanquam cordis responsa dedere
 Sanctius, & multo certâ ratione magis, quã
 Pythia quæ tripode ex Phœbi, lauroque profatur :
 Principiis tamen in rerum fecere ruinas :
 Et graviter magni magno cecidere ibi casu :
 Primum, quidd motus exempto rebus inani
 Constituunt, & res molleis, rarasque relinquunt,
 Aëra, solem, ignem, terras, animalia, fruges :
 Nec tamen admiscunt in eorum corpus inane .
 Deinde quidd omnino finem non esse secandis
 Corporibus faciunt, neque pausam stare fragori :
 Nec prorsum in rebus minimum consistere quidquã :
 Cùm videamus id extremum cñusque cacumen
 Esse, quod ad sensus nostros minimum esse videtur :
 Conjicere ut possis ex hoc, quod cernere non quis,
 Extremum quod habent, minimũ consistere rebus .
 Huc accedit item, quoniam primordia rerum
 Mollia constituunt : quæ nos nativa videmus
 Esse, & mortali cum corpore funditis . atqui
 Debeat ad nihilum jam rerum summa reverti :
 De nihiloque renata virescere copia rerum :
 Quorum utrumq; quid à vero, jam, distet, habebas .
 Deinde inimica modis multis sunt, atque venena
 Ipsa sibi inter se . quare aut congressa peribunt,
 Aut ita diffugient, ut tempestate coorta,
 Fulmina diffugere, atq; imbreis ventosq; videmus .
 Denique quattuor ex rebus si cuncta creantur,
 Atque in eas rursùm res omnia dissoluuntur,
 Quis magis illa queunt rerum primordia dici,
 Quã contra res illorum, retroque putari ?
 Alternis gignuntur enim, mutantque colorem,

Et totam inter se naturam tempore ab omni,
 Sin ita forte putas, ignis, terræque coire
 Corpus, & aërias auras, roremque liquorum;
 Nil in concilio naturam ut mutet eorum;
 Nulla tibi ex illis poterit res esse creata:
 Non animans, non ex animo quid corpore, ut arbor.
 Quippè suam quidque in coetu variantis acervi
 Naturam ostendet: mistusq; videbitur aër
 Cum terra simul, atque ardor cum rore manere,
 At primordia gignendis in rebus oportet
 Naturam clandestinam, cæcamque adhibere,
 Eminear nequid, quidd contra pugnet, & obstat.
 Quo minus esse queat proprie quodcumq; creatur.
 Quia etiam repetunt à cælo, atque ignibus ejus,
 Et primum faciunt ignem se vertere in auras
 Aëris: hinc imbrem gigni, terramque creari
 Ex imbri, retroque à terra cuncta reverti,
 Humorem primum, post aëra, deinde calorem:
 Nec cessare hæc inter se mutare, meare
 De cælo ad terram, de terra ad sidera mundi:
 Quod facere haud ullo debent primordia pacto.
 Immutabile enim quiddam superare necesse est;
 Ne res ad nihilum redigantur funditus omnes.
 Nam quodcumque suis mutatum finibus exit:
 Continuo hoc mors est illius, quod fuit ante.
 Quapropter quoniam quæ paullo diximus ante,
 In commutatum veniunt: constare necesse est
 Ex aliis ea, quæ nequeant convertier unquam.
 Ne tibi res redeant ad nilum funditus omnes;
 Quin potius tali natura prædita quædam
 Corpora constituas, ignem si forte crearint,
 Possè eadem demtis paucis, paucisque tributis,
 Ordine mutato, & motu, facere aëris auras:
 Sic alias aliis rebus mutatier omneis.

At manifesta palam res indicat (inquis) in auras
 Aëris è terra res omneis crescere, alique:
 Et nisi tempestas indulget tempore fausto,
 Imbribus, & tabe nimborum arbusta vacillent,
 Solque sua pro parte fovet, tribuitq; calorem:
 Crescere ne possint fruges, arbusta, animantes.
 Scilicet & nisi nos cibus aridus, & tener humor
 Adjuvat; amisso jam corpore, vita quoque omnis.
 Omnibus è nervis atque ossibus exsoluatur.
 Adjutamur enim dubio procul, atque alimur nos
 Certis ab rebus, certis aliæ atque aliæ res:
 Nimirum quia multa modis communia multis

Multarum

Multarum rerum in rebus primordia mista
 Suur: idèd variis variæ res rebus aluntur.
 Atque eadem magni refert primordia sæpe
 Cum quibus, & quali pòsitura contineantur:
 Et quos inter se dent motus, accipiantque.
 Namque eadem cælum, mare, terras, flumina, solem
 Constituunt: eadem fruges, arbuta, animanteis:
 Verum aliis, alioque modo commista moventur.
 Quin etiam passim nostris in versibus ipsis
 Multa elementa vides multis communia verbis:
 Cum tamen inter se versus, ac verba necesse sit
 Confitere & re, & sonitu distare sonanti:
 Tantum elementa queunt permutato ordine solo,
 At rerum quæ sunt primordia, plura adhibere
 Possunt, unde queant variæ res quæque creari.

Nunc & Anaxagoræ scrutemur homœomeriam,
 Quam Græci memorant, nec nostra dicere lingua
 Concedit nobis patrii sermonis egestas:
 Sed tamen ipsam rem facile est expouere verbis,
 Principium rerum quam dicit homœomeriam:
 Ossa videlicet è paucillis atque minutis
 Ossibus, sic & de paucillis atque minutis
 Visceribus viscus gigni, sanguenque creari,
 Sanguinis inter se multis coeuntibus guttis:
 Ex aurique putat micis consistere posse
 Aurum, & de terris terram concrefcere parvis:
 Ignibus ex ignem, humorem ex humoribus esse:
 Cætera consimili fingit ratione, putatque.
 Nec tamen esse ulla parte idem in rebus inane
 Concedit: neque corporibus finem esse secandis,
 Quare in utraque mihi pariter ratione videtur
 Errare, atque illi, supera quos diximus ante.

Adde quod imbecilla nimis primordia fingit.
 Si primordia sunt, simili quæ prædita constant
 Natura, atque ipsæ res sunt; æquèque laborant,
 Et pereunt, neque ab exitio res ulla refrenat.
 Nam quid in oppressu valido durabit eorum,
 Ut mortem effugiat leti sub dentibus ipsis?
 Ignis? an humor? an aura? quid horum? sanguen?
 an ossa?

Nil, ut opinor, ubi ex æquo res funditus omnis
 Tam mortalis erit, quàm quæ manifesta videmus
 Ex oculis nostris aliqua vi victa perire.
 At neque recidere ad nihilum res posse, neq; autem
 Crescere de nihilo, tellor res ante probatas.

Præterea quoniam cibus anget corpus, alitque:

Scire licet, nobis venas, & sanguinem, & ossa,
 Et nervos alienigenis ex partibus esse:
 Sive cibos omnes commisto corpore dicent
 Esse, & habere in se nervorum corpora parva,
 Ossaque, & omnino venas, partisque cruoris:
 Fiet, uti cibus omnis & aridus, & liquor ipse,
 Ex alienigenis rebus constare putetur,
 Ossibus, & nervis, venisque, & sanguine misto.
 Præterea quæcumque è terra corpora crescunt,
 Si sunt in terris: terras constare necesse est.
 Ex alienigenis, quæ terris exoriuntur.
 Transfer idem; totidem verbis utare licebit:
 In lignis si flamma latet, fumusque, cinisque:
 Ex alienigenis consistant ligna necesse est.

Linguitur hinc tenuis latitandi copia quædam:
 Id quod Anaxagoras sibi sumit, ut omnibus omnes
 Res putet immistas rebus latitare: sed illud
 Apparere unum, cuius sint plura mista,
 Et magis in promptu, primaque in fronte locata:
 Quod tamen à vera longè ratione repulsum est.
 Conveniebat enim fruges quoque sæpè minutas
 Robore cum saxi franguntur, mittere signum
 Sanguinis: aut aliquid, nostra quo corpora alun-
 tur:

Cum lapidi lapidem terimus, manare cruorem:
 Consimili ratione herbas quoque sæpè decebat,
 Et latices, dulces guttas, similique sapore
 Mittere, lanigeræ quali sunt ubera lactis:
 Scilicet & glebis terrarum sæpè friatis
 Herbarum genera, & fruges, frondeisque videri
 Dispertitè, atque in terris latitare minutè:
 Postremò, in lignis cinerem fumumque videri,
 Cum perfracta forent, igneisque latere minutos,
 Quorum nil fieri quoniam manifesta docet res;
 Scire licet non esse in rebus res ita mistas:
 Verùm semina multimodis immista latere
 Multarum rerum in rebus communia debent.

At sæpè in magnis sit montibus (inquis) ut altis
 Arboribus vicina cacumina summa terantur
 Inter se, validis facere id cogentibus austris,
 Donec fulserunt flammæ fulgore coorto:
 Scilicet. & non est lignis tamen insitus ignis.
 Verùm semina sunt ardoris multa: terendo
 Quæ cum confluxere, creant incendia silvis.
 Quod si tanta foret silvis abscondita flamma:
 Non possent ullum tempus celarier ignes:

Conficerent volgò silvas, arbuſta cremarent.
 Iamne vides igitur, paullo quod diximus antè,
 Permagni referre eadem primordia sæpe
 Cum quibus, & quali poſitura contineantur?
 Et quos inter ſe dent motus, accipiantque?
 Atque eadem paullo inter ſe mutata creare
 Igneis è lignis? quo pacto verba quoque ipſa
 Inter ſe paullo mutatis ſunt elementis,
 Cum ligna, atque igneis diſtincta voce noſtemus.
 Denique jam quacumque in rebus cernis apertis,
 Si fieri non poſſe putas, quin materiai
 Corpora conſimili natura prædita ſingas,
 Hac ratione tibi perent primordia rerum:
 Fiet uti riſu tremulo concuſſa cachiſnent,
 Et lachrymis falſis humectent ora, genasque.
 Nunc age, quod ſupereſt, cognoſce, & clarius
 audi.

Nec me animus fallit, quàm ſint obſcura : ſed acri
 Percuſſit thyſo laudis ſpes magna meum cor:
 Et ſimul incuſſit ſuavem mî in pectus amorem
 Muſarum : quo nunc inſtinctus, mente vigenti
 Avia Pieridum peragro loca, nullius antè
 Trita ſolo : juvat integros accedere fonteis,
 Atque haurire, juvatque novos decerpere flores:
 Inſigneinque meo capiti petere inde coronam,
 Vnde prius nulli velarint tempora Muſæ:
 Primùm quodd magnis doceo de rebus : & arctis
 Religionum animos nodis exſolvere pergo:
 Deinde quod obſcura de re tam lucida pango
 Carmina, muſæo contingens cuncta lepore.
 Id quoque enim non ab nulla ratione videtur:
 Sed veluti pueris abſinthia terra medentes
 Cùm dare conantur, prius oras pocula circum
 Contingunt mellis dulci, flavoque liquore,
 Vt puerorum ætas improvida ludificetur
 Labrorum tenuis : interea perpotet amarum
 Abſinthii laticem, deceptaque non capiatur,
 Sed potiùs tali factò recreata valeſcat:
 Sic ego nunc, quoniam hæc ratio plerumq; videtur
 Triftior eſſe, quibus non eſt tractata, retroque
 Volgus abhorret ab hac : volui tibi ſuaviloquenti
 Carmine Pierio rationem exponere noſtram,
 Et quaſi muſæo dulci contingere melle,
 Si tibi fortè animum tali ratione tenere
 Verſibus in noſtris poſſem, dum perſpicias omnem
 Naturam rerum, qua conſtet comta hgura,

Sed quoniam docui, solidissima materiã
 Corpora perpetuo volitare invicta per ævum:
 Nunc age summã ecquãnam sit finis eorum,
 Necne sit, evolvamur: item, quod inane repertum' st,
 Seu locus, ac spatium, res in quo quæq; gerantur,
 Pervideamus utrum finitum funditus omne
 Constet, an immensum pateat vel adusq; profundũ,

Omne quod est, igitur, nulla regione viarum
 Finitum' st: namque extremum debebat habere.
 Extremum porro nullius posse videtur
 Esse, nisi ultrã sit quod finiat, ut videatur,
 Quo non longiùs hæc sensus natura sequatur.
 Nunc extra summam quoniam nihil esse faten-
 dum' st,

Non habet extremum: caret ergo fine, modoque;
 Nec refert quibus assistas regionibus ejus:
 Usque aded quem quisq; locum possedit, in omneis
 Tantumdem parteis infinitum omne relinquit.

Præterea, si jam finitum constituatur
 Omne quod est spatium: si quis procurrat ad oras
 Ultimas extremas, jaciaturque volatile telum:
 Id validis utrũm contortum viribus ire,
 Qud fuerit missum mavis, longèquè volare:
 An prohibere aliquid censes, obstareque posse?
 Alterutrum fatearis enim, sumasq; necesse' st,
 Quorum utrumq; tibi effugium præcludit, & omne
 Cogit ut exempta concedas sine patère.
 Nam sive est aliquid, quod prohibeat, officiatque
 Quo minu' qud missum' st, veniat, sui que locet se,
 Sive foras fertur, non est ea fini' profectò.
 Hoc pacto sequar, atque oras ubicumque locaris
 Extremas, quæram quid telo denique fiat.
 Fiet, uti nusquam possit consistere finis:
 Effugiumque fugæ prolater copia semper.

Præterea spatium summã totius omne
 Undique si inclusum certis consisteret oris,
 Finitumque foret: jam copia materiã
 Undique ponderibus solidis confluet ad imum:
 Nec res ulla geri sub cæli tegmine posset:
 Nec foret omninò cælum, neque lumina solis:
 Quippe ubi materies omnis cumulata jacêret
 Ex infinito jam tempore subidendo.
 At nunc nimirum requies data principiorum
 Corporibus nulla' st: quia nil est funditus imum,
 Quo quasi confluere, & sedes ubi ponere possint,
 Semper & assiduo motu res quæque geruntur

Partibus in cunctis, æternaque suppeditantur
 Ex infinito cita corpora materiai.
 Postremò ante oculos rem res finire videtur:
 Aër dissepit colleis, atque aëra montes;
 Terra mare, & cōtra mare terras terminat omneis.
 Omne quidem verò nihil est quod finiat, extra:
 Est igitur natura loci, spatiumque profundi,
 Quod neque clara suo percurrere flumina cursu
 Perpetuo possint ævi labentia tractu:
 Nec prorsum facere, ut restet minus ire, meando;
 Vsq̄ue aded passim patet ingens copia rebus
 Finibus exemptis in cunctas undique parteis.

Ipsa modum porrò sibi rerum summa parare
 Ne possit, natura tenet: quia corpus inani,
 Et quod inane antem st̄, finire corpore cogit:
 Vt sic alternis infinita omnia reddat.
 Aut etiam alterutrum nisi terminat alterum eorū,
 Simplice natura pateat tamen immoderatum:
 Nec mare, nec tellus, nec cæli lucida templa,
 Nec mortale genus, nec divum corpora sancta
 Exiguum possent horai sistere tempus.
 Nam dispulsa suo de coetu materiai
 Copia ferretur magnum per inane soluta.
 Sive aded potius numquam concreta creasset
 Vllam rem, quoniam cogi disjecta nequisset.
 Nam certè neque consilio primordia rerum
 Ordine se quæque, atque sagaci mente locarunt:
 Nec quos quæq; darent motus pepigere profecto;
 Sed quia multa modis multis mutata per omne
 Ex infinito vexantur percita plagis,
 Omne genus motus, & coetus experiundo
 Tandem deveniunt in taleis disposituras,
 Qualibus hæc rerum consistit summa creata:
 Et multos etiam magnos servata per annos,
 Vt semel in motus coniecta st̄ convenienteis.
 Efficit, ut largis avidum mare fluminis undis
 Integrent amnes, & solis terra vapore
 Fota novet foetus, summissaque gens animantium
 Floreat, & vivant labentes ætheris ignes,
 Quod nullo facerent pacto, nisi materiai
 Ex infinito suboriri copia posset,
 Vnde amissa solent reparari in tempore quoque.
 Nam veluti privata cibo natura animantium
 Dissolvit amittens corpus: sic omnia debent
 Dissolvi, simul ac defecit suppeditare
 Materies recta regione averfa viai.

Nec plagæ possent extrinsecus undique summam
 Conservare omnem, quæcumque est conciliata.
 Cedere enim crebrò possunt, partemque morari,
 Dum veniant aliæ, ac suppleri summa queatur.
 Interdum resilire tamen coguntur, & una
 Principiis rerum spatium, tempusque fugam
 Largiri, ut possint à coetu libera ferri.
 Quare etiam atq; etiam suboriri multa necesse est.
 Et tamen ut plagæ quoque possint supererere ipsæ,
 Infinita opus est vis undique material.

Illud in his rebus longè fuge credere, Memmi,
 In medium summæ (quod dicunt) omnia, niti,
 Atque idem mundi naturam stare sine ullis
 Ictibus externis, nequè quoquam posse resolvi
 Summa atq; ima, quod in medium sint omnia nixa,
 (Ipsam si quicquam posse in se sistere credis:)
 Et quæ pondera sunt sub terris, omnia sursum
 Nitier, in terramque retrò requiescere postea:
 Ut per aquas quæ nunc rerum simulacra videmus.
 Et simili ratione animalia subtu' vagari
 Contendunt, neque posse è terris in loca cæli
 Recidere inferiora magis, quàm corpora nostra
 Sponte sua possint in cæli templa volare:
 Illi cum videant solem, nos sidera noctis
 Cernere, & alternis nobiscum tempora cæli
 Dividere, & nocteis parileis agitare, diesque.
 Sed vanus stolidis hæc omnia fixerit error,
 Amplexi quod habent perversè prima via.
 Nam medium nihil esse potest, ubi inane, locusque
 Infinita: neque omnino, si jam medium sit,
 Possit ibi quidquam hac potius consistere causa,
 Quàm quavis alia longè regione manere.
 Omnis enim locus, ac spatium, quod inane voca-
 mus,

Per medium, per non medium concedat oportet
 Æquè ponderibus, motus quacumque feruntur.
 Nec quisquam locus est, quod corpora cum venere,
 Ponderis amissa vi possint stare in inani:
 Nec quod inane autem est, illis subsistere debet,
 Quin sua quod natura petit, concedere pergat.
 Haud igitur possunt tali ratione teneri
 Res in concilio medii cuppedine victæ.
 Præterea quoque jam non omnia corpora fingunt
 In medium niti, sed terrarum, atque liquorum,
 Humorem ponti, magnisq; è montibus undas,
 Et quasi terreno quæ corpore contineantur:

At contra tenuis exponunt aëris auras,
 Et calidos simul à medio differrier igneis;
 Atque idèd tantum circumtemere æthera signis,
 Et solis flammam per cœli cœrula pasci,
 Quod calor à medio fugiens ibi couligat igneis,
 Quippe etiam vesci è terra mortalia sœcla,
 Nec prorsum arboribus summos frondescere ramos
 Possè, nisi à terris paullatim quodque cibatur:
 Ne volucrum ritu flammaram, mœnia mundi
 Diffugiant subitò magnam per inane soluta:
 Et ne cœtera consimili ratione ferantur:
 Nève ruant cœli tonitralia templa supernè,
 Terraq; se pedibus raptim subducatur, & omnes
 Inter permistas terræ, cœliq; ruinas
 Corpora solventes, abeant per inane profundum,
 Temporis ut puncto nihil extet relliquiarum,
 Desertum præter spatium, & primordia cœca.
 Nam quacumque prius de parti corpora cesse
 Constitues, hæc rebus erit pars janua lethi,
 Hac se turba foras dabit omnis materiai.
 Hæc si pernoctes parvâ perfunctus opella,
 (Namque alid ex alio clarescet) non tibi cœca
 Nox iter eripiet, quin ultima naturai
 Pervideas. ita res accendunt lumina rebus.

T. LUCRETII

CARI

De RERVM NATVRA

LIBER SECVNDVS.

S Vave, mari magno turbantibus æquora ventis
 E terra magnum alterius spectare laborem;
 Non quia vexari quemquam'it jucunda volu-
 ptas: (ve'it.
 Sed quibus ipse malis careas, quia cernere sua-
 Suave etiam belli certamina magna tueri,
 Per campos instructa tua sine parte pericli:
 Sed nil dulcius est, bene quàm munita tenere
 Edita doctrina sapientum templa serena:
 Despicere unde queas alios, passimque videre
 Errare, atque viam palanteis quærere vitæ,

Certare ingenio, contendere nobilitate,
Nocteis atque dies niti præstante labore
Ad summas emergere opes, rerumque potiri.

O miseras hominum mentes, ô pectora cæca!
Qualibus in tenebris vitæ, quantiſque periclis
Degitur hoc ævi, quodcumque'ſt! nõnne videre'ſt
Nil aliud ſibi naturam latrare, niſi ut cum
Corpore ſejunctus dolor abſit, mente fruatur
Iucundo ſenſu, cura ſemota, metuque?
Ergo corpoream ad naturam pauca videmus
Eſſe opus omnino, quæ demant quemq; dolorem
Delicias quoque uti nullas ſubſternere poſſint
Gratius interdum, neque natura ipſa requirit.
Si non aurea ſunt juvenum ſimulacra per ædeis
Lampadas igniferas manibus retinentia dextris,
Lumina nocturnis epulis ut ſuppeditentur,
Nec domus argento fulget, auroque renidet,
Nec citharis reboant laqueata aurataque templa:
Quin tamen inter ſe proſtrati in gramine mollâ
Propter aquæ rivum, ſub ramis arboris altæ
Non magnis opibus jucundè corpora curant:
Præfertim cum tempeſtas arridet, & anni
Tempora conſpergunt viridanteis floribus herbas,
Nec calidæ citius decedunt corpore febres.
Textilibus ſi in picturis, oſtroque rubenti
Iactaris, quam ſi plebeia in veſte cubandum'ſt.
Quapropter quoniam nil noſtro in corpore gazæ
Proſciant, neque nobilitas, neque gloria regni:
Quod ſuper'eſt, animo quoq; nil prodeſſe putandũ:
Sic nam forte tuas legiones per loca campi
Fervere cum videas belli ſimulacra cienteis:
His tibi cum rebus timefacere religiones
Effugiunt animo pavidæ, mortisque timores:
Tum vacuum pectus linquunt, curaque ſolutum.
Quod ſi ridicula hæc, ludibriaque eſſe videmus:
Re veraque metus hominum, curæque ſequaces
Nec metuunt ſonitus armorum, nec fera tela:
Audaſterque inter reges, rerumque potenteis
Verſantur: neque fulgorem reverentur ab auro,
Nec clarum veſtis ſplendorem purpurearũ:
Quid dubitas, quin omne fit hoc rationis egeſtas?
Omnis cum in tenebris præfertim vita labore?
Nam veluti pueri trepidant, atque omnia cæcis
In tenebris metuunt: ſic nos in luce timemus
Interdum nihilo quæ ſunt metuenda magis, quàm
Quæ pueri in tenebris pavitant, ſinguntq; futura.

Hunc igitur terrorem animi, tenebrasq; necesse' est
 Non radii solis, neque Incida tela diei
 Discutiant : sed naturæ species, ratioque.

Nunc age, quo mota genitalia materiai
 Corpora res varias gignant, genitasq; resolvant,
 Et qua vi facere id cogantur, quæve sit ollis
 Reddita mobilitas magnum per inane meandi,
 Expediam : tu te dictis præbere memento.
 Nam certè non inter se stipata cohæret
 Materies : quoniam minui remi quamque videmus,
 Et quasi longinquo fluere omnia cernimus ævo,
 Ex oculisque vetustatem subducere nostris,
 Cum tamen incolumis videatur summa manere:
 Propterea, quia quæ decedunt corpora cumque,
 Unde abeunt, minuunt : quo venêre, augmine do-
 nant:

Illa senescere, at hæc contra florescere cogunt.
 Nec remorantur ibi : sic rerum summa novatur
 Semper, & inter se mortales mutua vivunt.

Augescunt aliæ gentes, aliæ minuuntur:
 Inque brevi spatio mutantur sæcla animantum:
 Et quasi cursores, vitæ lampada tradunt.

Si cessare putas rerum primordia posse,
 Cessandoque novos rerum progignere motus:
 Avius a vera longè ratione vagaris.

Nam, quoniam per inane vagantur cuncta necesse' est
 Aut gravitate sua ferri primordia rerum,
 Aut ictu sorte alterius. nam cæta supernè
 Obvia cum fluxere, sit, ut diversa repente
 Dissiliant. neque enim mirum, durissima cum sint
 Ponderibus solidis, neq; quicquam à tergis obstat.
 Et quo jactari magis omnia materiai

Corpora pervideas, reminiscere totius in unum
 Nil esse in summa : neq; habere ubi corpora prima
 Consistant : quoniam spatium sine fine modoq; 'st:
 Immensumq; patêre in cunctas undique parteis,
 Pluribus ostendi, & certa ratione probatum 'st.

Quod quoniam constat : nimirum nulla quies est
 Reddita corporibus primis per inane profundum,
 Sed magis assiduo, varioque exercita motu,
 Partim intervallis magnis conficta resultant;
 Pars etiam brevibus spatiis nexantur ab ictu.
 Et quæcumque magis condensa conciliatu,
 Exiguus intervallis connexa resultant,
 Endopedita suis perplexis ipsa figuris:
 Hæc validas saxi radices, & fera ferri

Corpora

Corpora constituunt, & cætera de genere horum
 Paucula: quæ porro magnum per inane vagantur,
 Et cita diffiliant longè, longèque recurfant
 In magnis intervallis: hæc aëra rarum
 Sufficiunt nobis, & splendida lumina solis.
 Multaque præterea magnum per inane vagantur,
 Conciliis rerum quæ sunt rejecta, nec usquam
 Consociare etiam morus potuere recepta:
 Cujus, uti memoro, reii simulacrum & imago
 Ante oculos semper nobis versatur, & instat.
 Contemplator enim, cum solis lumina cunque
 Infertim fundunt radios per opaca domorum:
 Multa minuta modis multis per inane videbis
 Corpora misceri radiorum lumine in ipso:
 Et velut æterno certamine prælia, pugnasque
 Edere turmatim certantia: nec dare pausam,
 Conciliis, & discidiis exercita crebris:
 Conjicere ut possis ex hoc, primordia rerum
 Quale sit in magno jactari semper inani.
 Duntaxat rerum magnarum parva potest res
 Exemplare dare, & vestigia notitiæ.
 Hoc etiam magis hæc animum te advertere par est
 Corpora quæ in solis radiis turbare videntur:
 Quid tales turbæ motus quoque materiai
 Significant clandestinos, cæcosque subesse.
 Multa videbis enim plagis ibi percita cæcis
 Commutare viam, retroque repulsa reverti
 Nunc huc, nunc illuc, in cunctas denique parteis.
 Scilicet hic a principiis est omnibus error.
 Prima moventur enim per se primordia rerum:
 Inde ea, quæ parvo sunt corpora conciliati,
 Et quasi proxima sunt ad vireis principiorum,
 Ictibus illorum cæcis impulsa cientur:
 Ipsaque, quæ porro paullo majora, laceffunt.
 Sic à principiis ascendit motus, & exit
 Paullatim nostros ad sensus, ut moveantur
 Illa quoque, in solis quæ lumine cernere quimus:
 Nec quibus id faciant plagis apparet apertè.

Nunc quæ mobilitas sit reddita materiai
 Corporibus, paucis licet hinc cognoscere, Memmi.
 Primum auro novo cum spargit lumine terras,
 Et variæ volucres nemora avia pervolitant
 Aëra per tenerum liquidis loca vocibus opplent:
 Quam subito soleat sol ortus tempore tali
 Convestire sua perfundens omnia luce,
 Omnibus in promptu, manifestumque esse videmus.

At

At vāpor is, quem sol mittit, lumenque ferenum,
 Non per inane meat vacuum; quo tardiùs ire
 Cogitur, aërias quasi dum diverberat undas:
 Nec singillatim corpuscula quæque vaporis,
 Sed complexa meant inter se, conque globata.

Quapropter simul inter se retrahuntur; & extra
 Officiuntur, uti cogantur tardiùs ire.

At, quæ sunt solida primordia simplicitate,
 Cùm per inane meant vacuum, nec res remoratur
 Vlla foris, atque ipsa suis è partibus unum,
 Vnum in quem cœpère locum, connixa feruntur:

Debent nimirùm præcellere mobilitate,
 Et multo citiùs ferri, quàm lumina solis:
 Multiplicisque loci spatium transcurrere eodem
 Tempore, quo solis pervolgant fulgura cœlum:
 Nam neque consilio debent tardata morari,
 Nec perscrutari primordia singula quæque,
 Ut videant, qua quidque geratur cum ratione.

At quidam contra hæc ignari, materiai
 Naturam non posse deùm sine numine rentur
 Tantoperè humanis rationibus ac moderatis
 Tempora mutare annorum, frugesque creare:
 Nec jam cætera, mortaleis quæ suadet adire,
 Ipsaque deducit dux vitæ dia voluptas,
 Ut res per Veneris blanditim sæcla propagent,
 Ne genus occidat humanum: quorum omnia causa
 Constituisse deos fingunt. sed in omnibu' rebus
 Magnoperè à vera lapsi ratione videntur.

Nam quamvis rerum ignorem primordia quæ sint:
 Hoc tamen ex ipsis cœli rationibus ausim
 Confirmare, aliisque ex rebus reddere multis:
 Nequaquam nobis divinitus esse creatam
 Naturam mundi, quæ tanta est prædita culpa:
 Quæ tibi posterius, Memmi, faciemus aperta.
 Nunc id quod superest, de motibus expediemus.

Nunc locus est (ut opinor) in his illud quoque
 rebus

Confirmare tibi, nullam rem posse sua vi
 Corpoream sursum ferri, sursumque meare.
 Ne tibi dent in eo flammæ corpora fraudem.
 Surfus enim vorfus gignuntur, & augmina sumunt:
 Et sursum nitidæ fruges, arbutaque crescunt,
 Pondera, quantum in se est, cùm deorsum cuncta fe-
 rantur.

Nec cùm subsiliunt ignes ad testæ domorum,
 Et celeri flamina degustant sigua, trabeisque,

Sponte

Sponte sua facere id sine vi subigente putandum 'st.
 Quod genus è nostro cum missus corpore sanguis
 Emicat exsultans altè, spargitque cruorem.
 Nónne vides etiam, quanta vi tigua, trabeiisque
 Respuat humor aquæ? nam quã magis ursumus altè
 Directa, & magna vi multi pressimus agrè:
 Tam cupidè sursum removit magis, atque remittit,
 Plus ut parte foras emergant, exsiliantque.
 Néc tamè hæc quantum 'st in se, dubitamus opinor,
 Quin vacuum per inane deorsum cuncta ferantur.
 Sic igitur debent flammæ quoque posse, per auras
 Aëris expressæ, sursum succedere, quamquam
 Pondera, quantum in se 'st, deorsum deducere pu-
 gnent.

Nocturnasque faceis cæli sublime volanteis,
 Nónne vides longos flammaram ducere tractus,
 In quascumque dedit parteis natura meatum?
 Non cadere in terram stellas, & sidera cernis?
 Sol etiam summo de vertice dissipat omneis
 Ardorem in parteis, & lumine conferit arva.
 In terras igitur quoque solis vergitur ardor.
 Transversosque volare per imbreis fulmina cernis:
 Nunc hinc, nunc illinc abrupti nubibus ignes
 Concurfant, cadit in terras vis flammea volgd.

Illud in his quoq; te rebus cognoscere avemus:
 Corpora cum deorsum rectum per inane feruntur,
 Ponderibus propriis, incerto tempore forte,
 Incertisque locis spatio decedere paullum:
 Tantum quod momen mutatum dicere possis.
 Quod nisi declinare solerent: omnia deorsum.
 Imbris uti guttæ caderent per inane profundum;
 Nec foret offensus natus, nec plaga creata
 Principiis: ita nil unquam natura creasset.
 Quod si forte aliquis credit graviora potesse
 Corpora, quo citius rectum per inane feruntur,
 Incidere è supero levioribus, atque ita plagas
 Gignere, quæ possint genitaleis reddere motus:
 Avius à vera longè ratione recedit. (sum;
 Nam per aquas quæcumque cadunt, atq; aëra deor-
 Hæc pro ponderibus casus celerare necesse 'st:
 Propterea, quia corpus aquæ, naturaque tenuis
 Aëris haud possunt æquè rem quamque morari:
 Sed citius cedunt gravioribus exsuperatæ.
 At contra nulli de nulla parte, neque ullo
 Tempore inane potest vacuum subsistere reii:
 Quin, sua quod natura petit, concedere pergat.

Omnia

Omnia quæ propter debent per inane quietum
 Aequè ponderibus non æquis concita ferri.
 Haud igitur poterunt levioribus incidere unquam
 Ex supero graviora, neque ictus gignere per se,
 Qui variant motus, per quos natura geret res.
 Quare etiam atq; etiam paululum clinare necesse est
 Corpora, nec plus quam minimû, ne fingere motus
 Obliquos videamur, & id res vera refuter.
 Namq; hoc in promptu, manifestumq; esse videmus:
 Pondera quantû in se est, non posse obliqua meare,
 Ex supero cum præcipitant, quod cernere possis,
 Sed nihil omnino recta regione viai
 Declinare quis est, qui possit cernere, sese?
 Denique si semper motus connectitur omnis:
 Et vetere exoritur semper novus ordine certo:
 Nec declinando faciunt primordia motus
 Principium quoddam, quod fati foedera rumpat,
 Ex infinito ne causam causa sequatur:
 Libera per terras unde hæc animantibus extat,
 Vnde est hæc (inquam) fati avolsa voluntas,
 Per quã progredimur, quod ducit quemq; voluptas:
 Declinamus item motus, nec tempore certo,
 Nec regione loci certa, sed ubi ipsa tulit mens;
 Nam dubio procul his rebus sua cuique voluntas
 Principiû dat: & hinc motus per membra reguntur,
 Nonne vides etiam patefactis tempore puncto
 Carceribus, non posse tamen prorumpere equorum
 Vim cupidam tam de subito, quam mens avert ipsa?
 Omnis enim totum per corpus materiai
 Copia conquiri debet, concita per artus
 Omneis, ut studium mentis connexa sequatur:
 Ut videas initum motus à corde creari,
 Ex animique voluntate id procedere primû:
 Inde dari porrò per totum corpus & artus.
 Nec simile est, ut cum impulsu procedimus ictu,
 Viribus alterius magnis, magnoque coactu.
 Nam tum materiam totius corporis omnem
 Perspicuum est nobis invitis ire, rapique.
 Donicum eam refrenavit per membra voluntas.
 Iamne vides igitur, quamquam vis externa multos
 Pellit, & invitos cogit procedere sæpe,
 Præcipiteisque rapit: tamen esse in pectore nostro
 Quiddam, quod contra pugnare, obstareque possit:
 Cujus ad arbitrium quoque copia materiai
 Cogitur interdum flecti per membra, per artus:
 Et projecta refrenatur, retroque residit?

C

Quare

Quare in seminibus quoq; idem fateare necesse^{est},
 Esse aliam præter plagas, & pondera causam
 Motibus, unde hæc est nobis innata potestas:
 De nihilo quoniam fieri nil posse videmus.
 Ponderus enim prohibet, ne plagis omnia fiant,
 Externa quasi vi : sed ne res ipsa necessum
 Intestinum habeat cunctis in rebus agendis,
 Et devicta quasi cogatur ferre parique:
 Id facit exiguum clinamen principiorum
 Nec regione loci certa, nec tempore certo.

Nec stipata magis fuit unquam materiai
 Copia, nec porro majoribus intervallis.
 Nam neq; adangescit quicquam, neq; deperit inde
 Quapropter quo nunc in motu principiorum
 Corpora sunt, in eodem antea ætate fuere,
 Et posthac semper simili ratione ferentur:
 Et quæ consuerunt gigni, gignentur eadem
 Conditione: & erunt, crescent, inque valebunt,
 Quantum cuique datum^{est} per fœdera naturai.
 Nec rerum summam commutare ulla potest vis.
 Nam neque possit genus ullum materiai
 Effugere ex omni, quidquam^{est}, neque rursus, in
 omne

Vnde coorta queat nova vis irrumperere, & omnem
 Naturam rerum mutare, & vertere motus.

Illud in his rebus non est mirabile : quare
 Omnia cum rerum primordia sint in motu,
 Summa tamen summa videatur stare quiete,
 Præterquam, si quid proprio dat corpore motus.
 Omnis enim longè nostris ab sensibus infra
 Primorum natura jacet. quapropter ubi illa
 Cernere jam nequeas, motus quoq; surpere debent:
 Præsertim, cum quæ possumus cernere celent
 Sæpe ramen motus, spatio diducta locorum.
 Nam sæpe in colli tondentes pabula læta
 Lanigeræ reptant pecudes, quo quamque vocantes
 Invitant herbæ gemmantes rore recenti:
 Et satiati agni lūdunt, blandèque coniscant:
 Omnia quæ nobis longè confusa videntur,
 Et veluti in viridi candor consistere colli.
 Præterea magnæ legiones cum loca cursu
 Camporum complent, belli simulacra cientes:
 Et circumvolitant equites, medioque repente
 Tramittunt valido quatientes impete campos:
 Fulgur ibi ad cælum se tollit, totaque circum
 Æge renidescit tellus, subierque virum vi

Excitur

Excitur pedibus sonitus, clamoreque montes
 Icti rejectant voces ad sidera mundi:
 Et tamen est quidam locus altris montibus, unde
 Stare videtur, & in campis consilere fulgur.

Nunc age jam deinceps concharum exordia rerū,
 Qualia sint, & quā longè distantia formis,
 Percipe, multigenis quā sint variata figuris:
 Non quòd multa parum simili sint prædita forma
 Sed quia non volgè patia omnibus omnia cōstant.
 Nec mirum: nam cum sit eorum copia tanta,
 Ut neque finis (uti docui) neque summa sit ulla:
 Debent nimirum non omnibus omnia prorsum
 Esse pari filo, similique affecta figura.

Præterea genus humanum, mutæque natantes
 Squamigerum pecudes, & læta arbusta, feræque,
 Et variæ volucres, lætantia quæ loca aquarum
 Concelebrant circum ripas, fonteisque, lacusque;
 Et quæ pervolgant nemora avia pervolitantes:
 Horum unum quodvis generatim sumere perge:
 Invenies tamen inter se distare figuris.
 Nec ratione alia proles cognoscere matrem,
 Nec mater posset prolem: quod posse videmus,
 Nec minus, atque homines inter se nota cluere.
 Nam sæpe ante deum vitulus delubra decora
 Turicremas propter mactatus concidit aras,
 Sanguinis expirans calidum de pectore flumen.
 At mater virideis saltus orbara peragrans,
 Linqvit humi pedibus vestigia pressa bisulcis,
 Omnia convicens oculis loca, si queat usquam
 Conspicere amissum foetum, completque querelis
 Frondiferum nemus adsisitens: & crebra revisit
 Ad stabulum, desiderio perfixa juveni.
 Nec teneræ salices, atque herbæ rore vigentes,
 Fluminaque ulla quænt summis labentia ripis
 Oblectare animum, subitanque avertere curam;
 Neo vitulorum aliæ species per pabula læta
 Derivare queunt aliud, curaque levare:
 Usque aded quiddam proprium, notumque requirit.
 Præterea teneri tremulis cum vocibus hædi
 Cornigeras norunt matres, agnique perulci
 Balanteis pecudes, ita quod natura reposcit,
 Ad sua quisque ferè decurrunt ubera lactis.

Postremo quodvis frumentum, non tam in omnia
 Quodque suo genere inter se simile esse videbis,
 Quin intercurrat quædam distantia formis.
 Concharumque genus parili ratione videmus

Pingere telluris gremium, qua mollibus undis
 Littoris incurvi bibulam lavit æquor arenam.
 Quare etiam atque etiam simili ratione necesse' est
 Natura quoniam constant, neque facta manu sunt,
 Unius ad certum formam primordia rerum,
 Dissipili inter se quædam volitare figura.

Perfacile' est animi ratione exsolvere nobis,
 Quare fulminens multo penetratius ignis,
 Quam noster fluat è tedis terrestribus ortus.
 Dicere enim possis cælestem fulminis ignem
 Subtilem magis è parvis constare figuris:
 Atque ideo transire foramina, quæ nequit ignis
 Noster hic è lignis ortus, tedaque creatus.
 Præterea lumen per cornu transit: at imber
 Respuitur, quare? nisi luminis illa minora
 Corpora sunt, quàm, de quibus est liquor almus a-
 quarum?

Et quamvis subito per colum vina videmus
 Perfluere: at contra tardum cunctatur olivum,
 Aut quia nimirum majoribus est elementis,
 Aut magis hamatis inter se, perque plicatis:
 Atque ideo fit, uti non tam diducta repente
 Inter se possint primordia singula quæque
 Singula per cujusque foramina permanere.
 Huc accedit, uti mellis lactisque liquores
 Iucundo sensu linguæ tractentur in ore.
 At contra tetra absinthii natura, ferique
 Centauri foedo pertorquent ora sapore:
 Ut facile agnoscas è lævibus, atque rotundis
 Esse ea, quæ sensus jucundè tangere possunt:
 At contra quæ amara, atque aspera cum que vi-
 dentur,

Hæc magis hamatis inter se nexa teneri,
 Proptereaque solere vias rescindere nostris
 Sensibus, introituque suo perumpere corpus.
 Omnia postremò bona sensibus, & mala tactu,
 Dissimili inter se pugnant perfecta figura:
 Ne tu fortè putes serræ stridentis acerbum
 Horrorem constare elementis lævibus æquè,
 Ac Musæa mele, per chordas organici quæ
 Mobilibus digitis expergefata figurant:
 Neu simili penetrare putes primordia forma
 In nareis hominum, cum tetra cadavera torrent,
 Et cum scena croco Cilici perfusa recens est,
 Araque Panchæos exhalat propter odores:
 Neve bonos rerum simili constare colores

Semine

Semine constituas, oculos qui pascere possunt;
 Et qui compungunt aciem, lacrumareque cogunt;
 Aut foeda specie tetri turpesque videntur.
 Omnia enim sensus quæ mulcet causa, juvatque,
 Haud sine principali aliquo lævore creata' st:
 At contra, quæcumq; molesta, atq; aspera constat,
 Non aliquo sine materiæ squalore reperta' st.

Sunt etiam quæ jam nec lævia jure putantur
 Esse, neque omnino flexis macronibus unca:
 Sed magis angululis paullum prostantibus, & quæ
 Titillare magis sensus, quàm lædere possunt:
 Fæcula jam quo de genere' st, inulæque sapes.
 Denique jam calidos igneis, gelidamque pruina,
 Dissimili dentata modo compungere sensus
 Corporis, indicio nobis est tactus uterque.

Tactus enim, tactus, præ divûm numina sancta,
 Corporis est sensus, vel cùm res externa sese
 Insinuat, vel cùm lædit, quæ in corpore nata' st:
 Aut juvat egrediens genitales per Veneris res:
 Aut ex offensu cùm turbant corpore in ipso
 Semina, confunduntque inter se concita sensum:
 Vt si fortè manu quamvis jam corporis ipse
 Tuæ tibi partem ferias, æquè experiare.
 Quapropter longè formas distare necesse' st
 Principiis, varios quæ possunt edere sensus.
 Denique, quæ nobis durata ac spissâ videntur:
 Hæc magis hamatis inter sese esse necesse' st,
 Et quasi ramosis altè compacta teneri.
 In quo jam genere imprimis adamantina saxa
 Prima acie constant, ictus contemnere sueta,
 Vt validi silices, ac duri robora ferri,
 Æraque quæ claustris restantia voci ferantur.
 Illa autem debent ex lævibus atque rotundis
 Esse magis, fluido quæ corpore liquida constant.
 Nec retinentur enim inter se glomeramina quæque;
 Et procurfus item in proclive volubilis extat.
 Omnia postremò quæ puncto tempore cernis
 Diffugere, ut fumum, nebulas, flammaq; necesse' st,
 Si minus omnibu' sunt è lævibus atque rotundis,
 At non esse tamen perplexis endopedita,
 Fungere uti possint corpus, penetrareque saxa,
 Nec tamen herere inter se, quod quisque videmus
 Semibus esse datum, facile ut cognoscere possis
 Non è perplexis, sed acutis esse elementis.
 Sed quod amara vides eadè, quæ fluvida constant.
 Sudor uti maris est, minime id mirabile habendū.

Nam quod fluidum est, è lævibus atq; rotundis
 Est; at lævibus, atque rotundis mista doloris
 Corpora: nec tamè hæc retineri hamata necessum'è:
 Scilicet esse globosa, tamen cùm squalida content
 Provolvi simul ut possint, & lædere sensus.
 Et quo mista putes magis aspera lævibus esse
 Principiis, unde'è Neptuni corpus acerbum:
 Est ratio fecernundi, seorsumque videndi;
 Humor dulcis, ubi per terras crebrius idem
 Percolatur, ut in foveam fluat, ac mansuescat.
 Linqvit enim supera tetri primordia viri
 Aspera, quo magis in terris hærescere possunt.

Quod quoniam docui, pergã connectere rem, quæ
 Ex hoc apta fidem ducit, primordia rerum
 Finita variare figurarum ratione.

Quod si non ita sit: rursum jam semina quædam
 Esse infinito debebunt corporis auctu.
 Namque in eadem una cuiusvis brevitate
 Corporis, inter se multum variare figuræ
 Non possunt. fac enim minimis è partibus esse
 Corpora prima: tribus, vel paullo pluribus auge:
 Nempe ubi eas parteis unius corporis omneis
 Summa atq; ima locans, transmutans dextera levis
 Omnimodè expertus fueris, quam quisq; det ordo
 Formarum speciem totius corporis ejus:
 Quod superest, si fortè voles variare figuras:
 Addeudum parteis alias erit: inde sequetur
 Adsimili ratione alias ut postulet ordo,
 Si tu fortè voles etiam variate figuras.

Ergo formarum novitatem corporis augmen
 Subsequitur: quare non est ut credere possis
 Esse infinitis distantia semina formis:
 Ne quædam cogas immani maximitate
 Esse; suprã quod jam docui, non posse probari.

Iam tibi Barbaricæ vestes, Melibœaque fulgens
 Purpura Thessalico concharum tincta colore, &
 Aurea pavonum ridenti imbuta lepore
 Sæcla novo rerum superata colore jacerent:
 Et contentus odor myrrhæ, mellisque saporis,
 Et cynéa mele, Phœbeaque dædala chordis
 Carmina consimili ratione oppressa filerent.
 Namque aliis aliud præstantius exoriretur.
 Cedere item retró possent in deteriores
 Omnia sic parteis, ut diximus, in meliores.
 Namque aliis aliud retrò quoque tetrius esset
 Naribus, auribus, atque oculis, orisque saporis,

Quæ quoniam non sunt in rebus reddita, certa &
 Finis utrimque tenet summam : fateare necesse 'st
 Materiam quoque finitis differre figuris.
 Denique ab ignibus ad gelidas, hiemisque pruinas
 Finitum 'st, retroque pari ratione remensum 'st:
 Finit enim calor, ac frigus, mediique tepores
 Inter utrumque jacent explentes ordine summam.
 Ergo finita distant ratione creata:

Ancipiti quoniam mucrone utrimque notantur,
 Hinc flammis, illinc rigidis infesta pruinis.

Quod quoniam docui, pergã connectere rem, quæ
 Ex hoc apta fidem ducit : primordia rerum,
 Inter se simili quæ sunt perfecta figura,
 Infinita cluere. etenim distantia cum sit
 Formarum finita, necesse 'st, quæ similes sint,
 Esse infinitas : aut summam materiai
 Finitam constare : id quod non esse probavi.

Quod quoniam docui, nunc suaviloquis, ages
 paucis

Versibus ostendam, corpuscula materiai
 Ex infinito summam rerum usque tenere.
 Undique protelo plagarum continuato:
 Nam quodd rara vides magis esse animalia quædam
 Fœcundamque minus naturam cernis in illis:
 At regione, locoque alio, terrisque remotis
 Multa licet genere esse in eo, numerumq; repleti.
 Sicuti quadrupedum cum primis esse videmus
 In genere anguimano elephantos, India quorum
 Millibus è multis vallis munitur eburno,
 Ut penitus nequeat penetrari : tanta ferarum
 Vis est, quarum nos perpauca exempla videmus.
 Sed tamen id quoq; uti concedam, quamlibet esto
 Unica res quædam nativo corpore sola,
 Cui similis toto terrarum non sit in orbe?
 Infinita tamen nisi erit vis materiai,
 Unde ea progigni possit concepta; creari
 Non poterit : neque, quod superest, procrefcere,
 alique.

Quippe etenim fumant oculi, finita per omne
 Corpora jactari unius genitalia reii.
 Unde, ubi, qua vi, & quò pacto congressa coibunt
 Materie tanto in pelago, turbaque aliena?
 Non (ut opinor) habent rationem conciliandi:
 Sed quasi naufragiis magnis multisque coortis,
 Disjectare solet magnum mare, trantra, gubernas,
 Antennas, proram, malos, tonsasque natanteis,

Per terrarum omneis oras fluitantia a plustra,
 Ut videantur, & indicium mortalibus edant,
 Infidi maris insidias, vireisque dolumque
 Ut vitare velint: neve ullo tempore credant,
 Subdola cum ridet placidi pellacia ponti:
 Sic tibi si finita semel primordia quædam
 Constitues: ævum debebunt sparsa per omnem
 Dissectare æstus diversi materiai:
 Nunquam in concilium ut possint compulsæ coire:
 Nec remorari in concilio, nec crescere adaucta.
 Quorum utrumq; palam fieri manifesta docet res:
 Et res progigni, & genitas procreare posse.
 Esse igitur genere in quovis primordia rerum
 Infinita palam est, unde omnia suppeditantur;
 Nec superare queunt motus utique exitiales
 Perpetuo, neque in æternum sepelire salutem:
 Nec porro rerum genitales auctificque
 Motus perpetuo possunt servare creata.
 Sic æquo geritur certamine principiorum
 Ex infinito contractum tempore bellum.
 Nunc hîc, nunc illic superant vitalia rerum:
 Et superantur item: miscetur funere vagor,
 Quem pueri tollunt visentes luminis oras:
 Nec nox ulla diem, neq; noctem aurora secuta est,
 Quæ non audierit mistos vagitibus ægris
 Ploratus, mortis comites, & funeris attri.

Illud in his obsignatum quoque rebus habere
 Convenit, & memori mandatum mente tenere:
 Nil esse in promptu, quorum natura tenetur,
 Quod genere ex uno consistat principiorum:
 Nec quicquam, quod non permixto semine constet.
 Et quam quidque magis vis multas possidet in se,
 Atque potestates: ita plura principiorum
 In sese genera, ac varias docet esse figuras.
 Principio tellus habet in se corpora prima,
 Unde mare immensum volventes flumina fontes
 Assiduè renovent: habet, ignes unde oriantur.
 Nam multis successa locis ardent sola terræ.
 Eximiis vero furit ignibus impetus Ætnæ.
 Tum porro nitidas fruges, arbustaque læta
 Genibus humanis habet unde extollere possit.
 Unde etiam fluidas frondeis, & pabula læta
 Montivago generi possit præbere ferarum.
 Quare magna deum mater, materque ferarum.
 Et nostri genetrix hæc dicta est corporis una.
 Hanc veteres Graiùm docti cecinere poetæ

Sublimem in curru bijugos agitare leones:
 Aëris in spatio magnam pendere docentes
 Tellurem; neque posse in terra sistere terram.
 Adjungere feras, quod quamvis effera proles
 Officiis debet molliri victa parentum.
 Muralique caput summum cinxere corona:
 Eximiis munita locis quia sustinet urbeis:
 Quo nunc insigni per magnas prædita terras
 Horrifice fertur divinæ matris imago.
 Hanc variæ gentes antiquo more sacrorum
 Idæam vocitant matrem, Phrygiasque catervas
 Dant comites, quia primum ex illis finibus edunt
 Per terrarum orbem fruges coepisse creati.
 Gallos attribuunt, quia numen qui violarint
 Matris, & ingrati genitoribus inventi sunt,
 Significare volunt indignos esse putandos,
 Vivam progeniem qui in oras luminis edant.
 Tympana tenta tonant palmis, & cymbala circum
 Concava, raucifonoque minantur cornua cantu,
 Et Phrygio stimulat numero cava tibia menteis,
 Telaque præportant violenti signa furoris,
 Ingratos animos, atque impia pectora volgi
 Conterrere metu quæ possint numine divæ.
 Ergo cum primum magnas invec̄ta per urbeis
 Munificat tacita mortaleis muta salute:
 Ære atque argento sternunt iter omne viarum
 Largifica stipe ditantes, pinguntque rosarum
 Floribus, umbrantes matrem, comitumque cater-
 vas.

Hic armata manus (Curetas nomine Graii
 Quos memorant Phrygios) inter se forte catervis
 Ludunt, in numerumque exsultant sanguine fleti:
 Terrificas capitum quatientes numine cristas,
 Dictæos referunt Curetas: qui Iovis illum
 Vagitum in Creta quondam occultasse feruntur,
 Cum pueri circum puerum pernice chorea
 Armati in numerum pulsarent æribus æra,
 Ne Saturnus eum malis mandaret adeptus,
 Æternumque daret matri sub pectore volnus.
 Propterea magnam armati matrem comitantur,
 Aut quia significant divam prædicere, ut armis,
 Ac virtute velint patriam defendere terram:
 Præsidioque parent, decorique parentibus esse.
 Quæ bene, & eximie quamvis disposta ferantur,
 Longè sunt tamen a vera ratione repulsa.
 Omnis enim per se divum natura necesse est

Inmortali ævo summa cum pace fruatur,
 Semota a nostris rebus, sejunctaque longè.
 Nam privata dolore omni, privata periclis,
 Ipsa suis pollens opibus, nihil indiga nostri,
 Nec bene promeritis capitur, nec tangitur ira.
 Terra quidem verò caret omni tempore sensu:
 Et quia multarum potitur primordia rerum
 Multa modis multis effert in lumina solis.
 Hinc si quis mare Neptunum, Cereremque vocare
 Constituet fruges: & Bacchi nomine abuti
 Mavolt, quàm laicis proprium proferre vocamen:
 Concedamus ut hic terrarum dicat & orbem
 Esse deum matrem, dum re non sit tamen ipse.

Sæpe itaque ex uno tondentes graminia campo
 Lanigeræ pecudes, & equorum duellica proles,
 Buceriæque greges, sub eodem tegmine coeli,
 Ex unoque sitim sedantes flumine aquaï,
 Dissimili vivunt specie, retinentque parentum
 Naturam, & mores generatim quæque imitantur:
 Tanta est in quovis genere herbæ materiaï
 Dissimilis ratio: tanta est in flumine quoque.
 Hinc porro quamvis animantem ex omnibus unam
 Ossa, cruor, venæ, calor, humor, viscera, nervi
 Constituunt, quæ sunt porro distantia longè
 Dissimili perfecta figura principiorum.
 Tum porro quæcumq; igni flaminata cremantur:
 Si nil præterea, tamen in se hæc corpora tradunt,
 Unde ignem jacere, & lumen summittere possunt,
 Sciutillasque agere, ac latè differre favillam.
 Cætera consimili mentis ratione peragrans,
 Invenies intus multarum semina rerum
 Corpore celare, & varias cohibere figuras.
 Deniq; multa vides, quibus & color, & sapor una
 Reddita sunt cum odore; imprimis pleraque dona,
 Relligione animum turpi cum tangere parto.
 Hæc igitur variis debent constare figuris:
 Nidor enim penetrat, quæ succus non it in artus:
 Succus item seorsum & rerum sapor insinuat
 Sensibus, ut noscas primis differre figuris.
 Dissimiles igitur formæ glomeramen in unum
 Conveniunt, & res permisto semine constant.
 Quin etiam passim nostris in versibus ipsis
 Multa elementa vides multis communia verbis:
 Cum tamen inter se versus, ac verba necesse sit
 Confiteare alia ex aliis constare elementis.
 Non quo multa parum communis littera currat:

Aut nulla inter se duo sint ex omnibus isdem,
 Sed quia non volgo paria omnibus omnia constāt.
 Sic aliis in rebus item communia multa
 Multarum rerum cum sint primordia, longē
 Dissimili tamen inter se consistere summa
 Possunt: ut merito ex aliis constare ferantur
 Humanum genus, ac fruges, arbustaque læta.
 Nec tamen omnimodis connecti posse putandum 'st
 Omnia; nam volgo fieri portenta videres:
 Semiferas hominum species existere: & altos
 Interdum ramos egigni corpore vivo:
 Multaque connecti terrestria membra marinis.
 Tum flammam retro spiranteis ore Chimæras
 Pascere naturam per terras omniparenteis.
 Quorum nil fieri manifestum 'st; omnia quando
 Seminibus certis certa genitrice creata
 Conservare genus crescentia posse videmus.
 Scilicet id certa fieri ratione necesse 'st.
 Nam sua cuique cibus ex omnibus intus in artus
 Corpora discedunt: connexaque convenienteis
 Efficiunt motus: at contra aliena videmus
 Rejicere in terras naturam: multaque cæcis
 Corporibus fugiunt è corpore percita plagis,
 Quæ neque connecti cuiquam potuere, neque intra
 Vitaleis motus consentire, atque animari.
 Sed ne forte pures animalia sola teneri
 Legibus his: eadem ratio res terminat omneis.
 Nam veluti tota natura dissimiles sunt
 Inter se genitæ res quæque: ita quamq; necesse 'st
 Dissimili constare figura principiorum:
 Non quo multa parum simili sint prædita forma:
 Sed quia non volgo paria omnibus omnia constāt.
 Semina cum porro distent: differre necesse 'st
 Intervalla, vias, connexus, pondera, plagas,
 Concurfus, motus: quæ non animalia solum
 Corpora sejungunt, sed terras, ac mare totum
 Secernunt, cælumque a terris omne retentant.
 Nunc age dicta meo dulci quæsitæ labore
 Percipe: ne forte hæc albis exorta rearis
 Principiis esse, ante oculos quæ candida cernis:
 Aut ea, quæ nigrant, nigro de semine nata:
 Neve, alium quemvis quæ sunt induta colorem,
 Propterea gerere hunc credas, quod materiai
 Corpora consimili sint ejus tincta colore.
 Nullus enim color est omnino materiai
 Corporibus, neque par rebus, neq; denique dispar:

In quæ

In quæ corpora si nullus tibi forte videtur
 Posse animi injectus fieri, procul avius erras.
 Nam cum cæcigeni, solis qui lumina nunquam
 Aspexere, tamen cognoscant corpora tactu,
 Ex ineunte ævo nullo continctâ colore:
 Scire licet menti quoque nostræ corpora posse
 Verti in notitiam nullo circumlita fuce.
 Denique nos ipsi cæcis quæcumque tenebris
 Tangimus, haud ullo sentimus tincta colore:
 Quod quoniam vinco fieri, nunc esse docebo.
 Omnis enim color omnino mutatur in omneis:
 Quod facere haud ullo debent primordia pacto,
 Immutabile enim quiddam superare necesse est,
 Ne res ad nihilum redigantur funditus omnes,
 Nam quodcumque suis mutatum finibus exit,
 Continuo hoc mors est illius, quod fuit ante.
 Proinde colore cave contingas semina rerum:
 Ne tibi res redeant ad nilum funditus omnes.
 Præterea, si nulla coloris principiis est
 Reddita natura: at variis sunt prædita formis,
 E quibus omnigenos gignunt variantque colores.
 Propterea, magni quod refert semina quæque
 Cum quibus, & quali positura contineantur,
 Et quos inter se dent motus accipiantque:
 Perfacile extemplo rationem reddere possis,
 Cur ea, quæ nigro fuerint paullo ante colore,
 Marmoreo fieri possint candore repente:
 Ut mare, cum magni commêrunt æquora venti,
 Vertitur in canos candenti marmore fluctus.
 Dicere enim possis, nigrum quod sæpe videmus,
 Materies ubi permixta est illius, & ordo
 Principiis mutatus, & addita, demtaque quædam.
 Continuo id fieri ut candens videatur, & album:
 Quod si cæruleis constarent æquora ponti
 Seminibus, nullo possent albescere pacto.
 Nam quocumq; modo perturbes, cærulea quæ sunt,
 Numquam in marmoreum possunt migrare colore.
 Sin alio, atque alio sint semina tincta colore,
 Quæ maris efficiunt unum purumque nitorem:
 Ut sæpe ex aliis formis, variisque figuris
 Efficitur quiddam quadratum, unaque figura:
 Conveniebat, uti in quadrato cernimus esse
 Dissimileis formas: ita cernere in æquore ponti,
 Aut alio in quovis uno puroque nitore
 Dissimileis longè inter se variosque colores.

Præterea, nihil efficiunt, obstantque figuræ

Dissimiles, quo quadratum minus omne sit extra:
 At varii rerum impediunt, prohibentque colores,
 Quo minus esse uno possit res tota nitore.

Tum porro, quæ ducit & inlicit, ut tribuamus
 Principiis rerum nonnumquam, causa, colores,
 Occidit: ex albis quoniam non alba creantur:
 Nec quæ nigra cluent, de nigris: sed variis de.
 Quippe etenim multo proclivius exorientur
 Candida de nullo, quàm de nigrante colore,
 Aut alio quovis, qui contra pugnet, & obstet.

Præterea, quoniam nequeunt sine luce colores
 Esse, neque in lucem existunt primordia rerum:
 Scire licet quàm sint nullo velata colore.

Qualis enim cæcis poterit color esse tenebris,
 Lumine qui mutatur in ipso, propterea quod
 Recta aut obliqua percussus luce refulget?
 Pluma columbarum quo pacto in sole videtur:
 Quæ sita cervices circum, collumque coronat.
 Namque alias fit uti claro fit rubra pyropo:
 Interdum quodam sensu fit, uti videatur
 Inter cæruleum virideis miscere smaragdos.
 Caudaque pavonis, larga cum luce repletast,
 Consimili mutat ratione obversa colores,
 Qui, quoniam quodam gignuntur luminis istu:
 Scilicet id sine eo fieri non posse putandumst.
 Et quoniam plagæ quoddam genus excipit in se
 Pupula, cum sentire colorem dicitur album,
 Atque aliud porro, nigrum cum & cetera sentit,
 Nec refert ea, quæ tangis, quo forte colore
 Prædita sint, verum quali magis apta figura:
 Scire licet, nil principiis opus esse colores:
 Sed variis formis varianteis edere tactus.

Præterea, quoniam non certis certa figuris
 Est natura coloris, & omnia principiorum
 Formamenta queunt in quovis esse nitore:
 Cur ea, quæ constant ex illis, non pariter sunt
 Omnigenis perfusa coloribus in genere omni?
 Conveniebat enim corvos quoque sæpe volanteis
 Ex albis album pennis jactare colorem,
 Et nigros fieri nigro de semine cycnos,
 Aut alio quovis uno, varioque colore.
 Quin etiam quanto in parteis res quæque minutas
 Distrabitur magis, hoc magis est, ut cernere possis
 Evanescere paulatim, stinguique colorem.
 Ut sit ubi in parvas parteis discerpitur aurum,
 Purpura, poeniceusque color clarissimu^m multo.

Filatim

Filarem cum distractus, disperditur omnis:
 Noscere ut hinc possis, prius omnē efflare colorem
 Particulas, quā discendant ad semina rerum.

Postremo, quoniam non omnia corpora vocem
 Mittere concedis, neque odorem: propterea fit,
 Ut non omnibus attribuas sonitus, & odores:
 Sic oculis quoniam non omnia cernere quimus,
 Scire licet, quādam tam constare orba colore,
 Quā sine odore ullo quādam, sonituque remota:
 Nec minus hęc animū cognoscere posse sagacem
 Quā quę sunt aliis rebus privata, notisque.

Sed ne forte putes solo spoliata colore
 Corpora prima manere: etiam secreta teporis
 Sunt, ac frigoris omnino, calidique vaporis:
 Et sonitu sterila, & succo jejuna feruntur:
 Nec jaciunt ullum proprio de corpore odorem.
 Sicut amaracini blandum, stactęque liquorem,
 Et nardi florem, nectar qui naribus halant,
 Cum facere instituas: cum primis quærere par est,
 (Quoad licet, ac potis es reperire) inolentis olivi
 Naturam, nullam quę mittat naribus auram:
 Quam minime ut possit mistos in corpore odores,
 Concoctosque, suo contactos perdere viro.

Præterea demum debent primordia rerum
 Non adhibere suum giguundis rebus odorem,
 Nec sonitum, quoniam nihil ab se mittere possunt:
 Nec simili ratione saporem denique quemquam,
 Nec frigus, neq; item calidū, tepidumq; vaporem, &
 Cetera: quę cum ita sunt, tandem ut mortalia con-
 Mollia læta, fragosa, putri cava, corpore raro, (stet,
 Omnia sint a principiis sejuncta necesse est,
 Immortalia si volumus subjungere rebus
 Fundamenta, quibus nitatur summa salutis:
 Ne tibi res redeant ad nilum funditus omnes.

Nunc ea, quę sentire videmus cunque necesse est
 Ex insensilibus tamen omnia consistere
 Principiis constare: neque id manifesta refutant,
 Nec contra pugnant, in promptu cognita quę sunt:
 Sed magis ipsa manu ducunt, & credere cogunt,
 Ex insensilibus, quod dico animalia gigni.
 Quippe videre licet, vivos existere vermeis
 Stercore de tetra, purrorem cum sibi nacta est
 Intempestivis ex imbribus humida tellus:
 Præterea cunctas itidem res vertere sese.
 Vertunt se fluvii, frondes, & pabula læta
 In pecudes; vertunt pecudes in corpora nostra

Naturam;

Naturam : & nostro de corpore sæpe ferarum
 Augescunt vires, & corpora pennipotentum.
 Ergo omneis natura cibos in corpora viva
 Vertit, & hic sensus animantium procreat omneis:
 Non alia longè ratione, atque arida ligna
 Explicat in flammis, & in igneis omnia versat.
 Iamue vides igitur, magni primordia rerum
 Referre in quali sint ordine quæque locata?
 Et commista quibus, dent motus, accipiantque?
 Tum porro quid id est, aivum quod percutit
 ipsum,

Quod movet, & varios sensus expromere cogit,
 Ex insensilibus ni credas sensile gigni?
 Nimirum, lapides, & ligna, & terra quod una
 Mista, tamen nequeunt vitalem reddere sensum.
 Illud in his igitur foedus meminisse decebit,
 Non ex omnibus omnino quæcumque creant res,
 Sensilia extemplo, & sensus me dicere gigni:
 Sed magni referre, ea primum quantula constant,
 Sensile quæ faciunt, & qua sint prædita forma,
 Motibus, ordinibus, posituris denique quæ sint:
 Quarum nil rerum in lignis, glebisque videmus.
 Et tamen hæc cū sunt quasi putrefacta per imbreis,
 Vermiculos pariunt : quia corpora materiai
 Antiquis ex ordinibus permota nova re
 Conciliantur ita, ut debent animalia gigni.

Deinde ex sensilibus cum sensile posse creari
 Constitunt, porro ex aliis sentire suetis:
 Mollia tum faciunt. nam sensus jungitur omnis
 Visceribus, nervis, venis, quæcumque videmus
 Mollia mortali consistere corpore creta.

Sed tamen esto jam posse hæc æterna manere:
 Nempe tamen debent aut sensum partis habere,
 Aut similia totis animalibus esse putari.
 At nequeant per se partes sentire, nec esse.
 Namq; alios sensus membrorum res petit omneis.
 Nec manus a nobis potis est secreta, neque ulla
 Corporis omnino sensum pars sola tenere.
 Linqvitur ut totis animalibus adsimulentur;
 Vitali ut possint consentire undique sensu.
 Quis poterunt igitur rerum primordia dici,
 Et levi virare vias, animalia cum sint,
 Atque animalibus sint mortalibus una, eademque?
 Quod tamen ut possint; ab cœtu, concilioque,
 Nil facient, præter volgum, turbamq; animantium:
 Scilicet ut nequeunt homines, armenta, feræque,

Inter

Inter sese ullam rem gignere conveniendo
 Per Veneris res, extra homines, armenta, feraeque.
 Quod si forte suum dimittant corpore sensum,
 Atque alium capiunt: quid opus fuit attribui, quod
 Detrahitur? tum praeterea, quod fugimus ante,
 Quatenus in pullos animalis vertier ova
 Cernimus alituum, vermeisque effervere terram
 Intempettivos quam putror cepit ob imbreis:
 Scire licet gigni posse ex non sensibu' sensus.

Quod si forte aliquis dicet, duntaxat oriri
 Posse ex non sensu sensus, sed mobilitate
 Ante aliqua tangi partum, quam proditur extra:
 Huic satis illud erit planum facere, atque probare,
 Non fieri partum, nisi concilio ante coacto:
 Nec commutari quidquam sine conciliatu
 Principium, ut nequeunt ullius corporis esse
 Sensus ante ipsam genitam naturam animantis.
 Nimirum quia materies disjecta tenetur
 Aëre, fluminibus, terris, flammaque creatis:
 Nec congressa modo vitaleis convenienti
 Contulit inter se motus, quibus omnituentes
 Accensi sensus animantem quamque tuentur.

Praeterea quamvis animantem grandior ictus,
 Quam patitur natura, repente adfligit, & omneis
 Corporis, atque animi pergit confundere sensus.
 Dissolvuntur enim positurae principiorum,
 Et penitus motus vitales impediuntur,
 Donec materies omnis concussa per artus
 Vitaleis animae nodos a corpore solvit,
 Dispersamque foras per caulas ejicit omneis.
 Nam quid praeterea facere ictum posse reamur
 Oblatum, nisi discutere, ac dissolvere quaeque?

Fit quoque; uti soleant minus oblato acriter ictu,
 Reliquiae motus vitalis vincere saepe,
 Vincere, & ingenteis plagae sedare tumultus,
 Inque suos quidquid rursus revocare meatus,
 Et quasi jam leti dominantem in corpore motum
 Discutere, ac paene amissos accendere sensus
 Nam, quare potius leti jam limine ab ipso
 Ad vitam possint conlecta mente reverti,
 Quam quo decursum prope jam fiet, ire, & abire?

Praeterea quoniam dolor est ubi materiae
 Corpora vi quadam per viscera viva, per artus
 Sollicitata suis trepidant in sedibus intus:
 Inque locum quando remigrant, fit blanda voluptas:
 Scire licet, nullo primordia posse dolore

Tentari; nullamque voluptatem capere ex se:
 Quandoquidem non sunt ex illis principiorum
 Corporibus, quorum motus novitate laborent:
 Aut aliquem fructum capiant dulcedinis almæ.
 Haud igitur debent esse ullo prædita sensu.

Denique, uti possint sentire animalia quæque,
 Principiis si etiam sit sensus tribuendus eorum:
 Quid? genus humanum propriim de quibus auctū sit,
 Scilicet & risu tremulo concussa cachinnant,
 Et lacrymis spargunt rorantibus ora, genasque,
 Multaque de rerum mixtura dicere callent,
 Et sibi proporro quæ sint primordia quærunt:
 Quandoquidem totis mortalibus adstimulara
 Ipsa quoque ex aliis debent constare elementis:
 Inde alia ex aliis, nusquam consistere ut ausis.

Quippe sequar, quodcumq; loqui, ridereque dices
 Et sapere, ex aliis eadem hæc facientibus ut sit,
 Quod si delira hæc, furiosaque cernimus esse,
 Et ridere potest ex non ridentibus auctus,
 Et sapere, & doctis rationem reddere dictis,
 Non ex seminibus sapientibus, atque disertis:
 Quæ minus esse queant ea, quæ sentire videmus
 Seminibus permista carentibus undique sensu?

Denique cælesti sumus omnes semine oriundi:
 Omnibus ille idem pater est, unde alma liquenteis
 Humoribus guttas Mater cum terra recepit,
 Foeta parit nitidas fruges, arbutaque læta,
 Et genus humanum: parit omnia sæcla ferarum,
 Pabula cum præbet, quibus omnes corpora pascunt,
 Et dulcem ducunt vitam, prolemque propagant.
 Quapropter merito maternum nomen adeptæ sit.
 Cedit item retro, de terra quod fuit ante,
 In terras: & quod missum sit ex ætheris oris,
 Id rursus cæli rellatum templa receptant:
 Nec sic interim mors res, ut materialia
 Corpora conficiat, sed coctum dissipat ollis:
 Inde aliis aliud conjungit, & efficit, omnes
 Res ut convertant formas, mutantque colores,
 Et capiant sensus, & puncto tempore reddant:
 Ut noscas referre, eadem primordia rerum,
 Cum quibus, & quali positura contineantur,
 Et quos inter se dent motus, accipiantque:
 Neve putes æterna parum residere potesse
 Corpora prima, quod in summis fluitare videmus,
 Rebus, & interdum nasci, subitoque perire:
 Quia etiam refert nostris in versibus ipsis,

Cum quibus, & quali sint ordine quæque locata.
 Namque eadem cælum, mare, terras, flumina, solem
 Significant; eadem fruges, arbusta, animanteis;
 Si non omnia sint, at multo maxima pars est
 Consimilis: verum positura discrepant hæc.
 Sic ipsis in rebus item jam materiai
 Intervalla, viæ, connexus, pondera, plagæ,
 Concurfus, motus, ordo, positura, figuræ
 Cum permutantur, mutari res quoque debent.

Nunc animum nobis adhibe veram ad rationem,
 Nam tibi vehementer nova res molitur ad aureis
 Accidere, & nova se species ostendere rerum.
 Sed neque tam facilis res ulla est, quin ea primum
 Difficilis magis ad credendum constet: itemque
 Nil adeo magnum, nec tam mirabile quidquam.
 Principio, quod non minuant mirarier omnes
 Patullatim: ut cœli clarum purumque colorem,
 Quemque in se cohibent palantia sidera passim,
 Lunæque, & solis præclara luce nitorem:
 Omnia quæ si nunc primum mortalibus adsint,
 Ex improvîso ceu sint objecta repenti:
 Quid magis his rebus poterat mirabile dici:
 Aut minus antè quod auderent fore credere gentes?
 Nil ut opinor. ita hæc species miranda fuisset,
 Quum tibi jam nemo sellus satiate videndi
 Susplicere in cœli dignatur lucida templa.
 Desine quapropter novitate exterritus ipsa
 Expuere ex animo rationem: sed magis acri
 Iudicio perpende, & si tibi vera viderur,
 Dede manus: aut, si falsa est, accingere contra.
 Quærit enim ratione animus: cum summa loci sit
 Infinita foris, hæc extra mœnia mundi:
 Quid sit ibi porro, quod prospicere usq; velit mens,
 Atque animi tactus liber quo pervoluit ire.

Principiò nobis in cunctas undique parteis,
 Et latere ex utroque, infra, supraque, per omne
 Nulla est finis, uti docui, res ipsaque per se
 Vociferatur, & elucet natura profundi,
 Nullo jam pacto verisimile esse putandum est,
 Undique cum vorsum spatium vacet infinitum,
 Seminaque innumero numero, summaque profunda
 Multimodis volitent æterno percita motu:
 Hunc unum terrarum orbem, cælumq; creatum,
 Nil agere illa foris tot corpora materiai:
 Cum præsertim hic sit natura factus, & ipsa
 Sponte sua fortè offensando semina rerum

Muller

Multimodis, terrè, incassum, frustra que coacta,
 Tandem coaluerint ea, quæ conjecta repente
 Magnarum rerum fierent exordia semper,
 Terrarum, maris, & cæli, generisque animantium.
 Quare etiam atque etiam taleis fateare necesse' est
 Esse alios alibi congressus materiai,
 Qualis hic est, avido complexu quem tenet æther.

Præterea cum materies est multa parata:
 Cum locus est præsid: nec res, nec causa moratur
 Vlla: geri debent nimirum, & confieri res.
 Nunc & seminibus si tanta' est copia, quantam
 Enumerare ætas animantium non queat omnis:
 Visque eadem, & natura manet, quæ semina rerum
 Conjicere in loca quæque queat, simili ratione,
 Atque huc sunt conjecta: necesse' est confitere
 Esse alios aliis terrarum in partibus orbis,
 Et varias hominum genteis, & sæcla ferarum.

Huc accedit, ut in summa res uulla sit una,
 Unica quæ gignatur, & unica, solaque crescat:
 Quin cuiusque sient sæcli, permultaque eodem
 Sint genere, imprimis animalibus, indice mente.
 Inuenies sic motivagum genus esse ferarum,
 Sic hominum genitam prolem, sic denique mutas
 Squamigerum pecudes, & corpora cuncta volan-
 tum.

Quapropter cœlum simili ratione fatendum' est,
 Terramque, & solem, lunam, mare, cetera, quæ sunt,
 Non esse unica, sed numero magis innumerali,
 Quandoquidem vitæ depactus terminus alte
 Tam manet his, & tã nativo hæc corpore constant,
 Quam genus omne, quod his generatim rebus ab-
 undat.

Quæ bene cognita si teneas natura videtur
 Libera continud dominis privata superbis,
 Ipsa sua per se sponte omnia Diis agere expers.
 Nam præ sancta Deum tranquilla pectora pace,
 Quæ placidum degunt ævum, vitamque serenam,
 Quis regere immensi summã, quis habere profundã
 Endo manu validas potis est moderanter habenas?
 Quis pariter cœlos omneis convertere? & omneis
 Ignibus ætheriis terras suffire feraceis?
 Omnibus inque locis esse omni tempore præsid?
 Nubibus ut tenebras faciat, cœlique serena
 Concutiat sonitu? tum fulmina mittat, & ædeis.
 Sæpe suas disturber, & in deserta recedens
 Sæviant exercens telum, quod sæpe nocenteis

Præterit, exanimatque indignos, inque merentis?

Multaque post mundi tempus genitale, diemque
 Primigenum maris, & terræ, solisque coortum,
 Addita corpora sunt extrinsecus, addita circum
 Semina, quæ magnam jaculando contulit omne:
 Unde mare, & terræ possent auferere: & unde
 Appareret spatium cœli domus, altaque tecta
 Tolleret a terris procul, & confurgeret aer.
 Nam sua cuique locis ex omnibus omnia plagis
 Corpora distribuuntur, & ad sua sæcla recedunt,
 Humor ad humorem, terreno corpore terra
 Crescit; & ignem ignis procidunt, ætheraq; æther:
 Donicum ad extremum crescendi perfica finem
 Omnia perduxit rerum natura creatrix:
 Ut sit, ubi nihilo jam plus est; quod datur intra
 Vitaleis venas, quam quod fluit, atque recedit:
 Omnibus hic ætas debet consistere rebus:
 Hic natura suis refrenat viribus auctum.
 Nam, quæcumq; vides hilari grandescere adauctu,
 Paullatimque gradus ætatis scandere adultæ:
 Plura sibi adsumunt, quam de se corpora mittunt,
 Dum facile in venas cibus omnis diditur: & dum
 Non ita sunt late dispersa, ut multa remittant:
 Et plus dispendi faciunt, quam vescitur ætas.
 Nam certe fluere, atq; recedere corpora rebus
 Multimodis dandum est: sed plura accedere debent,
 Donicum olefcendi summum tetigere cacumen.
 Inde minutatim vireis, & robur aduatum
 Frangit, & in partem pejorem liquitur ætas.
 Quippe etenim quanto est res amplior, augmine
 demto,

Et quo latior est, in cunctas undique parteis
 Pluria eo dispergit, & a se corpora mittit:
 Nec facile in venas cibus omnis diditur eii:
 Nec satis est, proquam largos exæstuat æstus,
 Unde queat tantum suboriri, ac suppeditare,
 Quantum opus est, & quod satis est, natura novare.
 Iure igitur pereunt, cum rarefacta fluendo
 Sunt, & cum externis succumbunt omnia plagis:
 Quandoquidem grandi cibus ævo denique dehit:
 Nec rudiantia rem cessant extrinsecus ullam
 Corpora conficere, & plagis infesta domare.
 Sic igitur magni quoque circum mœnia mundi
 Expugnata dabunt labem, putreisque ruinas.
 Omnia debet enim cibus integrare novando:
 Nequidquam, quoniam nec venæ perpetiuntur

Quod satis est, neq; quantum opus est, natura mini-
 lamq; adeo fracta est ætas, effoeraq; tellus: (strat.
 Vix animalia parva creat, quæ cuncta creavit,
 Sæcla, deditque ferarum ingentia corpora partu.
 Haud (ut opinor) enim mortalia sæcla superne
 Aurea de coelo demisit funis in arva:
 Nec mare, nec fluctus plangentes saxa crearunt:
 Sed genuit tellus eadem, quæ nunc alit ex se.
 Præterea nitidas fruges, vinetaque læta
 Sponte sua primum mortalibus ipsa creavit:
 Ipsa dedit dulcibus foetus, & pabula læta:
 Quæ nunc vix nostro grandescunt aucta labore:
 Conterimusque boves, & vireis agricolarum
 Conficimus. ferrum vix arvis suppeditavit.
 Usque adeo pereunt foetus, augentque labores.
 Iamque caput quassans grandis suspirat arator
 Crebrius incassum magnum cecidisse laborem:
 Et cum tempora temporibus præsentia confert
 Præteritis, laudat fortunas sæpe parentis:
 Et crepat antiquum genus, ut pietate repletum
 Perfacile angustis tolerarit finibus ævum,
 Cum minor esset agri multò modus ante viritum:
 Nec tenet, omnia paullatim tabescere, & ire
 Ad scopulum spatio ætatis defessa vetusto.

T. LUCRETII

CARI

DE RERVM NATVRA

LIBER TERTIVS.

E Tenebris tantis tam clarum extollere lumen
 Qui primus potuisti, inlustrans commoda vi-
 tæ.

Te sequor, ô Grajæ gentis decus, inq; tuis nunc
 Fixa pedum pono pressis vestigia signis,
 Non ita certandi cupidus, quam propter amorem,
 Quod te imitare aveo. quid enim contendat hirũdo
 Cycnis? aut quidnam tremulis facere artibus hædi
 Consimile in cursu possint, ac fortis equi vis?
 Tu pater, & rerum inventor: tu patria nobis
 Suppeditas præcepta, tuisque ex inclute chartis,

Floriferis ut apes in saltibus omnia libant,
 Omnia nos itidem depascimur aurea dicta,
 Aurea; perpetua semper dignissima vita.
 Nam simulac ratio tua coepit vociferari,
 Naturam rerum haud divina mente coortam,
 Diffugiunt animi terrores, moenia mundi
 Discedunt, totum video per inane geri res:
 Apparet divum numen, sedesque quietæ:
 Quas neq; concutiunt venti, neque nubila nimbis
 Adspargunt, neque nix acri concreta pruina
 Cana cadens violat: semperque innubilus æther
 Integit, & largè diffuso lumine ridet.
 Omnia suppeditat porrò natura, neque ulla
 Res animi pacem delibat tempore in ullo.
 At contrà nusquam appàrent Acherusia templa:
 Nec tellus obstat, quin omnia dispiciantur,
 Sub pedibus quæcumque infra per inane geruntur.
 His tibi me rebus quædam divina voluptas
 Percipit, atque horror, quod sic natura, tuâ vi
 Tam manifesta pates ex omni parte resecta.

Et quoniam docui, cunctarum exordia rerum
 Qualia sint: & quàm variis distantia formis
 Sponte sua volitent æterno percita motu,
 Quoque modo possint ex his res quæque creari:
 Hæc secutudum res animi natura videtur,
 Atque animæ clara mea jam versibus esse:
 Et metus ille foras præceps Acheruntis ageudus
 Funditur, humanam qui vitam turbat ab imo,
 Omnia suffundens mortis nigrore: neque ullam
 Esse voluptatè liquidam puramq; relinquit. (dos,
 Nam, quod sæpe homines morbos magis esse timet-
 Infamemque ferunt vitam, quam tartara leti,
 Et se scire animi naturam sanguinis esse,
 Nec prorsum quidquam nostræ rationis egere:
 Hinc licet advertas animum, magis omnia laudis;
 Aut etiam venti, si fert ita forte voluntas,
 Iactari causa, quàm quiddam res ipsa probetur:
 Extorres iidem patria, longeque fugati
 Conspectu ex hominum, scædati crimine turpi
 Omnibus ærumnis affecti denique vivunt,
 Et quocumque tamen miseri venêre, parentant,
 Et nigras mastant pecudes, & manibus divis
 Inferias mittunt: inultoque in rebus acerbis
 Acris advertunt animos ad relligionem.
 Quo magis in dubiis hominem spectare periclis
 Convenit, adversisque in rebus noscere qui sit.

Nam veræ voces tum demum pectore ab imo
 Ejiuntur, & eripitur persona, manet res.
 Denique avarities, & honorum cæca cupido,
 Quæ miseros homines cogunt transcendere fineis
 Iuris, & interdum socios scelerum, atque ministros
 Nocteis atque dies niti præstante labore
 Ad summas emergere opeis : hæc volnera vitæ
 Non minimam partem morris formidine aluntur.
 Turpis enim ferme contemptus, & acris egestas
 Semota ab dulci vita stabilique videntur,
 Et quasi jam leti portas cunctarier ante:
 Unde homines, dum se falso terrore coacti
 Refugisse volunt longe, longeque recesse:
 Sanguine civili rem constant, divitiasque
 Conduplicant avidi, cædem cædi accumulantes,
 Crudeles gaudent in tristi funere fratris:
 Et consanguineum mensas odere, timentque.
 Consimili ratione ab eodem sæpe timore
 Macerat invidia ante oculos illum esse potentem,
 Illum aspectari claroque incedere honore:
 Ipsi se in tenebris volui, coenoque queruntur.
 Intereunt partim statuarum, & nominis ergo:
 Et sæpe usque adeo mortis formidine, vitæ
 Percipit humanos odium, lucisque videndæ,
 Ut sibi consciscant mærenti pectore letum,
 Obliti fontem curarum hunc esse timorem,
 Hunc vexare pudorem, hunc vincula amicitia
 Rumpere, & in summa, pietatem evertere fundo.
 Nam jam sæpe homines patriam, carosque parentes
 Prodiderunt, vitare Acherusia templa perentes.
 Nam veluti pueri trepidant, atque omnia cæcis
 In tenebris metuunt: sic nos in luce timemus
 Interdum, nihilo quæ sunt metuenda magis, quam
 Quæ pueri in tenebris pavitant, finguntque futura,
 Hunc igitur terrorem animi, tenebrasque necesse est
 Non radii solis, neque lucida tela diei
 Discutiant, sed naturæ species, ratioque.

Primum animum dico, mentem quæ sæpe vocamus,
 In quo consilium vitæ, regimenque locatum est,
 Esse hominis partem nihilo minus, ac manus, & pes,
 Atque oculi, partes animantis totius extant.
 Quamvis multa quidem sapientum turba putarunt,
 Sensum animi certa non esse in parte locatum:
 Verum habitum quendam vitalem corporis esse,
 Harmoniam Graeci quam dicunt, quod faciat nos
 Vivere cum sensu, nulla cum in parte fiet mens:

Ut bona sæpe valerudo cum dicitur esse
 Corporis, & non est tamen hæc pars ulla valentis;
 Sic animi sensum non certa parte reponunt:
 Magnopere in quo m̄ diversi errare videntur.
 Sæpe utique in promptu corpus, quod cernitur, æ-
 grum' est,

Cum tamen ex alia lætamur parte latenti:
 Et retro fit, ubi contra fit sæpe vicissim:
 Cum miser ex animo, lætatur corpore toto;
 Non alio pacto, quam si pes cum dolet ægri,
 In nullo caput interea sit forte dolore.
 Præterea molli somno cum dedita membra,
 Effusumque jacet sine sensu corpus onustum:
 Est aliud tamen in nobis, quod tempore in illo
 Multimodis agitatur, & omneis accipit in se
 Lætitiæ motus, & curas cordis inaneis. (possis

Nunc animam quoq; ut in membris cognoscere
 Esse, neque harmoniam corpus retinere solere:
 Principio sit, uti detracto corpore multo,
 Sæpe tamen nobis in membris vita moretur.
 Atque eadem rursus cum corpora pauca calor
 Diffugere, forasque per os est editus aer,
 Deserit extemplo venas, atque ossa relinquit:
 Noscere ut hinc possis, non æquas omnia parteis
 Corpora habere, neque ex æquo fulcire salutem:
 Sed magis hæc, venti quæ sunt, calidi que vaporis
 Semina, curare in membris ut vita moretur;
 Est igitur calor, ac ventus vitalis in ipso
 Corpore, qui nobis moribundos deserit artus.
 Quapropter, quoniam' est animi natura reperta,
 Atq; animæ, quasi pars hominis: redde harmoniã
 Nomen ab organico saltu delatum Heliconis,
 Sive aliunde ipsi porro traxere, & in illam
 Transulerent, proprio quæ tum res nomine egebat.
 Quidquid id est, habeant: tu cetera percipe dicta.
 Nunc animum, atq; animam dico conjuncta teneri
 Inter se, atque unam naturam conficere ex se:
 Sed caput esse quasi, & dominari in corpore toto
 Consilium, quod nos animum, mentemq; vocamus:
 Idque situm media regione in pectoris hæret.
 Hic exultat enim pavor, ac metus: hæc loca circum
 Lætitiæ mulcent: hic ergo mens, animusque' est.
 Cetera pars animæ per totum diffusa corpus
 Paret, & ad numen mentis, momenque movetur:
 Idque sibi solum per se sapit, & sibi gaudet:
 Cum neq; res animam, neq; corpus commovet ulla.

Et

Et quasi, cum caput aut oculus, tentante dolore,
 Læditur in nobis, non omni concruciamur
 Corpore: sic animus nonnunquam læditur ipse,
 Lætitiaque viger, cum cetera pars animæ
 Per membra, atque artus nulla novitate cietur.
 Verum ubi vementi magis est commota metu mens,
 Consentire animam totam per membra videmus:
 Sudores itaque & pallorem existere toto
 Corpore, & infringi linguam, vocemque aboriri,
 Caligare oculos, sonere aureis, succidere artus.

Denique concidere ex animi terrore videmus
 Sæpe homines: facile ut quivis hinc noscere possit
 Esse animam cum animo conjunctam: quæ cum ani-
 mi vi

Percussa est, exin corpus propellit, & icit.

Hæc eadem ratio naturam animi, atq; animæ
 Corpoream docet esse. ubi enim propellere membra,
 Conripere ex somno corpus, mutareque voltum,
 Atque hominem totum regere ac versare videtur:
 (Quorum nil fieri sine tactu posse videmus,
 Nec tactum porro sine corpore) nonne fatendum est
 Corporea natura animum, constare, animamque?

Præterea pariter fungi cum corpore, & una
 Consentire animum nobis in corpore cernis.

Si minus offendit vitam vis horrida teli

Ossibus ac nervis disclusis intrus adacta:

Attamen insequitur languor, terræq; petitus

Suavis, & in terra mentis qui gignitur æstus,

Interdumque quasi exsurgendi incerta voluntas,

Ergo corpoream naturam animi esse necesse est:

Corporeis quoniam telis, icætuque laborat.

Is tibi nunc animus quali sit corpore, & unde

Constiterit, pergam rationem reddere dictis.

Principio esse ajo per subtilem atque minutis

Perquam corporibus factum constare. id ita esse

Hinc licet advertas animum, ut per noscere possis.

Nil adeo fieri celeri ratione videtur,

Quam si mens fieri proponit, & inchoat ipsa,

Ocius ergo animus, quam res se perciet ulla,

Ante oculos quarum in promptu natura videtur.

At quod mobile tantopere est, constare rotundis

Perquam seminibus debet, perquamque minutis:

Momine uti parvo possint impulsa moveri.

Namq; movetur aqua, & tantillo momine fluctuat:

Quippe volubilibus, parvisque creata figuris.

At contra mellis constantior est natura,

D 5

Et

Et pigri latices magis, & cunctantior actus.
 Hæret enim inter se magis omnis materiali
 Copia: nimirum quia non tam lævibus extat
 Corporibus, neque tam subtilibus atque rotundis:
 Namque papaverum, aura potest suspensa, levisque
 Cogere, ut ab summo tibi diffluat altus acervus:
 At contra lapidum coniectum, spiclorumque
 Nenu potest. igitur parvissima corpora proquam
 Et lævissima sunt, ita mobilitata feruntur.

At contra quæ quæq; magis cum pondere magno,
 Asperaque inveniuntur, eo stabilita magis sunt.

Nunc igitur, quoniam est animi natura reperta
 Mobilis egregie: perquam constare necesse est
 Corporibus parvis & lævibus, atque rotundis.
 Quæ tibi cognita, res in multis, & bone, rebus
 Utilis invenietur, & opportuna cluebit.
 Hæc quoque res etiam naturam dedicat ejus,
 Quam tenui constet textura: quamque loco se
 Contineat parvo, si posset conglomerari:
 Quod simul atque hominem leti secunda quies est
 Indepta, atque animi natura, animæque recessit:
 Nil ibi libatum de toto corpore cernas
 Ad speciem, nihil ad pondus: mors omnia præstat,
 Vitalem præter sensum, calidumque vaporem.
 Ergo animam totam per parvis esse necesse est
 Semiibus nexam per venas, viscera, nervos:
 Quatinus omnis ubi è toto jam corpore cessit,
 Extrema membrorum circum-cæsuram tamen se
 Incolumem præstat: nec deficit ponderis hilum:
 Quod genus est Bacchi cum flos evanuit, aut cum
 Spiritus unguenti suavis diffugit in auras.
 Aut aliquo cum jam succus de corpore cessit:
 Nil oculis tamen esse minor res ipsa videtur
 Propterea, neque detractum de pondere quidquam:
 Nimirum, quia multa, minutaque semina succos
 Efficiunt, & odorem in toto corpore, rerum.
 Quare etiam atq; etiam mentis naturam, animæq;
 Scire licet perquam paucillis esse creatam
 Seminibus: quoniam fugiens nil ponderis aufert.
 Nec tamen hæc simplex nobis natura putanda est.
 Tenuis enim quædam moribundos deserit aura
 Mistra vapore: vapor porro trahit aëra secum,
 Nec calor est quisquam, cui non sit mistus & aër:
 Rara quod ejus enim constat natura, necesse est
 Aeris inter eum primordia multa cieri.
 Jam triplex animi est igitur natura reperta.

Nec tamen hæc fat sunt ad sensum cuncta creandū;
 Nil horum quoniam recipit mens; posse creare
 Sensiferos motus, quædam qui mente voluent.

Quarta quoq; his igitur quædam natura necesse' est
 Attribuat. ea' est omnino nominis expertis:
 Qua neq; mobilius quidquam, neq; tenuius extat,
 Nec magis è parvis, aut lævibus ex elementis:
 Sensiferos motus quæ didit prima per artus.
 Prima cietur enim parvis perfecta figuris;
 Inde calor motus, & venti cæca potestas
 Accipit: inde aer, inde omnia mobilitantur:
 Tum quatitur sanguis, tum viscera persentiscunt
 Omnia: postremis datur ossibus, atque medullis
 Sive voluptas est, sive' est contrarius ardor.
 Nec temerè huc dolor usque potest penetrare, neq;
 acre

Permanare malum, quin omnia perturbentur:
 Usque aded vitæ desit locus, atque animai
 Diffugiant partes per caulas corporis omneis.
 Sed plerumque fit in summo quasi corpore finis
 Moribus: hanc ob rem vitam retinere valemus.

Nunc ea quo pacto inter sese mista, quibusque
 Cuncta modis vigeant, rationem reddere aventem
 Abstrahit invitum patri sermonis egestas.
 Sed tamen, ut potero summatim attingere, tangam.
 Inter enim cursant primordia principiorum
 Moribus inter se: nihil ut secernier unum
 Possit, nec spatio fieri divisa potestas:
 Sed quasi multæ vis unius corporis extant.
 Quod genus in quovis animantium viscere volgd
 Est odor, & quidam color, & sapor: & tamen ex his
 Omnibus est unum perfectum corporis augmen.
 Sic calor, atque aer, & venti cæca potestas
 Mista creant unam naturam, & mobilis illa
 Vis, in unum motus ab se quæ dividit ollis,
 Sensifer unde oritur primum per viscera motus.
 Nam penitus prorsum later hæc natura, subestque:
 Nec magis hac infra quidquã est in corpore vostro,
 Atque anima' est animæ proporrò totius ipsa.
 Quod genus in nostris membris, & corpore toto
 Mista latens animi vis est, animæque potestas,
 Corporibus quia de parvis, paucisque creata' est:
 Sic tibi nominis hæc expertis vis, facta minutis
 Corporibus later, atque animæ quasi totius ipsa
 Proporrò' est anima, & dominatur corpore toto,
 Consumili ratione necesse' est ventus & aer,

Et calor inter se vigeant commissa per artus:
 Atque alijs aliud subsit magis, emineatque:
 Ut quiddam fieri videatur de omnibus unum:
 Ne calor, ac ventus seorsum, seorsumq; potestas
 Aeris interimant sensum, diductaque solvant.

Est etiam calor ille animo, quem sumit in ira,
 Cum fervercit, & ex oculis micat acribus ardor.
 Est & frigida multa comes formidinis aura:
 Quæ ciet horrorem in membris, & concitat artus.

Est etiam quoque pacati status aeris ille;
 Pectore tranquillo fit qui, voltuque sereno.
 Sed calidi plus est illis, quibus acria corda,
 Iracundaque mens facile effervescent in ira:

Quo genere imprimis vis est violenta leonum:
 Pectora qui fremitu rumpunt plerumq; gementes;
 Nec capere irarum fluctus in pectore possunt.
 At ventosa magis cervorum frigida mens est,
 Et gelidas citius per viscera concitat auras;
 Quæ tremulum faciunt membris existere motum.

At natura bouum placido magis aere vivit:
 Nec nimis irarum fax umquam subdita percit
 Fumida, suffundens cæcæ caliginis umbras:
 Nec gelidi torpet telis perfixa pavoris,
 Inter utrosque sita'lt cervos, sævosque leones.

Sic hominum genus est, quamvis doctrina politos
 Constituat pariter quosdam, tamen illa relinquit
 Naturæ cuiusque animæ vestigia prima.
 Nec radicitus evelli mala posse putandum' est,
 Quin proclivius hic iras decurrat ad acreis:
 Ille metu citius paullo tentetur: at ille
 Tertius accipiat quædam clementius æquo.

Inque alijs rebus multis differre necesse' est
 Naturas hominum varias, inoresque sequaceis:
 Quorum ego nunc nequeo cæcas exponere causas,
 Nec reperire figurarum tot nomina, quot sunt
 Principiis: unde hæc oritur variantia rerum,
 Illud in his rebus video firmare potesse,
 Vsq; adeo naturarum vestigia linqui
 Tarvola, quæ nequeat ratio depellere doctis.
 Ut nihil impediatur dignam Diis degere vitam.

Hæc igitur natura tenetur corpore ab omni;
 Ipsaque corporis est custos, & causa salutis.
 Nam communibus inter se radicibus hærent:
 Nec sine pernicie divelli posse videntur.
 Quod genus è turis glebis evellere odorem
 Haud facile' est, quin intereat natura quoque ejus.

Sic animi, atque animæ naturam corpore toto
 Extrahere haud facile est, quia omnia dissolvantur:
 Implexis ita principiis ab origine prima
 Inter se fiunt consorti prædita vita:
 Nec sine vi quidquam alterius sibi posse videtur
 Corporis, atque animi seorsum sentire potestas:
 Sed communibus inter eos conflatur utrimque
 Motibus accensus nobis per viscera sensus.

Præterea corpus per se nec gignitur unquam,
 Nec crescit, nec post mortem durare videtur.
 Non enim ut humor aquæ dimittit sæpe vaporem,
 Qui datus est, neque ab hac causa convellitur ipse,
 Sed manet incolumis: non, inquam, sic animæ
 Discidium possunt artus perferre relictæ:
 Sed penitus pereunt convulsi, conque putrescunt.
 Ex ineunte ævo sic corporis, atque animæ
 Mutua vitæ discunt contagia morus
 Maternis etiam membris, alvoque repositæ;
 Discidium ut nequeat fieri sine peste, maloque:
 Ut videas, quoniam conjuncta est causa salutis,
 Conjunctam quoque naturam consistere eorum.

Quod superest, si quis corpus sentire refutat:
 Atque animam credit permixtam corpore toto
 Suscipere hunc motum, quæ sensum nominamus:
 Vel manifestas res contra, verasque repugnat.
 Quid sit enim corpus sentire quis afferet unquam,
 Si non ipsa palam quod res dedit, ac docuit nos?
 At dimissa anima corpus caret undique sensu,
 Multaque præterea perdit, cum expellitur ævo.

Dicere porro oculos nullam rem cernere posse:
 Sed per eos animum ut foribus spectare reclusis,
 Desipere est, contra cum sensus dicat eorum:
 Sensus enim trahit, atque acies detrudit ad ipsas.
 Fulgida præsertim cum cernere sæpe nequimus,
 Lumina luminibus quia nobis præpediuntur:
 Quod foribus non fit, neque enim qua cernimus ipsi,
 Ostia suscipiunt illum reclusa laborem.
 Præterea si pro foribus sunt lumina nostra,
 Iam magis exentis oculis debere videretur
 Cernere res animus sublatis postibus ipsis.

Illud in his rebus nequaquam sumere possis,
 Democriti quod sancta viri sententia ponit,
 Corporis atque animi primordia singula primis
 Adposita alternis variare, acnectere membra.
 Nam cum multo sunt animæ elementa minora,
 Quam quibus & corpus nobis, & viscera constant:

Tum numero quoque concedunt, & rara per arns
 Diffita sunt, duntaxat ut hoc promittere possis,
 Quantula prima queant nobis injecta ciere
 Corpora sensiferos motus in corpore, tanta
 Intervalla tenere exordia prima animai.
 Nam neque pulveris interdum sentimus adhæsum
 Corpore, nec membris incussam fidere cretam,
 Nec nebulam noctu, nec aranei tenuia fila
 Obyia sentimus, quando obretimur euntes:
 Nec supera caput ejusdem cecidisse vietam
 Vestem, nec plumas avium, papposque volanteis,
 Qui nimia levitate cadunt plerumque gravatim.
 Nec repentis itum cujusviscumque animantis
 Sentimus, nec priva pedum vestigia quæque,
 Corpore quæ in nostro culices, & cetera ponunt.
 Usque adeo prius est in nobis multa ciendum
 Semina, corporibus nostris immista per artus,
 Quam primordia sentiscant concussa animai,
 Et quàm intervallis tantis tuditantia possint
 Concurrare, coire, & dissulare vicissim.

Et magis est animus, vitai claustra coercens,
 Et dominantior ad vitam, quàm vis animai,
 Nam siue mente, animoq; nequit residere per artus
 Temporis exiguam partem pars ulla animat:
 Sed comes insequitur facilè, & discedit in auras,
 Et gelidos artus in leti frigore linquit.
 At manet in vita, cui mens animusque remansit,
 Quamvis est circum-cæsis lacer undique membris;
 Truncus, adempta anima circum, membrisque re-

metis,
 Vivit, & æthorias vitaleis suscipit auras,
 Si non omnimodis, at magna parte animai
 Privatus, tamen in vita cunctatur, & hæret.
 Ut lacerato oculo circum, si pupula mansit
 Incolumis, stat cernendi vivara potestas;
 Dummodo ne totum corrupas luminis orbem,
 Et circumcidas aciem, solamque relinquis:
 Id quoque enim sine pernacie non fiet eorum.
 At si tantula pars oculi media illa peresa sit,
 Incolumis quamvis alioqui splendidus orbis,
 Occidit extemplò lumen, tenebræque sequuntur:
 Hoc anima atq; animus juncti sunt foedere semper.

Nunc age, nativos animantibus, & mortaleis
 Esse animos, animasque leveis, ut noscere possis:
 Conquisita diu, dulcique reperta labore
 Digna tua pergam disponere carmina vita.

Tu fac utrumque uno subjungas nomen eorum:
 Atque animam, verbi causa, cum dicere pergam,
 Mortalem esse docens, animum quoque dicere credas,
 Quatinus est unum inter se, conjunctaque res est.
 Principio, quoniam tenuem constare minutis
 Corporibus docui, multoque minoribus esse
 Principiis factam, quam liquidus humor aqua est,
 Aut nebula, aut fumus: nam longe mobilitate
 Præstat, & à tenui causa magis ista movetur:
 Quippe ubi imaginibus fumi, nebulæque movetur:
 Quod genus in somnis sopiti ubi cernimus alta
 Exhalare vapore altaria, ferreque fumum:
 Nam procul hæc dubio nobis simulacra geruntur:
 Nunc igitur quoniam quassatis undique vasis
 Diffluere humorem, & lactem discedere cernis:
 Et nebula ac fumus quoniam discedit in auras:
 Créde animam quoque diffundi, multoque perire
 Ocyus, & citius dissolvi corpora prima,
 Cum semel omnibus è membris ab lata recessit.
 Quippe etenim corpus quod vas quasi cõstitit ejus,
 Cum cohibere nequit conquassatum ex aliqua re,
 Ac rarefactum, detracto sanguine venis.
 Aere qui credas posse hanc cohiberier ullo?
 Corpore qui nostro rarus magis am cohibebit?
 Præterea gigni pariter cum corpore, & una
 Crescere sentimus, pariterque senescere mentem.
 Nam velut infirmo pueri, teneroque vagantur
 Corpore: sic animi sequitur sententia tenuis.
 Inde ubi robustis adolevit viribus ætas:
 Consilium quoque majus, & auctior est animi vis.
 Post ubi jam validis quassatum viribus ævi
 Corpus, & obrufis ceciderunt viribus artus:
 Claudicat ingenium, delirat linguaque, mensque:
 Omnia deficiunt, atque uno tempore desunt.
 Ergo dissolvi quoque convenit omnem animam
 Naturam, cen fumum in altis aeris auras:
 Quandoquidem gigni pariter, pariterque videmus
 Crescere, & (ut docui) simul ævo fessa fatiscit.
 Huc accedit uti videamus, corpus ut ipsum
 Suscipere immanis morbos, durumque dolorem:
 Sic animum curas acris, luctumque, metumque.
 Quare participem leti quoque convenit esse.
 Quinetiam morbis in corporis avius errat
 Sæpe animus; dementit enim, deliraque fatur:
 Interdumque gravi lethargo fertur in altum,
 Aeternumque soporem, oculis, vultuque cadentis:

Vnde neque exaudit voces, neque noscere vultus
 Illorum potis est, ad vitam qui revocantes
 Circumstant, lacrymis rorantes ora, genasque.
 Quare animum quoque dissolvi fateare necesse est:
 Quandoquidem penetrant in eum contagia morbi.
 Nam dolor, ac morbus leti fabricator uterque est:
 Multorum exitio perdocti quod sumus ante.

Denique cur hominem, cum vini vis penetravit
 Acris, & in venas discessit deditus ardor,
 Consequitur gravitas membrorum? præpediuntur
 Crura vacillanti? tardescit lingua? madet mens?
 Nant oculi? clamor, singultus, jurgia gliscunt?
 Et jam cetera de genere hoc quæcunq; sequuntur,
 Cur ea sunt, nisi quod vehemens violentia vini
 Conturbare animam consuevit corpore in ipso?
 At quæcumque queunt conturbari, inque pediri,
 Significant, paullo si durior insinuarit
 Causa, fore ut pereant ævo privata futuro.

Quineriam subita vi morbi sæpe coactus
 Ante oculos aliquis nostros, ut fulminis ictu
 Concidit, & spumas agit, ingemit, & tremit artus.
 Desipit, extentat nervos, torquetur, anhelat:
 Inconstanter & in jactando membra fatigat:
 Nimis, quia vis morbi distracta per artus
 Turbat agens animam, spumans ut in æquore falso
 Ventorum validis fervescit viribus unda.
 Exprimitur porro gemitus, quia membra dolore
 Afficiuntur: & omnino quod semina vocis
 Ejiciuntur, & ore foras glomerata feruntur,
 Quæ quasi consuerunt & sunt munita viai.
 Desipientia fit, quia vis animi, atque animæ
 Conturbatur, & (ut docui) divisa seorsum
 Disjectatur eodem illo distracta veneno.
 Inde, ubi jam morbi se flexit causa, reditque
 In latebras ater corrupti corporis humor:
 Tum quasi talipedans primum consurgit: & omneis
 Paullatim redit in sensus, animamque receptat.
 Hæc igitur tantis ubi morbis corpore in ipso
 Iactentur, miserisque modis distracta laborent:
 Cur eadem credis sine corpore in aere aperto
 Cum validis ventis ætatem degere posse?

Et quoniam mentem sanari, corpus ut ægrum,
 Cernimus, & flecti medicina posse videmus:
 Id quoque præfagit mortalem vivere mentem,
 Addere enim partem, aut ordine trajicere æquum est,
 Aut aliquid prorsum de summa detrahere, illum,
 Commu-

Commutare animum quicumque adoritur, & infir,
 Aut aliam quamvis naturam flectere quærit.
 At neque transferri sibi parteis, nec tribui vult,
 Immortale quod est, quidquam, neq; defluere hilum.
 Nam quocumque suis mutatum finibus exit,
 Continuo hoc mors est illius, quod fuit ante.
 Ergo animus siue ægrefcit, mortalia signa
 Mittit, uti docui, seu flectitur à medicina:
 Vsq; adeo falsæ rationi vera videtur
 Res occurrere, & effugium præcludere cuncti,
 Ancipitique refutatu convincere falsum.

Denique sæpe hominem paullatim cernimus ire,
 Et membratim vitalem deperdere sensum;
 In pedibus primum digitos livescere, & ungueis:
 Inde pedes & crura mori: post inde per artus
 Ire alios tractim gelidi vestigia leti.
 Scinditur atque animæ quoniam natura, nec uno
 Tempore sincera existit, mortalis habenda' st.
 Quod si forte putas ipsam se posse per artus
 Introrsum trahere, & parteis conducere in unum,
 Atque adeo cunctis sensum deducere membris:
 At locus ille tamen, quo copia tanta animai
 Cogitur, in sensu debet majore videri:
 Qui quoniã nusquam' st, nimirũ (ut diximus ante)
 Dilaniata foras dispergitur: interit ergo.
 Quin etiam, si jam libeat concedere falsum,
 Et dare, posse animã glomerari in corpore eorum;
 Lumina qui linquunt moribundi particularim:
 Mortalem tamen esse animam fateare necesse' st,
 Nec refert, utrum pereat dispersa per auras,
 An contractis in se partibus obbrutescat:
 Quando hominẽ totũ magis, ac magis undiq; sensus
 Deficit, & vitæ minus, & minus undique restat.

Et quoniam mens est hominis pars una, locoque
 Fixa manet certo, velut aures, atque oculi sunt,
 Atque alii sensus, qui vitam cumque gubernant:
 Vt manus aures, atque oculus, narsque seorsum
 Secreta a nobis nequeunt sentire, nec esse:
 Sed tamen in parvo linquuntur tempore tali:
 Sic animus per se non quit sine corpore; & ipso
 Esse homine, illius quasi quod vas esse videtur,
 Sive aliud quivis potis es conjunctius eii
 Fingere, quandoquidẽ connexus corpori adhæret.

Denique corporis, atque animi vivata potestas
 Inter se conjuncta valent, vitæque fruuntur.
 Nec sine corpore enim viraleis edere motus

E

Sola

Sola potest animi per se natura; nec autem
 Cassum anima corpus durare, & sensibus uti:
 Scilicet, avulsus radicitus ut nequit ullam
 Displicere ipse oculus rem seorsum corpore toto:
 Sic anima atque animus per se nil posse videntur:
 Nimirum, quia per venas & viscera misti,
 Per nervos, atque ossa tenentur corpore ab omni:
 Nec magnis intervallis primordia possunt
 Libera discurrere: ideo conclusa moventur
 Sensiferos motus, quos extra corpus in auras
 Aëris haud possunt post mortem ejecta moveri:
 Propterea quia non simili ratione tenentur.
 Corpus enim atque animus erit aër, si cohibere
 Sese anima, atque in eo poterit concludere motus,
 Quos ante in venis, & in ipso corpore agebat.
 Quare etiam atque etiam resoluta corporis omni
 Tegmine, & ejectis extra vitalibus auris,
 Dissolvi sensus animi fateare necesse est,
 Atque animam, quoniã conjuncta est causa duobus.
 Denique cum corpus nequeat perferre animai
 Discidium, quin id tetra tabescat odore:
 Quid dubitas, quin eximo, penitusque coorta
 Emanarit, uti fumus, diffusa animæ vis?
 Atque ideo tanta mutatum putre ruina
 Conciderit corpus penitus: quia mota loco sunt
 Fundamenta foras animæ, manantque per artus,
 Perque viarum omnes flexus, in corpore qui sunt,
 Atque foramina? multimodis ut noscere possis
 Dispertitam animæ naturam exisse per artus:
 Et prius esse sibi distractam corpore in ipso,
 Quam prolapsa foras enaret in aëris auras?
 Quinetiam fixis dum vitæ vertitur intra;
 Sæpe aliqua tamen è causa labefacta videtur
 Ire anima, & toto solvi de corpore membra:
 Et quasi supremo languescere tempore voltus;
 Molliaq; exsanguis cadere omnia corpore membra:
 Quod genus est, animo male factū cum perhibetur,
 Aut animam liquisse, ubi jam trepidatur, & omnes
 Extremum cupiunt vires reprehendere vinculum.
 Conquassatur enim tum mens, animæque potestas
 Omnis, & hæc ipso cum corpore conlabascunt:
 Ut gravior paullo possit dissolvere causa.
 Quid dubitas, tandem quin extra prodita corpus
 Imbecilla foras, in aperto, tegmine demto,
 Non modo non omne incolumis durare per ævum,
 Sed minimum quodvis nequeat consistere tempus?
 Nec

Nec sibi enim quisquam moriens sentire videtur
 Ire foras animam incolumem de corpore toto,
 Nec prius ad jugulum, & superas accedere fauceis:
 Verum deficere in certa regione locatam,
 Ut sensus alios in parti quemque sua scit
 Dissolvi, quod si immortalis nostra foret mens:
 Non jam se moriens dissolvi conquereretur:
 Sed magis ire foras, vestemque relinquere ut anguis,
 Gauderet, prælonga senex aut cornua cervus,

Denique cur animi numquam mens, consiliumque
 Gignitur in capite, aut pedibus, manibusve: sed unis
 Sedibus, & certis regionibus, omnibus hæret,
 Si non certa loca ad nascendum reddita cuique
 Sunt, & ubi quidquid possit durare creatum:
 Atque ita multimodis pro totis artibus esse,
 Membrorum ut numquam existat præposterus ordo?
 Usque adeo sequitur res rem; neque flamma creari
 Fluminibus solita est, neque in igni gignier algor.

Præterea, si immortalis natura animæ est,
 Et sentire potest secreta à corpore nostro:
 Certe (ut opinor) eam faciundum est sensibus au-
 ctam:

Nec ratione alia nosmet proponere nobis
 Possimus infernas animas Acherunte vagare.
 Pictores itaque, & scriptorum sæcla priora
 Sic animas introduxerunt sensibus auctas.
 At neque seorsum oculi, neque nares, nec manus
 ipsa

Esse potest animâ, neque seorsum lingua, nec aures
 Absque anima per se possunt sentire, nec esse,
 Nec sensus ipsi seorsum consistere possunt,
 Naribus atque manu, atque oculis, atque auribus, atque
 Lingua, nec per se possunt sentire, nec esse.
 Et quoniam toto sentimus corpore inesse
 Vitalem sensum, & totum esse animale videmus:
 Si subito medium celeri præciderit ictu
 Vis aliqua, ut seorsum partem cecernat utramque,
 Dispertita procul dubio quoque vis animæ,
 Et discissa simul cum corpore disjicietur.
 At quod scinditur, & parteis discedit in ullas,
 Scilicet æternam sibi naturam abnuvit esse.
 Falciferos memorant currus abscindere membra
 Sæpe ita desubito permitta cæde calenteis,
 Ut tremere in terra videatur ab artibus id quod
 Decidit abscissum: cū mens tamen, atque hominis vis
 Mobilitate mali non quit sentire dolorum:

Et simul, in pugnae studio quoddedita mens est,
 Corpore cum reliquo pugnam, caedeisque petissit:
 Nec tener, amissam laevam cum regmine saepe
 Inter equos abstraxe rotas, falceisque rapaceis:
 Nec cecidisse alius dextram, cum scandit, & instat.
 Inde alius conatur adempto surgere crure,
 Cum digitos agit propter moribundus humi pes:
 Et caput abscissum calido, viventeque trunco,
 Servat humi voltum vitalem, oculosque patentes,
 Donec reliquias animae reddidit omnes.
 Quin etiam tibi si lingua vibrante minantis
 Serpentis caudam procero corpore, utrinque
 Sit libitum in multas partes discindere ferro:
 Omnia jam seorsum cernes ancisa recenti
 Volnere tortari, & terram conspergere tabo,
 Ipsam seque retrò partem petere ore priorem,
 Volneris ardenti ut morsu premar ista dolore.
 Omnibus esse igitur totas dicemus in illis
 Particulis animas? at ea ratione sequetur
 Unam animantem animas habuisse in corpore multas.
 Ergo divisa est ea, quae fuit una simul cum
 Corpore, quapropter mortale utrumque putandum est,
 In multas quoniam partes discinditur aequè.

Præterea immortalis natura animae
 Constat, & in corpus nascentibus insinuat:
 Cur superante actam aetatem meminisse nequimus?
 Nec vestigia gestarum rerum ulla tenemus?
 Nam si tantopere est animi vitata potestas,
 Omnium ut actarum exciderit retinentia rerum:
 Non (ut opinor) ea ab leto jam longiter errat.
 Quapropter fateare necesse est, quae fuit ante,
 Interiisse: & quae nunc est, nunc esse creatam.

Præterea si jam perfecto corpore nobis
 Inferri solita est animi vivata potestas,
 Tum cum gignimur, & vitae cum lumen adimus;
 Haud ita conveniebat, uti cum corpore, & una
 Cum membris videatur in ipso sanguine cresse:
 Sed velut in cavea per se sibi vivere solam.
 Quare etiam atque etiã nec originis esse putandum est
 Ex parteis animas, nec leti legæ solutas.
 Nam neque tantopere adnecti potuisse putandum est
 Corporibus nostris extrinsecus insinuat:
 Quod fieri totum contra, manifesta docet res.
 Namque ira connexa est per venas, viscera, nervos,
 Ossaque, uti dentes quoque sensu participantur:
 Morbus ut indicat, & gelidai stringor aquai,

Es

Et lapis oppressus subitis è frugibus asper:
 Nec tam contextæ cum sint, exire videntur
 Incolumes posse, & salvas exsolvere sese
 Omnibus è nervis, atque ossibus, articulisque.

Quod si forte putas extrinsecus insinuatam
 Permanare animam nobis per membra solere:
 Tanto quæque magis cum corpore fusa peribit.
 Quod permanat enim, dissolvitur; interit ergo.
 Disperitur enim per caulas corporis omneis:
 Ut cibus in membra atq; artus cum diditur omneis,
 Disperit, atq; aliam naturam sufficit ex se:
 Sic anima, atque animus quamvis integra recens in
 Corpus eunt: tamen in manando dissolvuntur,
 Dum quasi per caulas omneis diduntur in artus
 Particulæ; quibus hæc animi natura creatur,
 Quæ nunc in nostro dominatur corpore, nata
 Ex illa, quæ tunc perit partita per artus.
 Quapropter neque natali privata viderur
 Esse die natura animæ, neque funeris experts.

Semina præterea relinquuntur, necne animæ,
 Corpore in exanimo? quod si relinquuntur, & insunt;
 Haud erit, ut merito immortalis possit haberi:
 Partibus amissis quoniam libata recessit.
 Sin ita sinceris membris ablata profugit,
 Ut nullas patteis in corpore liquerit ex se:
 Unde cadavera rancenti jam viscere vermeis
 Expirant? atque unde animantum copia tanta
 Exos, & exsanguis tumidos perfluctnat artus?

Quod si forte animas extrinsecus insinuari
 Vermibus, & privas in corpora posse venire
 Credis, nec reputas cur millia multa animarum
 Conveniant, unde una recesserit: hoc tamen est ut
 Quærendum videatur, & in discrimen agendum:
 Vtrum tandem animæ venentur semina quæque
 Vermiculorum, ipsæque sibi fabricentur ubi sint;
 An jam corporibus perfectis insinuentur.
 At neque, cur faciant ipsæ, quarève laborent,
 Dicere suppeditat, neque enim sine corpore cū sunt
 Sollicitæ volitant morbis, algoque, fameque.
 Corpus enim magis his vitiis, ad fine laborat:
 Et mala multa animus contage fungitur ejus.
 Sed tamen his esto quamvis facere utile corpus,
 Cum subeant: at qua possunt, via nulla viderur.
 Haud igitur faciunt animæ sibi corpora, & artus.
 Nec tamen est quæ jam perfectis insinuentur
 Corporibus; neque enim poterunt subtiliter esse

Connexæ; neque consensu contagia fient.

Denique cur acris violentia triste leonum
Seminium sequitur? doli' volpibus; & fuga cervis
A patribus datur, & patrius pavor incitat artus?
Et jam cetera de genere hoc, cur omnia membris
Ex ineunte ævo generascunt, ingenioque,
Si non certa suo quia semine, feminioque
Vis animi pariter crescit cum corpore toto?
Quod si immortalis foret, & mutare soleret
Corpora, permistis animantes moribus essent:
Effugeret canis Hyrcano de semine sæpe
Cornigeri incursum cervi, tremeretque per auras
Aeris accipiter fugiens veniente columba:
Desiperent homines, saperent fera sæcula ferarum.

Illud enim falsa fertur ratione, quod ajunt
Immortalem animam mutato corpore flecti.
Quod mutatur enim, dissolvitur: interit ergo.
Trajiuntur enim partes, atque in ordine migrant,
Quare dissolvi quoque debent posse per artus,
Denique ut intereant unâ cum corpore cunctæ.
Sin animas hominum dicent in corpora semper
Ire humana, tamen quæram cur è sapienti
Stulta queat fieri, nec prudens sit puer ullus:
Nec tam doctus equæ pullus, quàm fortis equi vis:
Si non certa suo quia semine, feminioque
Vis animi pariter crescit cum corpore quoque.
Scilicet in tenero tenerascere corpore mentem
Configient. quod si jam fit, fateare necesse est,
Mortalem esse animam, quoniam mutata per artus
Tantopere amittit vitam, sensumque priorem.

Quove modo poterit pariter cum corpore quoq;
Confirmata capitum ætatis tangere florem
Vis animi, nisi erit consors in origine prima?
Quidve foras sibi vult membris exire senectis?
An metuit conclusa manere in corpora putri?
Et domus ætatis spatium ne fessa vetusto
Obruat? at non sunt jam immortalis ulla pericla.

Denique connubia ad Veneris, partusq; ferarum
Esse animas præsid, deridiculum esse videtur:
Et spectare immortales mortalia membra
Innumero numero, certareque præproperanter
Inter se quæ prima, potissimaque insinuetur:
Si non forte ita sunt animarum fœdera pacta,
Ut quæ prima volans advenerit, insinuetur
Prima, neque inter se contendant viribus hilum.

Deniq; in æthere non æbor, non æquore in alto

Nubes esse queunt, nec pisces vivere in arvis,
 Nec cruor in lignis, nec saxis succus inesse:
 Certū ac dispositum' est, ubi quidquid crescat, & in-
 Sic animi natura nequit sine corpore oriri (sit:
 Sola, neque à nervis, & sanguine longius esse.
 Hoc si posset enim, multo prius ipsa animi vis
 In capite, aut humeris; aut imis calcibus esse
 Posset, & innasce quavis in parte soleret: (ret.
 Tandem in eodē homine, atq; in eodem vase manere
 Quod quoniam in nostro quoque constat corpore
 certum:

Dispositumque videtur, ubi esse, & crescere possit
 Seorsum anima, atq; animus: tanto magis insitiant
 Totum posse extra corpus durare, genique. (dum
 Quare, corpus ubi interiit, periisse necesse' est
 Confiteare animam distractam in corpore toto.
 Quippe etenim mortale æterno jungere, & unā
 Consentire putare, & fungi mutua posse,
 Desipere' est. quid enim diversius esse putandum' est,
 Aut magis inter se disjunctum, discrepitanisque,
 Quā, mortale quod est, immortalī, atque perenni
 Iunctum in concilio sævas tolerare procellas?
 Præterea quæcumque manent æterna, necesse' est,
 Aut quia sunt solido cum corpore, respuere ictus,
 Nec penetrare pati sibi quidquā, quod queat arctas
 Dissociare intus parteis, ut materiai
 Corpora sunt, quorum naturam ostendimus antè;
 Aut ideo durare ætatem posse per omnem,
 Plagarum quia sunt expertia, sicut inane' est:
 Quod manet intactum, neq; ab ictu fungitur bilū:
 Aut ideo, quia nulla loci sit copia circum,
 Quod quasi res possint discedere, dissoluique:
 Sicut summæ summæ' est æterna, neque extrā
 Quis locus est, quō diffugiant, neque corpora sunt,
 Possint incidere, & valida dissolvere plaga: (quæ
 At neque (uti docui) solido cum corpore mentis
 Natura' est, quoniam admixtum' est in rebus inane:
 Nec tamen est ut inane; neque autem corpora de-
 Ex infinito quæ possint fortè coorta sunt,
 Proruere hanc mentis violento turbine molem,
 Aut aliam quamvis cladem importare pericli:
 Nec porro natura loci, spatiumque profundi
 Deficit, exspergi quod possit vis animai,
 Aut alia quavis possit vi pulsa perire:
 Haud igitur leri præclusa' est janua menti.

Quod si forte idē magis immortalis habenda' est,

Quod letalibus ab rebus munita tenetur:

Aut quia quæ veniunt, aliqua ratione recedunt

Pulsa prius, quam, quid noceant, sentire queamus:

Aut quia quæ veniunt omnino aliena salutis:

Scilicet à vera longè ratione remotum' est.

Præter enim quam quod morbi est, cum corpori
ægre' est,

Advenit id, quod eam de rebus sæpe futuris

Macerat, inque metu male habet, curisque fatigat;

Præteritisque admissa annis peccata remordent.

Adde furorem animi proprium, atq; oblivia rerum:

Adde quod in nigras lethargi mergitur undas.

Nil igitur mors est, ad nos neque pertinet hilum,

Quandoquidem natura animi mortalis habetur:

Et velut ante acto nil tempore sensimus ægri,

Ad consiſgendum venientibus undique Pœnis:

Omnia cum belli trepido concussa tumultu

Horrida contremuere sub altis ætheris oris;

In dubioque fuit, sub utrorum regna cadendum

Omnibus humanis esset, terraque marique:

Sic ubi non erimus, cum corporis, atque animai

Discidium fuerit, quibus è sumus uniter apti:

Scilicet haud nobis quidquã, qui non erimus tum,

Accidere omnino poterit, sensumque movere:

Non si terra mari miscebitur, & mare coelo.

Et si jam nostro sentit de corpore postquam

Distracta' est animi natura, animæque potestas:

Nil tamen hoc ad nos, qui coetu, conjugioque

Corporis, atque animæ consistimus uniter apti.

Nec, si materiam nostram coulegerit ætas

Post obitum, rursusque redegerit, ut sita nunc est:

Atque iterum nobis fuerint data lumina vitæ,

Pertineat quidquam tamen ad nos id quoq; factum,

Interrupta semel cum sit retinentia nostri.

Et nunc nil ad nos de nobis attinet, ante

Qui fuimus: nec jam de illis nos afficit angor,

Quos de materia nostra nova proferet ætas.

Nam cum respicias immensi temporis omne

Præteritum spatium: tum motus materiai

Multimodi quam sint: facile hoc adcredere possis,

Semina sæpe in eodem, ut nunc sunt, ordine posita:

Nec memóri tamen id quimus reprehendere mente.

Inter enim jecta' est vitai pausa, vageque

Deerrantur passim motus ab sensibus omnes.

Debet enim, misere cui forte ægreque futurum' est,

Ipte quoq; esse in eo tum tempore, cum male possit

Accidere

Accidere. at quoniam mors eximit im, prohibetque.
 Illum, cui possint incommoda conciliari
 Hæc eadem, quibus ægri nunc sumus, ante fuisse:
 Scire licet nobis nihil esse in morte timendum:
 Nec miserum fieri, qui non est posse: ueque hilum
 Differre, an nullo fuerit jam tempore natus,
 Mortalem vitam mors cui immortalis ademit.

Proinde ubi se videas hominē miserarier ipsum,
 Post mortem fore, ut aut putrescat corpore posto,
 At flammis interfiat, málisve ferarum:
 Scire licet, non sincerum sonere, atque subesse
 Cæcum aliquem cordi stimulū, quamvis neget ipse
 Credere se quemquā sibi sensum in morte futurū.
 Non (ut opinor) enim dat, quod promittit, & inde
 Nec radicitus é vita se tollit, & eicit;
 Sed facit esse sui quiddam super inscius ipse.
 Vivus enim sibi cum proponit quisque, futurum
 Corpus uti volucres lacerent in morte, feræque:
 Ipse sui miseret: neque enim se vindicat hilum,
 Nec remouet fatis à projecto corpore: & illud
 Se fingit, sensuque suo contaminat adstans;
 Hinc indignatur se mortalem esse creatum:
 Nec videt, in vera nullum fore morte alium se,
 Qui possit vivus sibi se lugere peremptum,
 Stansque jacentem, nec lacerari, urive dolore.
 Nam si in morte malum' st, mális morsuq; ferarum
 Tractari: non inuenio quí non sit acerbum
 Ignibus impositum calidis torrescere flammis;
 Aut in melle situm suffocari, atque rigere
 Frigore, cum in summo gelidi cubat æquore saxi:
 Vrgerive superne obtritum poudere terræ.

At jam non domus accipiet te læta, neque uxor
 Optima, nec dulces occurrent oscula nati
 Præripere, & tacita pectus dulcedine rangent:
 Non poteris factis tibi fortibus esse, tuisque
 Præsidio: miser, ô miser, ajunt, omnia ademit
 Vna dies infesta tibi tot præmia vitæ.
 Illud in his rebus non addunt, nec tibi earum
 Iam desiderium insidet rerum insuper una.
 Quod bene si videant animo, dictisque sequantur:
 Dissolvant animi magno se angore metuque.
 Tu quidem ut es leto sopitus, sic eris ævi
 Quod superest, cunctis privatu' doloribus ægris:
 At nos horrifico cinefactum te prope busto
 Infatiabiliter deslebimus, æternumque
 Nulla dies nobis mærorem é pectore demet.

E

Illud

Illud ab hoc igitur quærendum est, quid sit amari
Tantopere, ad somnum si res redit, atque quietem,
Cur quisquam æterno possit tabescere luctu?

Hoc etiam faciunt, ubi discubnere, tenentque
Pocula sæpe homines, & inumbrant ora coronis,
Ex animo ut dicant, brevis hic est fructus hominibus:
Iam fuerit, neque post unquam revocare licebit.
Tanquam in morte mali cum primis hoc sit eorum,
Quod sitis exurat miseros, atque arida torreat,
Aut aliæ cuius desiderium infideat rei.

Nec sibi enim quisquam tum se, vitamque requirit,
Cum pariter mens, & corpus sopita quiescunt:
Nam licet æternum per nos sic esse soporem,
Nec desiderium nostri nos adficit ullum.

Et tamen haud quaquã nostros tunc illa per artus
Longe ab sensiferis primordia motibus errant:
Quin conreptus homo ex somno se conligit ipse.
Multo igitur mortem minus ad nos esse putandum,
Si minus esse potest, quam quod nihil esse videmus.
Major enim turbæ disiectus materia
Consequitur leto, nec quisquam expergitus extat,
Frigida quem semel est vitæ pausa secuta.

Denique si vocem rerum natura repente
Mittat, & hoc alicui nostrum sic increpet ipsa:
Quid tibi tantopere sit mortalis, quod nimis ægris
Luctibus indulges? quid mortem congemis, ac hæs?
Nam si grata fuit tibi vita anteacta, priorque,
Et non omnia pertusum congesta quasi in vas
Commoda perfluxere, atque ingrata interiere:
Cur non ut plenus vitæ conviva recedis?

Æquo animoque capis securam stulte quietem?
Sin ea, quæ fructus cumque es, periire profusa,
Vitaque in offensus sit: cur amplius addere quæris,
Rursû quod pereat malè, & ingrati occidat omnes?
Nec potius vitæ finem facis atque laboris?
Nam tibi præterea quod machiner, inveniamque
Quod placeat, nihil est: eadem suat omnia semper.
Si tibi non annis corpus jam marcet, & artus
Confecti languent: eadem tamen omnia restant,
Omnia si perges vivendo vincere sæcla,
Atque etiam potius, si numquam sis moriturus:
Quid respondeamus, nisi justam intendere litem,
Naturam, & veram verbis exponere causam?

At qui obitum lamentetur miser amplius æquo,
Non merito inclamet magis, & voce increpet acris?
Grandior hic vero si jam, seniorque queratur:

Aufer

Aufer ab hinc lacrymas barathro, & compesce
querelas,

Omnia perfructus vitæ præmia marces:
Sed quia semper aves quod abest, præsentia tenuis:
Imperfecta tibi elapsa est ingrataque vita,
Et necopinanti mors ad caput adstitit ante,
Quam satur, ac plenus possis discedere rerum.
Nunc aliena tua tamen ætate omnia mitte:
Æquo animoq; agedū jam aliis concede: necesse est.
Iure (ut opinor) agat, jure increpet, inciletque.
Cedit enim rerum novitate extrusa vetustas
Semper, & ex aliis aliud reparare necesse est,
Nec quidquā in barathrū, nec tartara decidit atra:
Materies opus est, ut crescant postera sæcla,
Quæ tamen omnia te vita perfuncta sequentur.
Nec minus ergo ante hæc quam cecidere, cadent-
que,

Sic alid ex alio numquam desistit oriri:

Vitæque mancipio nulli datur, omnibus usi.

Respice item quam nil ad nos antea cta vetustas
Temporis æterni fuerit, quam nascimur, ante.

Hoc igitur speculum nobis natura futuri
Temporis exponit post mortem denique nostram.
Numquid ibi horrible appâret: num triste videtur
Quidquam? nonne omni somno securius extat?

Atq; ea nimirum quæcumq; Acherunte profundo
Proclita sunt esse, in vita sunt omnia nobis.

Nec miser impendens magnum timet aëre saxum
Tantalus (ut fama est) cassâ formidine torpens:

Sed magis in vita divum metus urget inanis
Mortaleis; casumq; timent, quem cuiq; ferat fors:

Nec Tityum volucres ineunt Acherunte jacentem,
Nec, quod sub magno scrutentur pectore, quidquam

Perpetuam ætatem possent reperire profecto,
Quamlibet immani projectu corporis existet,

Qui non sola novem dispensis jugera membris
Obtineat, sed qui terræ totius orbem:

Non tamen æternum poterit perferre dolorem:
Nec præbere cibum proprio de corpore semper.

Sed Tytius nobis hic est, in amore jacentem
Quem volucres lacerant, atque exest anxius angor:
Aut alia quavis scindunt cuppedine curæ,

Sisyphus in vita quoque nobis: te oculos est,
Qui petere à populo fasceis, sævatque secureis
Imbibit: & semper victus, tristiq; recedit. (quam,
Nā petere imperium, quod iuane est, nec datur um-
Atque

Atque in eo semper durum sufferre laborem?
 Hoc est aduerso nixantem trudere monte
 Saxum, quod tamen à summo jam vertice rursum
 Volvitur, & plani raptim petit æquora campi.

Deinde animi ingrata naturam pascere semper
 Atque explere bonis rebus, satiareque numquam:
 Quod faciunt nobis annorum tempora, circum
 Cum redeunt, foetusque ferunt, variosque lepores:
 Nec tamen explemur vitæ fructibus umquam:
 Hoc (ut opinor) id est, ævo florente puellas
 Quod memorant laticè pertusum congerere in vas,
 Quod tamen expleri nulla ratione potestur.

Cerberus & Furia jam vero, & lucis egenus
 Tartarus horriferos eructans faucibus æstus,
 Hæc neq; sunt usquam, neque possunt esse profecto.
 Sed metus in vita poenarum pro malefactis
 Est insignibus insignis, scelerisque luella,
 Carcer, & horribilis de saxo jactu' deorsum:
 Verbera, carnifices, robur, pix, lamina, tedæ:
 Quæ tamen etsi absunt, at mens sibi conscia facti
 Præmetuens, adhibet stimulos, torretque flagellis:
 Nec videt interea, qui terminus esse malorum
 Possit, nec quæ sit poenarum denique finis:
 Atque eadè metuit magis hæc ne in morte gravescant,
 Hinc Acherusia fit stultorum denique vita.

Hoc etiam, tibi tute interdum dicere possis:
 Lumina sis oculis etiam bonus Ancu' reliquit,
 Qui melior multis, quam tu, fuit, improbe, rebus.
 Inde alii multi reges, rerumque potentes
 Occiderunt, magis qui gentibus imperitarunt.
 Ille quoq; ipse, viam qui quondã per mare magnum
 Stravit, iterque dedit legionibus ire per altum,
 Ac pedibus falsas docuit superire lacunas,
 Et contempsit, equis insultans, murmura ponti,
 Lumine adempto animã moribundo corpore fudit.
 Scipiades belli fulmen, Carthaginis horror,
 Olla dedit terræ proinde ac famul infirmus esset.
 Adde repertores doctrinarum, atque lepōrum:
 Adde Heliconiadū comites: quorum unus Homerus
 Sceptra potitus, eadem aliis sopitu' quiete' st.
 Denique Democritum postquam matura vetustas
 Admonuit memores motus languescere mentis:
 Sponte sua leto & put obuius obrulit ipse.
 Ipse Epicurus obit decurso lumine vitæ:
 Qui genus humanum ingenio superavit, & omneis
 Præstriuxit stellas, exortus uti æthereus sol.

Tu vero dubitabis, & indignabere obire,
 Mortua cui vita est prope jam vivo, atque videnti?
 Qui somno partem majorem conteris ævi?
 Et vigilans stertis, nec somnia cernere cessas?
 Sollicitamque geris casta formidine mentem?
 Nec reperire potes, quid sit tibi sæpe mali, cum
 Ebrius urgeris multis miser undique curis:
 Atque animi incerto fluitans errore vagaris?
 Si possent homines, proinde ac sentire videntur
 Ponderis inesse animo, quod se gravitate fatiget;
 E quibus id fiat causis quoque noscere, & unde
 Tanta mali tamquam moles in pectore constet:
 Haud ita vitam agerent, ut nunc plerumque videmus:
 Quod sibi quisque velit, nescire, & quærere semper,
 Commutare locum, quasi onus deponere possit.
 Exit sæpe foras magnis ex ædibus ille,
 Esse domi quem pertæsum est, subitoque revertit:
 Quippe foris nihilo melius quam sentiat esse.
 Currit agens mannos ad villam hic præcipitanter,
 Auxilium tectis quasi ferre ardentibus instans:
 Oscitat extemplo tetigit cum limina villæ:
 Aut abit in somnum gravis, atque obliviam quærit:
 Aut etiam properans urbem petit, atque revisit.
 Hoc se quisque modo fugit: at, quum scilicet, ut sit,
 Effugere haud potis est, ingratis hæret, & angit,
 Propterea morbi quia causam non tenet æger.
 Quam bene si videat, jam rebus quisque relictis
 Naturam primum studeat cognoscere rerum;
 Temporis æterni quoniam, non unius horæ
 Ambigitur status: in quo sit mortalibus omnis
 Ætas post mortem, quæ restat cumque, manenda.
 Denique tantopere in dubiis trepidare periculis,
 Quæ mala nos subigit vitæ tanta cupido?
 Certe equidem finis vitæ mortalibus adstat:
 Nec devitari leuim pote quin obeamus.
 Præterea, versamur ibidem, atque insumus usque:
 Nec nova vivendo procuditur ulla voluptas.
 Sed dum abest, quod avemus, id exsuperare videtur
 Cetera: post aliud, cum contigit illud, avemus:
 Et sitis æqua tenet vitæ semper hianteis:
 Posteraque in dubio est fortunam quam vehat ætas,
 Quidve ferat nobis casus, quive exitus instet.
 Nec prosum vitam ducendo, demimus hilum
 Tempore de mortis, nec delibare valemus,
 Quo minus esse diu possimus morte perempti.
 Proinde licet quot vis vivendo condere sæcla:

Mors

Mors æterna tamen nihilo minus illa manebit;
 Nec minus ille diu jam non erit, ex hodierno
 Lumine qui finem vitæ fecit, & ille,
 Mensibus, atque annis qui multis occidit ante.

T. LUCRETII

C A R I

De R E R V M N A T V R A

L I B E R Q V A R T V S .

A Via Pieridum peragro loca, nullius antè
 Trita solo: iuvat integros accedere fonteis,
 Atque haurire: iuvatque novos decerpere
 flores,

Insignemque meo capiti petere iude coronam,
 Vnde prius nulli velarint tempora Musæ:
 Primum quod magnis doceo de rebus, & artis
 Religionum animum nodis exsoluere pergo:
 Deinde, quod obscura de re tam lucida pango
 Carmina, museo contingens cuncta lepore:
 Id quoque enim non ab nulla ratione videtur:
 Nam veluti pueris absinthia tetra medentes
 Cum dare conantur, prius oras pocula circum
 Contingunt mellis dulci, flavoque liquore,
 Ut puerorum ætas improvida ludificetur
 Laborum tenuis: interea perpolet amarum
 Absinthii laticem, deceptaque non capiatur,
 Sed potius tali facto recreata valescat:
 Sic ego nunc, quoniam hæc ratio plerumq; videtur
 Tristior esse, quibus non est tractata, retroque
 Volgus abhorret ab hac: volui tibi suaviloquenti
 Carmine Pierio rationem exponere nostram,
 Et quasi museo dulci contingere melle:
 Si tibi forte animum tali ratione tenere
 Versibus in nostris possem, dum perspicis omnem
 Naturam rerum, ac presentis utilitatem.

Sed quoniam docui, cunctarum exordia rerum
 Qualia sint, & quam variis distantia formis
 Sponte sua volitent æterno percita motu,
 Quoque modo possint res ex his quæque creari:
 Atque animi quoniam docui natura quid esset,

Et

Et quibus e rebus cum corpore compta vigeret,
 Quove modo distracta rediret in ordia prima:
 Nunc agere incipiam tibi, quod vehementer ad has
 res

Attinet, esse ea, quæ rerum simulacra vocamus:
 (Quæ quasi membranæ summo de corpore rerum
 Dereptæ volitant ultro, citroque per auras:
 Atque eadem nobis vigilantibus obvia menteis
 Terrificant, atque in somnis, cum sæpe figuras
 Contuimur miras, simulacraque luce carentum,
 Quæ nos horrifice languentis sæpe sopore
 Excierunt) ne fortè animas Acherunte reamur
 Effugere, aut umbras inter vivos volitare:
 Neve aliquid nostri post mortem posse relinqui,
 Cùm corpus simul atque animi natura peremta
 In sua discessum dederint primordia quæque.

Dico igitur rerum effigias, tenuesque figuras
 Mittier ab rebus summo de corpore earum:
 Quæ quasi membrana, vel cortex nomenclanda est,
 Quod speciem, ac formam similè gerit ejus imago,
 Cujuscumque cluet de corpore fusa vagari.
 Id licet hinc quamvis hebeti cognoscere corde:
 Principio quoniam mittunt in rebus apertis
 Corpora res multæ, partim diffusa solutè,
 Robora ceu fumum mittunt, ignesque vaporem:
 Et partim contexta magis, condensaque, ut olim
 Cum veteres ponunt tunicas æstate cicadæ,
 Et vituli cum membranas de corpore summo
 Nascentes mittunt, & item cum lubrica serpens
 Exiit in spinis vestem. nam sæpe videmus
 Illorum spoliis vepreis volitantibus auctas.
 Quæ quoniam fiunt, tenuis quoque debet imago
 Ab rebus mitti summo de corpore earum.
 Nam, cur illa cadant magis, ab rebusque recedant,
 Quàm quæ tenuia sunt, ostendi est nulla potestas,
 Præsertim cùm sint in summis corpora rebus
 Multa minuta, jaci quæ possint ordine eodem,
 Quo fuerint, & consimilem servare figuram,
 Et multo citiùs, quanto minùs endopediri
 Pauca queunt, & sunt in prima fronte locata.
 Nam certè jaci, ac tergeri multa videmus,
 Non solum ex alto penitusque, ut diximus ante,
 Verum de summis ipsum quoque sæpe colorem:
 Et volgo faciunt id lutea, rufaque vela,
 Et ferrugina, cum magnis intenta theatris
 Per malos volgata, trabeisque trementia pendent.
 Namque

Namque ibi confessum caveai subter, & omnem
Scenai speciem patrum, matrumque, deorumque,
Inficiunt, cognuntque suo fluitare colore:

Et quanto circum mage sunt inclusa theatri
Mœnia, tam magis hæc intus perfusa lepore
Omnia conrident conrepta luce diei.

Ergo linteâ de summo cum corpore fucum
Mittunt, effigias quoque debent mittere tenuis
Res quæque; ex summo quoniam jaculantur u-
traque.

Sunt igitur jam formarum vestigia certa,
Quæ volgo volitant subtili prædita filo,
Nec singillatim possunt secreta videri.

Præterea, omnis odos, fumus, vapor, atq; aliæ res
Consimiles, ideo diffusæ rebus abundant,
Ex alto quia dum veniunt extrinsecus ortæ,
Scinduntur per iter flexum, nec recta viarum
Ostia sunt, qua contendunt exire coorta.

Ac contra, tenuis summi membrana coloris
Cum jacitur, nihil est, quod eam discerpere possit
In promptu, quoniam 'st in prima fronte locata.
Postremo in speculis, in aqua, splendoreq; in omni
Quæcumq; appârent nobis simulacra: necesse 'st,
Quandoquidem simili specie sunt prædita rerum,
Esse imaginibus missis consistere eorum.

Nam cur illa cadant magis, ab rebusque recedant
Quam quæ tenuia sunt, ostendi 'st nulla potestas.
Sunt igitur tennes formarum, consimilesque
Effigiæ, singillatim quas cernere nemo
Cum possit: tamen assiduo, crebroque repulso
Rejectæ reddunt speculorum ex aqnore visum:
Nec ratione alia servari posse videntur
Tantopere, ut similes reddantur cuique figuræ.

Nunc age, quam tenui natura constet imago;
Percipe: & imprimis quoniam primordia tantum
Sunt infra nostros sensus, tantoque minora,
Quam quæ primum oculi cœptant non posse tueri.
Nunc tamen id quoq; uti confirmé: exordia rerum
Cunctarum quam sint subtilia, percipe paucis.
Primum animalia sunt jam partim tantula, eorum
Tertia pars nulla ut possit ratione videri.

Horum intestinum quodvis quale esse putandum 'st?
Quid cordis globus? aut oculi? quid membra, quid
artus,

Qua n tula sunt? quid præterea primordia quæque,
Vnde anima, atq; animi constet natura, necessum 'st?
Nonne

Nonne vides quàm sint subtilia, quamque minutatim
 Præterea quæcumque suo de corpore odorem
 Exspirant acrem, panaces, absinthia tætra,
 Abrotanique graves & tristia centauria,
 Horum unumquodvis leviter si forte ciebis,
 Quamprimum noscas rerum simulacra vagare
 Multa modis multis, nulla vi, callaque sensu,
 Quorum quantula pars sit imago, dicere nemo est
 Qui possit, neque eam rationem reddere dictis.

Sed ne forte putes ea demum sola vagare,
 Quæcumque ab rebus rerum simulacra recedunt:
 Sunt etiam quæ sponte sua gignuntur, & ipsa
 Constituuntur in hoc cœlo, qui dicitur aer:
 Quæ multis formata modis sublime feruntur,
 Nec speciem mutare suam liquentia cessant,
 Et cuiusquemodi formarum vertere in ora.
 Ut nubeis facile interdum concrefcere in alto
 Cernimus, & mundi speciem violare serenam,
 Aera mulgenteis motum, nam sæpe gigantum
 Ora volare videntur, & umbram ducere late:
 Interdum magni montes, avolsaque saxa
 Montibus anteire, & solem succedere præter:
 Inde alios trahere, atque inducere bellua nimbos.

Nunc ea quam facili, & celeri ratione gerantur
 Perpetuoque fluant ab rebus, lapsaque cedant.
 Semper enim summum quidquid de rebus abundat,
 Quod jaculentur: & hoc alias cum pervenit in res
 Transiit, ut imprimis vestem: sed ubi aspera saxa,
 Aut in materiem ligni pervenit: ibi jam
 Scinditur, ut nullum simulacrum reddere possit.
 At cum, splendida quæ constant, opposita fuerunt,
 Densaque, ut imprimis speculum est: nihil accidit
 horum,

Nam neque, uti vestem, possunt transire, neque ante
 Scindi, quam meminit lævor præstare salutem.
 Quapropter fit, ut hinc nobis simulacra redundant,
 Et quamvis subito, quovis in tempore, quamque
 Rem contra speculum ponas, apparet imago:
 Perpetuo fluere ut noscas e corpore summo
 Texturas rerum tenuis, tenuisque figuras,
 Ergo multa brevi spatio simulacra geruntur:
 Ut merito celer his rebus dicatur origo.
 Et quasi multa brevi spatio summittere debet
 Lumina sol, ut perpetuo sint omnia plena:
 Sic à rebus item simili ratione necesse est
 Temporis in puncto rerum simulacra ferantur

Multra modis multis in cunctas undique parteis:
 Quandoquidē speculū queriscumq; obvertimus oris,
 Res ibi respondent simili forma, atque colore.
 Præterea modo cum fuerit liquidissima coeli
 Tempestat, perquam subito fit turbida foede
 Undique, uti tenebras omneis Acherunta rearis
 Liquisse, & magnas coeli compleisse cavernas:
 Usque adeo tetra nimborum nocte coorta,
 Impeudent atræ formidinis ora superue:
 Quorum quantula pars sit imago, dicere nemo 'st
 Qui possit, neque eam rationem reddere dictis.

Nunc age, quam celeri motu simulacra ferantur,
 Et quæ mobilitas ollis tranantibus auras
 Reddita sit, longo spatio ut brevis hora teratur,
 In quæm quæque locum diverso numine tendant;
 Suavidicis potius, quam multis versibus edant:
 Parvus ut est cycni melior canor, ille graum quam
 Clamorin ætheriis dispersus nubibus austri.
 Principio persæpe levis res, atque minutis
 Corporibus factas, celereis licet esse videre:
 In quo jam genere 'st solis lux, & vapor ejus,
 Propterea quia sunt è primis facta minutis,
 Quæ quasi cudentur, perque aëris intervallum
 Non dubitant transire sequenti concita plaga.
 Suppeditatur enim confestim lumine lumen,
 Et quasi protelo stimulat fulgure fulgur.
 Quapropter simulacra pari ratione necesse 'st
 Immemorable per spatium transcurrere posse
 Temporis in puncto: primam quod parvula causa
 Est, procul à tergo quæ provehat, atque propellat:
 Deinde quæ usque adeo textura predita rara
 Mittuntur, facile ut qualvis penetrare queant res,
 Et quæ permianare per aëris intervallum.
 Præterea si, quæ penitus corpuscula rerum.
 Ex alto in terras mittuntur, solis uti lux,
 Ac vapor, hæc puncto cernuntur lapsa diei
 Per totum coeli spatium diffundere sese,
 Perque volare mare, ac terras, coelumque rigare,
 Quod superata 'st: ubi tã volucris hæc levitare feruntur,
 Quid quæ sunt igitur, jam prima in fronte parata,
 Cum jaciuntur, & emillum res nulla moratur,
 Nonne vides citius debere, & longius ire?
 Multiplicisque loci spatium transcurrere eodem
 Tempore, quo solis pervolgant lumina coelum?
 Hoc etiam imprimis specimen verū esse videtur,
 Quam celeri motu rerum simulacra ferantur,

Quod

Quod simul ac primum sub divo splendor aquarū
 Ponitur, extemplo, cœlo stellante, serena
 Sidera respondet in aqua radiantia mundi.
 Iamne vides igitur, quam puncto tempore imago
 Ætheris ex oris ad terrarum accadat oras?

Quare etiā atq; etiā mitti hæc fateare necesse est:
 Corpora, quæ feriant oculos, visumque laceffant.
 Perpetuoque fluunt certis ab rebus odores:
 Frigus & à fluviis, calor à sole, æstus ab undis
 Æquoris, exesor moerorum littora circum.
 Nec variæ cessant voces volitare per aures.
 Denique, in os falsi venit humor sæpe saporis,
 Cum mare versamur propter: dilutaque contra
 Cum tuimur misceri absinthia, tangit amaror.
 Usque adeo omnibus ab rebus res quæque fluenter
 Ferrur, & in cunctas dimittitur undique parteis;
 Nec mora, nec requies inter datur ulla fluendi:
 Perpetuo quoniam sentimus, & omnia semper
 Cernere, odorari licet, & sentire sonare.

Præterea quoniam manibus tractata figura
 In tenebris quædam, cognoscitur esse eadem, quæ
 Cernitur in luce, & claro candore: necesse est
 Consimili causa tactum, visumque moveri.
 Nunc igitur, si quadratum tentamus, & id nos
 Commovet in tenebris: in luci quæ poterit res
 Accidere ad speciem, quadrata nisi ejus imago?
 Esse in imaginibus quapropter causa videtur
 Cernendi, neque posse sine his res ulla videri.

Nunc ea, quæ dico, rerum simulacra feruntur
 Undique, & in cunctas jaciuntur didita parteis.
 Verum nos oculis quia solis cernere quimus,
 Propterea fit, uti, speciem quo vertimus, omnes
 Res ibi eam contra feriant forma, atque colore.
 Et quantum quæq; à nobis res absit, imago
 Efficat ut videamus, & interno scere curat.
 Nam cum mittitur, extemplo procedit agique
 Aëra, qui inter se cumque est, oculosque locatus.
 Isque ita per nostras acies perlabitur omnis,
 Et quasi perterget pupillas, atque ita transit.
 Propterea fit, uti videamus quam procul absit
 Res quæque: & quanto plus aëris ante agitur,
 Et nostros oculos perterget longior aura:
 Tam procul esse magis res quæq; remota videtur,
 Scilicet hæc summe celeri ratione geruntur:
 Quale sit, ut videamus, & una quam procul absit.
 Illud in his rebus minime mirabile habendum est.

Cur ea, quæ feriant oculos simulacra, videri
 Singula cum nequeant, res ipsæ perspiciantur.
 Ventus enim quoq; paullatim cum verberat, & cum
 Acre ferit frigus, non primam quamque solemus
 Particulam venti sentire & frigoris ejus:
 Sed magis universum: fieriq; perinde videmus
 Corpore tum plagas in nostro, tanquam aliqua res
 Verberet, atque sui det sensum corporis, extra.
 Præterea lapidem digito cum tundimus, ipsum
 Tangimus extremum saxi, summumque colorem,
 Nec sentimus eum tactu: verum magis ipsam
 Duritiem penitus saxi sentimus in alto.

Nunc age, cur ultra speculum videatur imago,
 Percipe. nam certe penitus remota videtur:
 Quod genus illa, foris quæ vere transpiciuntur,
 Ianua cum per se transpæctum præbet apertum,
 Multa facitque foris ex ædibus ut videantur.
 Ipse etenim duplici, geminoq; fit aere visus,
 Primus enim est, citra posteis qui cernitur aer:
 Inde fores ipsæ dextra lævaque sequuntur:
 Post extraria lux oculos perterget, & aer
 Alter, & illa, foris quæ vere transpiciuntur.
 Sic ubi se primum speculi projecit imago,
 Dum venit ad nostras acies, protrudit, agitque
 Aera, qui inter se cumque est, oculosque locatus:
 Et facit, ut prius hunc omnem sentire queamus,
 Quam speculum: sed ubi speculum quoque sentimus
 ipsum;

Continno hæc in id, à nobis quæ fertur imago,
 Pervenit, & nostros oculos rejecta revisit,
 Atque alium præ se propellens aera voluit:
 Et facit, ut prius hunc, quam se, videamus: eoque
 Distare a speculo tantum remota videtur.
 Quare etiam atque etiam minime mirari est par:
 Illis, qui reddunt speculorum ex æquore visum,
 Aeribus binis quoniam res confit utraque.
 Nunc ea, quæ nobis membrorum dextera pars est,
 In speculis, fit uti læva videatur, eo quod,
 Planitiem ad speculi veniens cum offendit imago,
 Non convertitur incolumis: sed recta retrorsum
 Sic eliditur, ut si quis prius, arida quam sit,
 Creissam personam adlidat pilæve; trabive:
 Atque ea continuo rectam si fronte figuram
 Servet, & elissam retro sese exprimat ipsa:
 Fiet, ut ante oculus fuerit qui dexter, hic idem
 Nunc sit lævus, & è lævo sit mutua dexter.

Fic

Fit quoque de speculo in speculum ut tradatur
imago:

Quinque etiam, sexve ut fieri simulacra fuerint.
Nam quæcumque retro parte interiore latebunt,
Inde tamen quamvis toriè, penitusque remota
Omnia, per flexos aditus educta licebit
Pluribus hæc speculis videantur in ædibus esse.
Vsq̄ adeo e speculo in speculum trahet imago,
Et cum læva data' sit, fit rursus ut dextera fiat:
Inde retrorsum reddit se, & convertit eodem.
Quinetiam quæcumque latifcula sunt speculorum
Adsimili lateris flexura prædita nostri:
Dextera ea propter nobis simulacra remittunt,
Aut quia de speculo in speculum transfertur imago,
Inde ad nos elisa bis advolat, aut etiam quod
Circumagitur, cum vënit imago, propterea quod
Flexa figura docet speculi convertier ad nos..

Endogredi porro pariter simulacra, pedemque
Ponere nobiscum credas, gestumque imitari,
Propterea, quia de speculi qua parte recedas,
Continuo nequeunt illinc simulacra reverti:
Omnia quandoquidem cogit natura referri,
Ac resilire ab rebus ad æquos reddita flexus.

Splendida porro oculi fugitant, vitantq; tueri:
Sol etiam cæcat, contra si tendere pergas;
Propterea quia vis magna' sit ipsius, & alte
Aera per purum graviter simulacra feruntur,
Et feriunt oculos turbantia composituras.
Præterea splendor, quicumque' sit acer, adurit
Sape oculos, ideo quod femina possidet ignis
Multa, dolorem oculis quæ gignunt insinuando.

Lurida præterea sunt, quæcumque tuentur
Arquati, quia luroris de corpore eorum
Semina multa fluunt simulacris obvia rerum:
Multaque sunt oculis in eorum denique multa,
Quæ contrage sua palloribus omnia pingunt.

È tenebris autem, quæ sunt in luce, tuemur,
Propterea, quia cum propior caliginis aer
Aer inît oculos prior, & possedit apertos:
Insequitur candens confestim lucidus aer,
Qui quasi purgat eos: ac nigras discutit nimbros
Aeris illius. nam multis partibus hic est
Mobilior, multisque minutior, & mage pollens,
Qui simul atque vias oculorum luce replevit
Atque patefecit, quas ante obsederat aer:
Continuo rerum simulacra ad aperta sequuntur:

Quæ sita sunt in luce, lacessuntque ut videamur.
 Quod contra facere in tenebris è luce nequimus;
 Propterea, quia posterior caliginis aër
 Grassior insequitur, qui cuncta foramina complet:
 Obsiditque vias oculorum, ne simulacra
 Possint ullarum rerum conjecta moveri.

Quadrata atque; procul turreis cum cernimus urbis,
 Propterea fit, uti videantur sæpe rotundæ,
 Angulus obtusus quia longe cernitur omnis,
 Sive etiam potius non cernitur, ac perit ejus
 Plaga, nec ad nostras acies perlabitur ictus.
 Aëra per multum quia dum simulacra feruntur,
 Cogit hebescere eum crebris offensibus aër:
 Hinc, ubi suffugit sensum simul angulus omnis,
 Fit, quasi tornata ut saxorum structa ruantur:
 Non tamen ut coram quæ sunt, vereque rotunda,
 Sed quasi adumbratim paulum simulata videntur.

Umbra videtur item nobis in sole moveri,
 Et vestigia nostra sequi, gestumque imitari,
 Aëra sic credas privatum lumine posse
 Eudogredi, motus hominum, gestumque; sequentem:
 (Nam nihil esse potest aliud nisi lumine cassus)
 Aer id, quod nos umbram perhibere suemus:
 Nimirum, quia terra locis ex ordine certis
 Lumine privatur solis, quacumque meanteis
 Officimus, repletur item, quod liquimus ejus:
 Propterea fit, uti videatur quæ fuit umbra
 Corporis, è regione eadem nos usque secuta.
 Semper enim nova se radiorum lumina fundunt,
 Primaque; dispereunt, quasi in ignem lana trahatur.
 Propterea facile & spoliatur lumine terra,
 Et repletur item, nigraeque sibi abluit umbras:
 Nec tamen hic oculos falli concedimus hilum.
 Nam quocumque loco sit lux, atque umbra, tueri
 Illorum' it; eadem vero sint lumina, necne
 Umbraque, quæ fuit hic, eadem num transeat illuc.
 An potius fiat paullo quod diximus ante:
 Hoc animi demum ratio discernere debet:
 Nec possunt oculi naturam noscere rerum.
 Proinde animi vitium hoc oculis affingere noli.

Qua vehimur navi, fertur, cum stare videtur:
 Quæ manet in statione, ea præter creditur ire:
 Et fugere ad puppim colles, campique videntur.
 Quos agimus præter navim, velisque volamus.
 Sidera cessare ætheriis adfixa cavernis
 Cuncta videntur, & assiduo sunt omnia motu:

Quando-

Quandoquidem longos obitus exorta revifunt,
 Cum per mensa suo sunt cœlum corpore claro,
 Solque pari ratione manere & luna videtur
 In statione, ea, quæ ferri res indicat ipsa.
 Exstantesque procul medio de gurgite montes
 Classibus inter quos liber patet exitus, iidem
 Apparent: & longe divulsi licet, ingens
 Insula conjunctis tamen ex his una videtur.
 Arria versari, & circumcursare columnæ
 Usque adeo fit uti pueris videantur, ubi ipsi
 Desierunt verti, vix ut jam credere possint,
 Non supera sese ruere omnia recta minari.
 Jamq; rubrum tremulis jubat ignibus erigere alte
 Cum cœpstat natura, supraque extollere montes;
 Quos tibi tum supra sol montes esse videtur,
 Comminus ipse suo contingens fervidus igni,
 Vix absunt nobis missus bis mille sagittæ,
 Vix etiam cursus quingentos sæpe veruti:
 Inter eos, solemque jacent immania ponti
 Æquora, substrata ætheriis ingentibus oris:
 Interjectaque sunt terrarum millia multa,
 Quæ variæ retinent gentes, & sæcla ferarunt.
 At conlectus aquæ digitum non altior unum
 Qui lapides inter sistit per strata viarum,
 Despectum præbet sub terras impete tanto,
 A terris quantum cœli patet altus hiatus:
 Nubila dispicere, & cœlum ut videre videre, &
 Corpora mirandè sub terras abdita cœli.
 Denique ubi in medio nobis equus acer obhæsit
 Flumine, & in rapidas amnis dispeximus undas:
 Stantis equi corpus transversum ferre videtur
 Vis, & in adversum flumen contrudere raptim;
 Et quocumque oculos trajecimus, omnia ferri,
 Et fluere adsimili nobis ratione videntur.
 Porticus æquali quamvis est denique ductu:
 Stansque in perpetuum paribus suffulta columnis:
 Longe tamen parte ab summa cum tota videtur,
 Paulatim trahit angusti fastigia conii,
 Tecta solo jungens, atque omnia dextera lævis,
 Donec in obscurum conii conduxit acumen.
 In pelago nautis, ex undis ortus, in undis
 Sol fit uti videatur obire, & condere lumen:
 Quippe ubi nil aliud nisi aquam, cœlumq; tuentur,
 Ne leviter credas labefactari undique sensus.
 At maris ignavis, in portu clausa videntur
 Navigia a plustis fractis, obniter undis.

Nam quæcumque supra rorem salis edita pars est
 Remorum, recta est, & recta superne gubernata
 Quæ demersa liquore obeunt, refracta videntur
 Omnia converti, sursumque supina reverti,
 Et reflexa prope in summo fluitare liquore.
 Raraque per coelum cum venti nubila portant
 Tempore nocturno: tum splendida signa videntur
 Labier adversum nimbos, atque ire superne
 Longe aliâ in partem, quam quo ratione feruntur,
 At si forte oculo manus uni subdita, subter
 Pressit, cum quodam sensu fit, uti videantur
 Omnia, quæ tuimur, fieri tum bina tuendo:
 Bina lucernarum florentia lumina flammis,
 Binaque per totas ædeis geminare supellex:
 Et duplices hominum facies, & corpora bina.
 Denique cum suavi devinxit membra sopore
 Somnus, & in summa corpus jacet omne quiete:
 Tunc vigilare tamen nobis, & membra movere
 Nostra videmur: & in noctis caligine cæca
 Cernere censemus solem, lumenque diurnum:
 Conclusoque loco, coelum, mare, flumina, monteis
 Mutare, & campos pedibus transire videmur,
 Et sonitus audire, (serena silentia noctis
 Undique cum constant) & reddere dicta tacentes.
 Cetera de genere hoc mirando multa videmus:
 Quæ violare fidem quasi sensibus omnia quærunt:
 Nequidquam, quoniam pars horum maxima fallit
 Propter opinatus animi, quos addimus ipsi,
 Pro visis ut sint, quæ non sunt sensibus visa.
 Nam nihil egregius, quam res discernere apertas
 A dubiis, animus quas ab se protinus addit.
 Denique nil sciri si quis putat, id quoque nescit
 An sciri possit, quod se nil scire faretur.
 Hunc igitur contra mittam contendere causam,
 Qui capite ipse suo instituit vestigia retro.
 Et tamen hoc quoque, uti concedam scire: at id ipsum
 Quæram, cum in rebus veri nil viderit ante,
 Unde sciat, quid sit scire, & nescire vicissim:
 Notitiam veri quæ res, falsique creatit:
 Et dubium certo quæ res differre probarit.
 Invenies primis ab sensibus esse creatam
 Notitiam veri, neque sensus posse refelli.
 Nam majore fide debet reperiri illud,
 Sponte sua veris quod possit vincere falsa.
 Quid majore fide porro, quam sensus haberi
 Debet? an ab sensu falso ratio orta, valebit

Dicere

Dicere eos contra, quæ tota ab sensibus orta' st,
 Qui nisi sint veri, ratio quoque falsa fit omnis?
 An poterunt oculos aures reprehendere? an aureis
 Tactus? an hunc porro tactum sapor arguet oris?
 An confutabunt nares, oculive revincant?
 Non (ut opinor) ita' st. nam seorsum cuiq; potestas
 Divisa' st: sua vis cuique' st: ideoque necesse' st,
 Quod molle, aut durum' st; gelidum, fervensve, se-
 orsum

Id molle, aut durum, gelidum, fervensve videri;
 Et seorsum varios rerum sentire colores,
 Et quæcumque coloribu' sunt conjuncta, necesse' st.
 Seorsus item sapor oris habet vim, seorsus odores
 Nascuntur, seorsum sonitus: ideoque necesse' st
 Non possint alios alii convincere sensus.
 Nec porro poterunt ipsi reprehendere sese:
 Æqua fides quoniam debet semper haberi.
 Proinde quod in quoq; ' st his visum tēpore verū' st,
 Et si non poterit ratio dissolvere causam,
 Cur ea, quæ fuerint juxtim quadrata, procul sint
 Visa rotunda: tamen præstat rationis egentem
 Reddere mendose causas utriusque figuræ,
 Quam manibus manifesta suis emittere quæque,
 Et violare fidem primam, & convellere tota
 Fundamenta, quibus nixatur vita, salusque:
 Non modo enim ratio ruat omnis; vita quoq; ipsa
 Concidat extemplo, nisi credere sensibus ausis:
 Præcipiteisque locos vitare, & cetera, quæ sint
 In genere hoc fugienda; sequi contraria quæ sint.
 Illa tibi est igitur verborum copia casta
 Omnis, quæ contra sensus instructa, parata' st.
 Denique ut in fabrica, si prava' st regula prima,
 Normaque si fallax rectis regionibus exit:
 Et libella aliqua si ex parti claudicat hilum:
 Omnia mendose fieri, atque obstipa necessum' st,
 Prava, cubantia, prona, supina, atq; absona recta,
 Iam ruere ut quædam videantur velle, ruantque,
 Prodira judiciis fallacibus omnia primis:
 Sic etiam ratio tibi rerum prava necesse' st,
 Falsaque sit, falsis quæcumque ab sensibus orta' st.

Nunc alii sensus quo pacto quisque suam rem
 Sentiat, haudquaquam ratio scruposa relicta' st.
 Principio auditur sonus, & vox omnis, in aureis
 Insinuata suo pepulere ubi corpore sensum.
 Corpoream quoq; enim vocē constare fatendum' st,
 Et sonitum; quoniam possunt impellere sensus.

Præterradit enim vox fauceis sæpe, facitque

Asperiora foras gradieus arteria clamor.

Quippe per angustum turba majore coorta

Ire foras ubi coeperunt primordia vocum:

Scilicet expletis quoque janua raditur oris

Rauca suis, & iter lædit, qua vox it in auras.

Haud igitur dubium' est, quin voces, verbaque con-

stent

Corporeis è principiis, ut lædere possint.

Nec te fallit item, quid corporis auferat, & quid

Detrahat ex hominum nervis, ac viribus ipsis

Perpetuus sermo nigraï noctis ad umbram,

Auroræ perductus ab exoriente nitore:

Praesertim si cum summo' est clamore profusus.

Ergo corpoream vocem constare necesse' est,

Multa loquens quoniam amittit de corpore partē:

Nec simili penetrant aureis primordia forma,

Cum tuba depresso graviter sub murmure mugit,

Aut reboant raucum retrocita cornua bombum,

Vallibus & cycni gelidis orti ex Heliconis,

Cum liquidam tollunt lugubri voce querelam.

Asperitas autem vocis fit ab asperitate

Principiorum, & item lævor lævare creatur.

Hæc igitur penitus voces cum corpore nostro*

Exprimimus, rectoque foras emittimus ore,

Mobilis articulat verborum Dædala lingua,

Formaturaque labrorum pro parte figurat.

Atque ubi non longum spatium' est, unde illa profecta

Perveniat vox quæque: necesse' est verba quoque ipsa

Planè exaudiri, discernique articularim.

Servat enim formaturam, servatque figuram.

At si interpositum spatium sit longius æquo:

Aera per multum confundi verba necesse' est;

Et conturbari vocem, dum transvolat auras.

Ergo fit, sonitum ut possis sentire, neque hilum

Internoſcere, verborum sententia quæ sit:

Vsq̄ue aded̄ confusa venit vox, inque pedita.

Præterea edictum sæpe unum perciet aureis

Omnibus in populo missum præconis ab ore.

In multas igitur voces vox una repente

Diffugit, in privas quoniam se dividit aureis,

Obſignans formam verbis, clarumque fonorem.

At quæ pars vocum non aureis accidit ipsas,

Præterlata perit frustra diffusa per auras:

Pars solidis adlisa locis rejecta fonorem

Reddit, & interdum frustra imagine verbi.

Quæ

Quæ benè cùm videas, rationem reddere possis
 Tute tibi, atque aliis, quo pacto per loca sola,
 Saxa pares formas verborum ex ordine reddant,
 Palanteis comites cùm monteis inter opacos
 Quærimus, & magna dispersos voce cœmus.
 Sex etiam, aut septem loca vidi reddere voces,
 Vnam cum jaceres: ita colles collibus ipsis
 Verba repulantes iterabant dicta referre.
 Hæc loca capripedes satyros, nymphasque tenere
 Finitimi fingunt, & Faunos esse loquuntur;
 Quorum noctivago strepitu, ludoque jocanti
 Affirmant volgo taciturna silentia rumpi:
 Chordarumque sonos fieri, dulcisque querelas,
 Tibia quas fundit digitis pulsata canentum,
 Et genus agricolùm latè sentiscere, cum Pan
 Pineæ semiferi capitis velamina quassans,
 Vinco sæpe labro calamos percurrit hianteis,
 Fistula silvestrem ne cesset fundere musam. (tur,
 Cetera de genere hoc monstra, ac portenta loquuntur,
 Ne loca deserta ab divis quoque forte parentur,
 Sola tenere; ideo jactant miracula dictis,
 Aut aliqua ratione alia ducuntur: ut omne
 Humanum genus est avidum nimis auricularum.

Quod superest, non est mirandum, qua ratione
 Quæ loca per nequeunt oculi res cernere apertas,
 Hæc loca per voces veniant, aureisque lacestant.
 Conloquium clausis foribus quoque sæpe tenemus:
 Nimirum, quia vox per flexa foramina rerum
 Incolumis transire potest: simulacra renutant.
 Percinduntur enim, nisi recta foramina tranant,
 Qualia sunt vitri, species quæ transvolat omnis.

Præterea parteis in cunctas dividitur vox:
 Ex alijs aliæ quoniam gignuntur, ubi una
 Dissiluit semel in multas exorta, quasi ignis
 Sæpe solet scintilla suos se spargere in igneis.
 Ergo replentur loca vocibus, abdita retrò
 Omnia quæ circum fuerint sonituque cœntur.
 At simulacra viis directis omnia tendunt,
 Ut sunt missa semel, quapropter cernere nemo
 Se supra potis est: at voces accipere extrâ.
 Et tamen ipsa quoq; hæc dum transit clausa viarū
 Vox, obtunditur, atque aureis confusa penetrat:
 Et sonitum potius, quam verba, audire videmur.

Hæc, queis sentimus succum, lingua atq; palatum,
 Plusculum habent in se rationis, plusque operai.
 Principid succum sentinus in ore, cibum cùm

Man-

Mandēdo exprimimus, ceu plenam spongiam aquai
 Si quis forte manu premere, exsiccareque coepit.
 Inde, quod exprimimus, per caulas omne palati
 Diditur, & raræ per plexa foramina linguæ.
 Hæc ubi lævia sunt manantis corpora succi:
 Suaviter attingunt, & suaviter omnia tractant
 Humida linguai circum sudantia templa.
 At contrâ pungunt sensum, lacerantque coorta,
 Quanto quæque magis sunt asperitate repleta.
 Deinde voluptas est c succo in fine palati:
 Cum vero deorsum per fauces præcipitavit,
 Nulla voluptas est, dum diditur omnis in artus.
 Nec refert quidquam, quo victu corpus alatur:
 Dummodò quod capias concoctum didere possis
 Artibus, & stomachi humectum servare tenorem.
 Nunc aliis alius cur sit cibus, ut videamus,
 Expediam: quarēve aliis quod triste, & amarum' sit
 Hoc tamen esse aliis possit prædulce videri.
 Tantaque in his rebus distantia, differitasque' sit:
 Ut quod aliis cibus est, aliis fiat acre venenum.
 Sæpe etenim serpens hominis contacta salivis
 Disperit, ac sese mandendo conficit ipsa.
 Præterea nobis veratrum' sit acre venenum:
 At capris adipēs, & coturnicibus auget.
 Ut, quibus id fiat rebus, cognoscere possis,
 Principio meminisse decet, quæ diximus ante,
 Semina multimodis in rebus mista teneri.
 Porro omnes, quæcumq; cibum capiunt animantes,
 Ut sunt dissimiles extrinsecus, & generatim
 Extima membrorum circumtextura coeret,
 Proinde & seminibus distant, variantq; figuris.
 Semina cum porro distent, differre necesse' sit
 Intervals, viaeque, foramina quæ perhibemus,
 Omnibus in membris, & in ore, ipsoque palato.
 Esse minora igitur quædam, majoraque debent,
 Esse triquetra aliis, aliis quadrata necesse' sit:
 Multa rotunda, modis multis multangula quædam.
 Namque figurarum ut ratio, motusque reposcunt,
 Proinde foraminibus debent differre figuræ,
 Et variare viæ, proinde ac textura coeret.
 Ergo ubi, quod suave' sit aliis, aliis sit amarum:
 Illis, queis suave' sit, levissima corpora debent
 Contrectabiliter caulas intrare palati.
 At contra, quibus est eadem res intus acerba,
 Aspera nimirum penetrant, hamataque fauceis.
 Nunc facile ex his est rebus cognoscere quæque,
 Quippe,

Quippe, ubi cui febris bili superante coorta' st,
 Aut alia ratione aliqua' st vis excita morbi:
 Perturbatur ibi totum jam corpus, & omnes
 Commutantur ibi posituræ principiorum:
 Fit, prius ad sensum ut quæ corpora conveniebant,
 Nunc non conveniant, & cetera sint magis apta,
 Quæ penetrata quænt sensum progignere acerbum.
 Vtraque enim sunt in mellis commista sapore,
 Id quod jam superà tibi sæpe ostendimus ante.

Nunc age, quo pacto nareis adjectus odoris
 Tangat, agam. Primùm res multas esse necesse' est,
 Unde fluens volvæ varius se fluctus odorum.
 Nam fluere, & mitti volgd, spargique putandum' st.
 Verùm aliis aliis magis est animantibus aptus,
 Dissimileis propter formas: ideoque per auras
 Mellis apes quamvis longè ducuntur odore,
 Vulturijque cadaveribus; tum fissa ferarum
 Ungula quæ tulerit gressum, promissa canum vis
 Dicit: & humanum longè præsentit odorem
 Romulidarum arcis servator candidus anser.
 Sic aliis aliis nidor datus, ad sua quemque
 Pabula ducit, & à terro resilire veneno
 Cõgit, eoque inodo servantur sæcla ferarum.
 Hic odor ipse igitur, nareis quicumque lacessit,
 Est, alio ut possit permitti longius alter.
 Sed tamen haud quisquam tam longè fertur eorum,
 Quàm sonitus, quàm vox, mitto jã dicere, quam res,
 Quæ feriunt oculorum acies, visumque lacessunt.
 Errabundus enim tardè venit, ac perit ante
 Paullatim facilis distractus in aeris auras:
 Ex alto primùm quia vix emittitur ex re.
 Nam penitus fluere, ac decedere rebus odorem
 Significat, quod fracta magis redolet videntur
 Omnia, quod contrita, quod igni concalefacta.
 Deinde videre licet majoribus esse creatum
 Principiis voci, quoniam per faxea septa
 Non penetrat, quæ vox volgd, sonitusque feruntur.
 Quare etiam quod olet, non tam facile esse videbis
 Investigare in qua sit regione locatum.
 Refrigerescit enim cunctando plaga per auras:
 Nec calida ad sensum decurrit nuntia rerum.
 Errant sæpe canes iraque, & vestigia quærunt.

Nec tamen hoc solis in odoribus, atq; saporum
 In genere' st; sed item species rerum, atque colores
 Non ita conveniunt ad sensus omnibus omnes,
 Ut non sint aliis quædam magis acris visu,

Quin

Quin etiam gallum noctem explodentibus alis.
 Auroram clara consuetum voce vocare,
 Nenu queunt rapidi contra constare leones,
 Inque tueri: ita continuo meminere fugai:
 Nimirum, quia sunt gallorum in corpore quædam
 Semina, quæ cum sunt oculis immissa leonum,
 Pupillas interfodiunt, acremque dolorem
 Præbent, ut nequeant contra durare feroces:
 Cum tamen hæc nostras acies nil ledere possint;
 Aut quia non penetrant, aut quod penetrantibus
 Exitus ex oculis liber datur, in remeando (illis,
 Lædere ne possint ex ulla lumina parte.

Nunc age, quæ moveant animum res, accipe, &
 unde

Quæ veniunt, veniant in mentem, percipe paucis.
 Principio hoc dico, rerum simulacra vagari
 Multa modis multis in cunctas undique parteis
 Tenuja, quæ facillè inter se junguntur in auris,
 Obvia cum veniunt, ut aranea, bracteæque auri.
 Quippe etenim multo magis hæc sunt tenuja textu
 Quàm quæ percutiunt oculos, visumque lacessunt:
 Corporis hæc quoniam penetrant per rara, cientq;
 Tenuem animi naturam intus, sensumq; lacessunt.
 Centauros itaque, & Scyllarum membra videmus,
 Cerberæasque canum facies, simulacraque eorum,
 Quorum morte obita tellus amplectitur ossa:
 Omne genus quoniam passim simulacra feruntur;
 Partim sponte sua quæ sunt aere in ipso,
 Partim quæ variis ab rebus cumque recedunt,
 Et quæ consistunt ex horum facta figuris.
 Nam certe ex vivo Centauri non fit imago:
 Nulla fuit quoniam talis nature animai.
 Verù ubi equi, atq; hominis casu concurrat imago,
 Hærescit facile extemplo, quod diximus antè,
 Propter subtilem naturam, & tenuia texta.
 Cetera de genere hoc eadem ratione creantur:
 Quæ cum mobiliter summa levitate feruntur,
 Ut prius ostendi, facile uno commovet ictu
 Quælibet una animum nobis subtilis imago.
 Tenuis enim mens est, & mire mobilis ipsa. (sis,
 Hæc fieri, ut memoro, facile hinc cognoscere pos-
 Quatinus hoc simile est oculis, quod mète videmus;
 Atque oculis simili fieri ratione necesse est.
 Nunc igitur quoniam docui me forte leones
 Cernere per simulacra, oculos quæcumq; lacessunt:
 Scire licet mentem simili ratione moveri

Per

Per simulacra leonum, & cetera quæ videt æquè,
Nec minus atque oculi, nisi quod mage tenuia cer-
nit.

Nec ratione alia, cum somnus membra profudit,
Mens animi vigilat, nisi quod simulacra lacessunt,
Hæc eadem nostros animos, quæ, cum vigilamus:
Vsq; eadeo, certe ut videamur cernere eum, quem
Reddita vitæ jam mors, & terra potita est.
Hoc ideo fieri cogit natura, quod omnes
Corporis affecti sensus per membra quiescunt,
Nec possunt falsum veris convincere rebus.
Præterea meminisse jacet, languetque sopore,
Nec dissentit, eum mortis, letique potitum
Iam pridem, quem mens vivum se cernere credit.

Quod superest, non est mirum simulacra moveri,
Brachiaque in numerum jactare, & cetera membra.
Nam fit, ut in somnis facere hoc videatur imago.
Qui ppe ubi prima perit, alioque est altera nata
Endo statu, prior hæc gestum mutasse videtur.
Scilicet id fieri celeri ratione parandum est:
Multaque in his rebus quærentur, multaque nobis
Clarandum est, plane si res exponere avemus.

Quæritur imprimis, quare quod cuique libido
Venerit, extemplo mens cogitet ejus id ipsum.
Anne voluntatem nostram simulacra tuentur?
Et simulac volumus, nobis occurrit imago?
Si mare, si terram cordi est, si denique cœlum,
Conventus hominum, pompam, convivia, pugnas:
Omnia sub verbone creat natura, paratque,
Cum præsertim aliis eadem in regione, locoque
Longe dissimileis animus res cogitet omnis?
Quid porro in numerum procedere cum simulacra
Cernimus in somnis, & mollia membra movere,
Mollia mobiliter cum alternis brachia mittunt,
Et repetunt oculis gestum pede convenienti?
Scilicet arte madent simulacra, & docta vagantur,
Nocturno facere ut possint in tempore ludos?
An magis illud erit verum, quia tempore in uno
Cum sentimus id, ut cum vox emittitur una,
Tempora multa latent, ratio quæ comperit esse;
Propterea sit, uti quovis in tempore quæque
Præ istis sint simulacra locis in queisque parata?
Tanta est mobilitas, & eorum copia tanta.
Et quia tenuia sunt, nisi se contendit acutè, (sunt
Cernere non potis est animus: proinde omnia, quæ
Præterea pereunt, nisi sic sese ipse paravit,

Ipse

Ipsè parat sese porrò, speratque futurum,
 Vt videat, quod consequitur rem quamque: sit ergo,
 Nunc vides, oculos etiam cum tenuia quæ sint,
 Ceruere cæperunt, contendere se, atque parare,
 Nec sine eo fieri posse, ut cernamus acute:

Et tamen in rebus quoque apertis noscere possis,
 Si non advertas animum, proinde esse, quasi omni
 Tempore remotæ fuerint, longè remotæ.

Cur igitur mirum est, animus si cetera perdit,
 Præterquam quibus est in rebus deditus ipse?
 Deinde adopinamur de signis maxima parvis:

Ac nos in fraudem induimus, frustramur & ipsi.
 Fit quoque, ut interdum non suppeditetur imago
 Eiusdem generis: sed foemina quæ fuit ante,
 In manibus vir tum factus videatur adesse,
 Aut alia ex alia facies, ætasque sequatur:
 Quod ne miremur, sopor atque oblivia curant.

Illud in his rebus vitium vehementer, & illum
 Effugere errorem, vitareque præmeditator,
 Lumina ne facias oculorum clara creata,
 Prospicere ut possimus, & ut proferre viai
 Proceros passus; ideo fastigia posse
 Surarum, ac feminum pedibus fundata plicari:
 Brachia tum porrò validis ex apta lacertis
 Esse, manusque datas utraque à parte ministras,
 Vt facere ad vitam possimus, quæ foret usus.
 Cetera de genere hoc inter quæcumque pretantur,
 Omnia perversa præpostera sunt ratione:
 Nil ideo quoniam natum est in corpore, ut uti
 Possimus: sed quod natum est, id procreat usum,
 Nec fuit ante videre oculorum lumina nata,
 Nec dictis orare prius, quam lingua creata est:
 Sed potius longè linguæ præcessit origo
 Sermonem: multoque creatæ sunt prius aures
 Quam sonus est auditus: & omnia denique membra
 Antè fuere, (ut opinor) eorum quam foret usus,
 Haud igitur potuere utendi crescere causa.

At contra conferre manu certamina pugnae,
 Et lacerare artus, scedareque membra cruore,
 Antè fuit multo, quam lucida tela volarent,
 Et vulnus vitare prius natura coegit,
 Quam daret objectum parmae læva per artem
 Scilicet & fessum corpus mandare quieti,
 Multo antiquius est, quam lecti mollia strata:
 Et sedare sitim prius est, quam pocula natum.
 Hæc igitur possunt utendi condita causa

Credier, ex usu quæ sunt, vitæque reperta.
 Illa quidem seorsum sunt omnia, quæ prius ipsa
 Nata, dedere suæ potest notitiam utilitatis.
 Quo genere imprimis sensus, & membra videmus.
 Quare etiam atque etiam procul est, ut credere possis
 Utilitatis ob officium potuisse creari.

Illud item non est mirandum, corporis ipsa
 Quod natura cibum quærit cuiusque animantis.
 Quippe etenim fluere, atque recedere corpora rebus
 Multa modis multis, docui: sed plurima debent
 Ex animalibus iis, quæ sunt exercita motu:
 Multaque per sudorem ex alto pressa feruntur:
 Multa per os exhalantur, cum languida anhelant.
 His igitur rebus rarefcit corpus, & omnis
 Subruitur natura: dolor quam consequitur rem,
 Propterea capitur cibus, ut suffulciat artus:
 Et recreet vireis interdatus, atque patientem
 Per membra ac venas ut amorem obturet edendi,
 Humor item discedit in omnia quæ loca cumque
 Poscunt humorem: glomerataque multa vaporis
 Corpora, quæ stomacho præbent incendia nostro,
 Dissipat adveniens liquor, ac restinguit, ut ignem
 Vrare ne possit calor amplius aridus artus.
 Sic igitur tibi anhelata sitis de corpore nostro
 Abluitur, sic expletur jejuna cupido.

Nunc, quæ fiat, uti passus proferre queamus,
 Cum volumus, variegatum sit membra movere;
 Et quæ res tantum hoc oneris protrudere nostri
 Corporis insuerit, dicam: tu percipe dicta.
 Dico animo nostro primum simulacra meandi
 Accidere, atque animum pulsare, ut diximus antè,
 Inde voluntas fit. neque enim facere incipit ullam
 Rem quisquam, quam mens providit, quid velit, antè.
 At, quod providet, illius rei constat imago.
 Ergo animus cum sese ita commovet, ut velit ire
 Inque gredi: ferit extemplò, quæ in corpore toto
 Per membra, atque artus, animam diffusa vis est:
 Et facile est factu, quoniam conjuncta tenetur.
 Inde ea proripit corpus ferit: atque ita tota
 Paullatim moles protruditur atque movetur.
 Præterea tum rarefcit quoque corpus: & aer,
 Scilicet ut debet, qui semper mobilis extat.
 Per patefacta venit, penetratque foramina largus,
 Et dispergitur ad parteis ita quasque minutas
 Corporis. hinc igitur rebus fit utrimque duabus,
 Corpus uti, ut navis velis, ventoque, feratur,

Nec tamen illud in his rebus mirabile constat,
 Tantula quod tantum corpus corpuscula possunt
 Contorquere, & onus totum convertere nostrum.
 Quippe etenim ventus subtrili corpore tenuis
 Trudit agens magnam magno molimine navim;
 Et manus una regit quantovis impete euntem;
 Atque gubernaculum contorquet quolibet unum:
 Multaq; per trochleas, & tympana pondere magno
 Commover, atque levi sustollit machina nisu.

Nunc quibus ille modis somnus per membra
 quietem

Inriget, atque animi citras è pectore solvat:
 Suavidicis potius quàm multis versibus edam:
 Parvus ut est cygni mellor canor ille, gruum quàm
 Clamor in ætheriis dispersus nubibus Austri.
 Tu mihi da tenuis aureis, animunq; sagacem:
 Ne fieri negites, quæ dicam, posse; retroque
 Vera repulsanti discedas pectore dicta:
 Tutemet in culpa cum sis, ne cernere possis.
 Principio somnus fit, ubi est distracta per artus
 Vis animæ, partimque foras ejecta recessit,
 Et partim contrusa magis concessit in altum.
 Dissolvuntur enim tum demum membra fluuntque.
 Nam dubium non est, animam quin opera sit
 Sensus hic in nobis: quem cum sopor impedit esse,
 Tum nobis animam perturbatam esse putandum est:
 Ejectamque foras; non omnem; namque jaceret
 Æterno corpus perfusum frigore leti:
 Quippe ubi nulla latens animam pars remaneret
 In membris, cinere ut multa latet obrutus ignis:
 Vnde reconstitui sensus per membra repente
 Possit, ut ex igni cæco confurgere flamma.

Sed quibus hæc rebus uovitas constetur: & nude
 Perturbari anima, & corpus languescere possit,
 Expediam: tu fac ne ventis verba profundam.
 Principid externa corpus de parte necessum est,
 Aëriis quoniam vicinum tangitur auris,
 Tundier, atque ejus crebro pulsariet ictu.
 Proptereaque ferè res omnes, aut corio sunt,
 Aut seta, aut conchis, aut callo, aut cortice testæ.
 Interiorem etiam partem spirantibus aër
 Verberat, hic idem cum ducitur, atque reflatur.
 Quare utrimque secus cum corpus vapulet: & cum
 Perveniant plagæ per parva foramina nobis
 Corporis ad primas parteis, elementaque prima:
 Est quasi paulatim nobis per membra ruina.

Conturbantur enim posituræ principiorum
 Corporis, atque animi sic, ut pars inde animam
 Ejiciatur; & introrsum pars abdita cedat:
 Pars etiam distracta per artus, non queat esse
 Conjuncta inter se, nec motu mutua fungi.
 Inter enim se pit coitus natura, viasque:
 Ergo sensus abit mutatis motibus altè.
 Et quoniam non est, quasi quod suffulciat artus:
 Debile fit corpus, languescunt omnia membra:
 Brachia, palpebræque cadunt, poplitesque pro-
 cumbunt.

Deinde cibū sequitur somnus: quia, quæ facit aër,
 Hac eadem cibus in venas dum diditur omnis,
 Efficit: & multo sopor ille gravissimus extat,
 Quem satur, aut lassus capias: quia plurima tū se
 Corpora conturbant magno confusa labore.
 Fit ratione eadem conjectus porrò animam
 Altior, atque foras ejectus largior ejus,
 Et divisior inter se, ac distractior intus.

Et cui quisque fere studio devinctus adhæret,
 Aut quibus in rebus multum sumus ante morati,
 Atque in qua ratione fuit contenta magis mens:
 In somnis eadem plerumque videmur obire:
 Causidici causas agere, & componere leges:
 Eudoperatores pugnare, ac prælia obire:
 Nautæ contractum cum ventis cernere bellum:
 Nos agere hoc autem, & naturam quærere rerum
 Semper, & inventam patriis exponere chartis.
 Cætera sic studia, atque artes plerumque videntur
 In somnis animos hominum frustrata tenere.
 Et quicumque dies multos ex ordine ludis
 Assiduas dederunt operas; plerumque videmus,
 Cum jam destiterunt ea sensibus usurpare;
 At reliquas tamen esse vias in mente parentis,
 Qua possint eadem rerum simulacra venire.
 Per multos itaque illa dies eadem obversantur
 Ante oculos, etiam vigilantes ut videantur.
 Cernere saltanteis, & mollia membra moventeis,
 Et citharæ liquidum carmen, chordasque loquenteis
 Auribus accipere, & confessum cernere eundem,
 Scenarūque simul varios splendere decōres:
 Usque adeo magni refert studium, atque voluntas,
 Et quibus in rebus consuerint esse operati
 Non homines solū, sed verò animalia cuncta.
 Quippe videbis equos forteis, cum membra jace-
 bunt.

In somnis sudare tamen, spirareque sæpe,
 Et quasi de palmis summas contendere vireis:
 Tunc quasi carceribus patefactis sæpe quiete:
 Venantumque canes in molli sæpe quiete
 Iactant crura tamen subito, vocesque repente
 Mittunt, & crebras reddunt naribus auras,
 Ut vestigia si teneant inventa ferarum:
 Expergefactive sequuntur inania sæpe
 Cervorum simulacra, fugæ quasi dedita cernant:
 Donec discussis redeant erroribus ad se.
 At consueta domi catulorum blanda propago
 Degere, sæpe levem ex oculis, volucremque sopor^{em}

Discutere, & corpus de terra conripere instant.
 Proinde quasi, ignotas facies, atque ora ruantur.
 Et quàm quæque magis sunt aspera seminiorem,
 Tam magis in somnis eadem sævire necessum est.
 At variæ fugiunt volucres, pinni que repente
 Sollicitant divum nocturno tempore lucos,
 Accipitres somno in leni si proelia, pugnasque
 Edere sunt perfectantes, visæque volantes.
 Porro hominum mentes magnis quæ motibus edunt!

Magna etenim sæpe in somnis, faciuntque geruntque:
 Reges expugnant, capiuntur, prælia miscunt:
 Tollunt clamores, quasi si jugulentur ibidem:
 Multi depugnant, gemitusque doloribus edunt:
 Et quasi pantheræ morsu, sævire legnis
 Mandantur, magnis clamoribus omnia complent.
 Multi de magnis per somnum rebu' loquuntur:
 Indicioque sui facti persæpe fuere.
 Multi mortem obeunt, multi de montibus altis
 Se quasi præcipitent ad terram corpore toto,
 Exterrentur, & ex somno quasi mentibu' capi
 Vix ad se redeunt permoti corporis æstus.
 Flumen item sitiens, aut fontem propter amœnum
 Adsider: & totum prope faucibus occupat amnem,
 Pueri sæpe lacum propter, se, ac dolia curta
 Somno devincti credunt extollere vestem:
 Totius humorem saccatum ut corpori fundant:
 Cum Babylonica magnifico splendore rigantur.
 Tum quibus ætatis freta primitus insinuantur,
 Semen ubi ipsa dies membris matura creavit,
 Conveniunt simulacra foris e corpore quoique
 Nuntia præclari vultus, pulchrique coloris:
 Qui ciet irritans loca turgida semine multo:

Ut

Vt quasi transactis sæpe omnibu' rebu' profundant
 Seminis ingenteis fluctus, vestemque cruentent.
 Sollicitatur id in nobis, quod diximus ante,
 Semen, adulta ætas cum primùm roborat artus.
 Namque alias aliud res commovet, atque laceffit.
 Ex homine humanum semen ciet una hominis vis:
 Quod simulatque suis ejectum sedibus exit
 Per membra, atque artus decedit corpore toto
 In loca conveniens nervorum certa, cietque
 Continud parteis genitales corporis ipsas.
 Irritata tument loca femine: fitque voluntas
 Ejicere id, quod se contendit dira libido:
 Idque petit corpus mens, unde' est faucia amore.
 Namque omnes plerumque cadunt in volnus, &
 illam

Emicat in partem sanguis, unde icimur ictu,
 Et si cominus est, hostem ruber occupat humor.
 Sic igitur Veneris qui telis accipit ictum,
 Sive puer membris muliebribus hunc jaculatur:
 Seu mulier toto jactans è corpore amorem,
 Unde feritur, ed tendit, gestitque coïre,
 Et jacere humorem in corpus de corpore ductum.
 Namque voluptatem præfagit multa cupido.
 Hæc Venus est nobis: hinc autem' est nomen amoris:
 Hinc illa primùm Veneris dulcedinis in cor
 Stillavit gutta, & successit frigida cura.
 Nam si abest quod ames, præsto simulacra tamen
 sunt

Illius, & nomen dulce obversatur ad aureis.

Sed fugitare decet simulacra, & pabula amoris
 Abstergere sibi, atque aliud convertere mentem,
 Et jacere humorem collectum in corpora quæque;
 Nec retinere semel conceptum unius amore,
 Et servare sibi curam certumque dolorem.
 Ulcus enim vivescit, & inveterascit alendo,
 Inque dies gliscit furor, atque ærunna gravefcit,
 Si non prima novis conturbes volnera plagis,
 Volgivagaque vagus Venere ante recentia cures,
 Aut aliud possis animi traducere motus.

Nec Veneris fructu caret is, qui vitat amorem:
 Sed potius, quæ sunt sine poena, commoda sumit,
 Nam certa, & pura' est sanis magis inde voluptas,
 Quam miseris. etenim potiundi tempore in ipso
 Fluctua tincertis erroribus ardor amantum,
 Nec constat quid primùm oculis, manibusq; fruantur.
 Quod petiere, premunt arte, faciuntque dolorem

Corporis, & dentes inlidunt sæpe labellis,
 Osculaque adfigunt, quia non est pura voluptas;
 Et stimuli subsunt, qui instigant lædere id ipsum,
 Quocumque est, rabies unde illæ germina surgunt,
 Sed leviter poenas frangit Venus inter amorem,
 Blaundaque refrenat morsus admista voluptas.
 Namque in eo spes est, unde est ardoris origo,
 Restingui quoque posse ab eodẽ corpore flammam,
 Quod fieri contra coram natura repugnat:
 Vnaque res hæc est, cuius quam plura habemus,
 Tam magis ardescit dira cuppedine pectus.
 Nam cibus, atque humor membris adsumitur intus;
 Quæ quoniam certas possunt obsidere parteis,
 Hoc facile expletur laticum, frugumque cupido.
 Ex hominis verò facie, pulcroque colore,
 Nil datur in corpus præter simulacra fruendum
 Tenuia, quæ vento spes captat sæpe misella.
 Ut bibere in somnis sitiens cum quærit, & humor
 Non datur, ardorẽ in membris qui tinguere possit;
 Sed laticum simulacra petit, frustra que laborat:
 In medioque sitit torrenti flumine potans.
 Sic in amore Venus simulacris ludit amanteis:
 Nec satiari queunt spectando corpora coram:
 Nec manibus quidquam teneris abraderè membris
 Possunt, errantes incerti corpore toto.
 Denique cum membris conularis flore fruuntur
 Ætatis: dum jam præfagit gaudia corpus,
 Atque in eo est Venus, ut muliebria conferat arva;
 Adfigunt avidè corpus, junguntque salivas
 Oris, & inspirant pressantes dentibus ora:
 Nequidquam, quoniã nihil inde abraderè possunt,
 Nec penetrare, & abire in corpus corpore toto.
 Nam facere interdum hoc velle, & certare videtur:
 Vique adeo cupidè Veneris compagibus hærent,
 Membra voluptatis dum vi labefacta liquefcunt.
 Tandem ubi se erupit nervis conlecta cupido:
 Parva fit ardoris violenti pausa parumper:
 Inde redit rabies eadem, & furor ille revisit,
 Cum sibi, quod cupiant ipsi, contingere quærent,
 Nec reperire, malũ id possunt quæ machina vincat:
 Usque adeo incerti tabescunt vulnere cæco.
 Adde quod absument vireis, pereuntque labore:
 Adde quod alterius sub nutu degitur ætas.
 Labitur interea res, & vadimonia fiunt:
 Languent officia, atque ægrotat fama vacillans;
 Vaguenta, & pulchra in pedibus Sicyonia rident
Scili-

Scilicet, & grandes viridi cum luce smaragdi
 Auro includuntur, teriturque Thalassina vestis
 Adfiduè, & Veneris sudorem exercita potat :
 Et bene parta patrum sunt anademata, mirræ :
 Interdum in pallam, Melitensia, Cique vertunt,
 Eximia veste, & victu convivium, ludi,
 Pocula crebra, unguenta, coronæ, farta parantur,
 Nequidquam : quoniam medio de fonte lepōrum
 Surgit amari aliquid, quod in ipsis floribus angat :
 Aut quod conscius ipse animus se forte remordet,
 Desidiosè agere ætatem, lustrisque perire :
 Aut quod in ambiguo verbum jaculata reliquit,
 Quod cupido adfixum cordi vivefcit, ut ignis :
 Aut nimium jactare oculos, aliunde tueri
 Quod putat, in voltuque videt vestigia risus.
 Atque in amore mala hæc proprio, summèque
 secundo

Inveniuntur : in adverso vero, atque inopi sunt,
 Prendere quæ possis oculorum lumine aperto
 Innumerabilia : ut melius vigilare sit ante,
 Qua docui ratione, cavereque, ne inliciaris.
 Nam vitare, plagas in amoris ne laciamur,
 Non ita difficile est, quàm captum retibus ipsis
 Exire, & validos Veneris perrumpere nodos.
 Et tamen implicitus quoque possis, inque peditus
 Effugere infestum, nisi tute tibi obvius obstes;
 Et prætermittas animi vitia omnia primum,
 Tum quæ corpori sunt ejus, quam percipis, ac vis.
 Nam hoc faciunt homines plerumque cupidine
 cæci,

Et tribunt ea, quæ non sunt his commoda verè.
 Multimodis igitur pravas, turpiisque videmus
 Esse in deliciis, summoque in honore vigere.
 Atque alios alii invident, Veneremque suadent
 Ut placent, quoniam foedo adfluctantur amore :
 Nec sua respiciunt miseri mala maxima sæpe.
 Nigra μελίχροος est : immunda, & foetida, ὡς
 κοσμοῦ.

Cæsius παλλάδιον : nervosa, & lignea, δορκάς :
 Parvula, pumilio, χαρίτων μέγα, tota merum sal:
 Magna, atque immanis, κατόπληξις, plenaque
 honoris :
 Balba, loqui non quit, τεκνυλίζεις : muta, pudens
 est.

At flagrans, odiosa, loquacula, λαμπράδιον fit:
 Ταχὺν ἐρωμένιον tum fit, cum vivere non quit
 Præ macie: ραδινὴ vero est, jam mortua trissi.
 At gemina & mammosa, Ceres est ipsa ab Iaccho:
 Simula, σιλῆνη ac satura' st: labiosa, φίλημα.
 Cætera de genere hoc longum' st, si dicere coner.
 Sed tamen esto jam quantovis oris honore,
 Cui Veneris membris vis omnibus exoriatur:
 Nempe aliæ quoque sunt, nempe hac sine viximus
 ante:

Nempe eadem facit, & scimus facere omnia turpi,
 Et miseram tetris se suffit odoribus ipsa:

Quam famulæ longè fugitant, furtimq; cachinnât.

At lacrymans exclusus amator limina sæpe
 Floribus & sertis operit, posteisque superbos
 Vnguit amaracino, & foribus miser oscula figit.
 Quem si jam admissum, venientem offenderit aura
 Vna modo, causas abeundi quærat honestas:
 Et meditata diu cadat altè sëmta querela:
 Stultitiæque ibi se damnet: tribuisse quidd illi
 Plus videat, quàm mortali concedere par est.
 Nec Veneres nostras hoc fallit: quo magis ipsæ
 Omnia summo pere hos vitæ postscenia celant,
 Quos retinere volunt, adstrictosque esse in amore:
 Nequicquam; quoniã tu animo tamen omnia possis
 Protrahere in lucem, atque omneis anquirere nisus.
 Et si bello animo' st, & non odiosa vicissim,
 Prætermittet te humanis concedere rebus.

Nec mulier semper ficto suspirat amore,
 Quæ complexa viri corpus cum corpore jungit,
 Et tenet adfuctis humectans oscula labris.
 Nam facit ex animo sæpe, & communia quærens
 Gaudia, sollicitat spatium decurrere amoris.
 Nec ratione alia volucres, armenta, feræque,
 Et pecudes, & equæ maribus sublidere possent,
 Si non ipsa quidd illorum subat, ardet abundans
 Natura, & Venerem salientum læta retractat.
 Nonne vides, etiam quos mutua sæpe voluptas
 Vinxit, ut in vinculis communibus excrucientur?
 In triviis quam sæpe canes discedere aventes,
 Diversi cupidè summis ex viribus tendunt:
 Cùm interea validis Veneris compagibus hærent!
 Quod facerent nunquã, nisi mutua gaudia nossent,
 Quæ lacere in fraudem possent, vinctosque tenere.

Quare

Quare etiam atque etiam, ut dico, est communi^o
voluptas.

Et commiscendo cum semen forte virile
Foemina commulsi subita vi, conripuitque:
Tum similes matrum materno semine fiunt,
Ut patribus patrio: sed quos utriusque figuræ
Esse vides juxtim miscenteis volta parentum,
Corpore de patrio: & materno sanguine crescunt;
Semina cum Veneris stimulis excita per artus
Obvia confligit conspirans mutuus ardor,
Et neque utrum superavit eorum, nec superatum est.
Fit quoque, interdum similes existere avorum
Possint, & referant proavorum sæpe figuras,
Propterea, quia multa modis primordia multis
Multa suo celant in corpore sæpe parentes,
Quæ patribus patres tradunt à stirpe profecta;
Inde Venus varia producit sorte figuras:
Majorumque refert volus, vocesque, comasque:
Quandoquidem nihilo minus hæc de semine certo
Fiunt, quàm facies, & corpora, membraque nobis,
Et muliebri oritur patrio de semine sæclum,
Maternoque mares existunt corpore creti.
Semper enim partus duplici de semine constat:
Atque utri simile est magis id, quodcumque creatur;
Ejus habet plus parte æqua, quod cernere possis:
Sive virum suboles, sive est muliebris origo.

Nec divina satum genitalem numina cuiquam
Abstergent, pater à natis ne dulcibus unquam
Appelletur, & ut sterili Venere exigat ævum:
Quod plerique putant, & multo sanguine mæsti
Conspargunt aras, adolentque altaria donis,
Ut gravidas reddant uxores semine largo.
Nequidquam divum numen, sorteiisque fatigant.
Nam steriles nimium crasso sunt semine partim:
Et liquido præter justum, tenuique vicissim.
Tenuis, locis quia non potis est adfigere adhaesum,
Liquitur extemplo, & revocatum cedit ab ortu;
Crassius hoc porro, quoniam concretius æquo
Mittitur, aut non tam prolixo provolat ictu:
Aut penetrare locos æquè nequit: aut penetratum
Ægre admiscetur muliebri semine semen.
Nam multum harmoniæ Veneris differre videntur:

Atque alias alii complent magis: ex aliisque
Suscipiunt aliæ pondus magis, inque gravescunt.
Et multæ steriles Hymenæis ante fuerunt

G 3

Pluri-

Pluribus, & noctæ potest sunt tamen, unde pueros
 Suscipere, & partu possent ditescere dulci :
 Et quibus ante domi foecundæ sæpe nequissent
 Vxores parere : inventa'it illis quoque compar
 Natura, ut possent natis munire senectam :
 Vsq; adeo magni refert, ut semina possint
 Seminibus commisceri genitaliter apta,
 Crassaque convenient liquidis, & liquida crassis,
 Quæ cui juncta viro sit foemina per Veneris res.
 Atque adeo refert, quo victu vita colatur :
 Namque aliis rebus concresecunt semina membris;
 Atque aliis extenuantur, tabet, tque vicissim :
 Et quibus ipsa modis tractetur blanda voluptas,
 Id quoque permagni refert. nam more ferarum,
 Quadrupedumque magis ritu, plerumque putantur
 Concipere uxores : quia sic loca sumere possunt
 Pectoribus positis, sublati semina lumbis.
 Nec molles opus sunt motus uxoribus hilum.
 Nam mulier prohibet se concipere, atque repugna,
 Clunibus ipsa viri Venerem si læta retractet :
 Atque exorsato ciet omni pectore fluctus.
 Eicit enim sulci recta regione, viaque
 Vomere, atque locis avertit seminis ictum :
 Idque sua causa consuerunt scorta moveri :
 Ne complerentur crebro, gravidæque jacèrent ;
 Et simul ipsa viris Vennus ut concinnior esset :
 Conjugibus quod nil nostris opus esse videtur.
 Nec divinitus interdum, Venerisque sagittis,
 Deteriore fit ut forma muliercula ametur.
 Nam facit ipsa suis interdum foemina factis,
 Morigeriisque modis, & mundo corpori cultu,
 Ut facillè insuescat secum vir degere vitam.
 Quod superest, consuetudo concinnat amorem.
 Nam leviter quamvis, quod crebro tunditur ictu
 Vincitur in longo spatio tamen, atque labascit.
 Nonne vides etiam guttas in saxa cadenteis
 Humoris longo in spatio pertundere saxa?

T. LUCRETII
CARI
De RERVM NATVRA
LIBER QVINTVS.

QVIS potis est dignum pollenti pectore car-
 men
 Condere pro rerum maiestate, hisq; repertis?
 Quisve valet tantum verbis, ut fingere laudes
 Pro meritis ejus possit, quia talia nobis
 Pectore parva suo, quæ sitaque præmia liquit?
 Nemo, ut opinor, erit mortali corpore cretus.
 Nam si ut ipsa petit maiestas cognita rerum,
 Dicendum est: Deus ille fuit, Deus, inclyte Memmi,
 Qui princeps vitæ rationem invenit eam, quæ
 Nunc appellatur sapientia, quique per artem
 Fluctibus è tantis vitam, tantisque tenebris,
 In tam tranquillo, & tam clara luce locavit.
 Confer enim divina aliorum antiqua reperta:
 Namque Ceres fertur fruges, Liberque liquoris
 Vitigeni laricem mortalibus instituisse:
 Cum tamen his posset sine rebus vita manere,
 Ut fama est, aliquas etiam nunc vivere genteis,
 At bene non poterat sine puro pectore vivi:
 Quo magis hic merito nobis Deus esse videtur:
 Ex quo nunc etiam per magnas didita genteis
 Dulcia permulcent animos solatia vitæ.
 Herculis antistare autem si facta putabis,
 Longius à vera multo ratione ferere.
 Quid Nemeæus enim nobis nunc magnus hiatus
 Ille leonis obesser, & horrens Arcadius sus?
 Denique quid Cretæ taurus, Lernæaque pestis
 Hydra venenatis posset vallata colubris?
 Quidve tripectora tergemini vis Geryonæ;
 Et Diomedis equi spirantes naribus ignem,
 Thracen, Bistoniasque plagas, atque Ismara pro-
 pter,
 Tantopere officerent nobis: unciisque timendæ
 Vnguibus Arcadiæ volucres Stymphala colentes?
 Aureaque Hesperidum serpens fulgentia mala,
 Asper

Asper, acerba tuens, immani corpore serpens,
 Arboris amplexus stirpem, quid denique obisset,
 Propter Atlanteum litus, pelagoque severa,
 Quo neque noster adit quisquam, neque Barbarus
 auder?

Cætera de genere hoc quæ sunt portenta peremta,
 Si non victa forent, quid tandem viua nocerent?
 Nil, ut opinor: ita ad satietatem terra ferarum
 Nunc etiam scater, & trepido terrore repleta'it
 Per nemora ac monteis magnos, silvasque profun-
 das:

Quæ loca vitandi plerumque'it nostra potestas.
 At nisi purgatum'it pectus: quæ proelia nobis
 Atque pericula est ingratis insinuandum!
 Quantæ conscindunt hominem cuppedinis acres
 Sollicitum curæ, quantique perinde timores!
 Quidve superbia, spurcicies, petulantia, quantas
 Efficiunt cladeis! quid luxus, desidiesque!
 Hæc igitur qui cuncta subegerit, ex animoque
 Expulerit dictis, non armis: nonne decebit
 Hunc hominem numero divûm dignarier esse?
 Cùm bene præsertim multa, ac divinitus ipsis
 Immortalibu de divis dare dicta fuerit:
 Atque omnem rerum naturam pandere dictis.
 Cujus ego ingressus vestigia, nunc rationes
 Persequor, ac doceo dictis, quo quæque creatæ
 Fœdere sint, in eo quàm sit durare necessum,
 Nec validas ævi valeant rescindere leges:
 Quo genere imprimis animi natura reperta'it
 Nativo primùm consistere corpore creta;
 Nec posse incolumis magnum durare per ævum:
 Sed simulacra solere in somnis fallere mentem:
 Cernere cum videamur eum, quem vita reliquit.
 Quod superest, nunc huc rationis detulit ordo,
 Vt mihi mortali consistere corpore mundum,
 Nativumque simul ratio reddunda sit esse:
 Et quibus ille modis congressus materiai
 Fundarit terram, cœlum, mare, sidera, solem,
 Lunaique globum: tum quæ tellure animantes
 Extiterint: & quæ nullo sint tempore natæ:
 Quove modo genus humanum variante loquela
 Cœperit inter se vesci per nomina rerum:
 Et quibus ille modis divûm metus insinuarit
 Pectora, terrarum qui in orbi sancta metur
 Fana, lacus, lucos, aras, simulacraque divûm.
 Præterea solis cursus lunæque meatus

Expe-

Expediam, qua vi flectat natura gubernans:
 Ne forte hinc inter cœlum terramque reamur
 Libera sponte sua cursus lustrare perenneis,
 Morigera ad fruges augendas, atque animanteis:
 Neve aliqua divum volvi ratione putemus.
 Nam bene qui didicere deos securum agere ævum,
 Si tamen interea mirantur, qua ratione
 Quæque geri possint, præsertim rebus in illis,
 Quæ supera caput ætheriis cernuntur in oris,
 Rursus in antiquas referuntur religiones,
 Et dominos acreis adsciscunt, omnia posse,
 Quos miseri credunt, ignari quid queat esse,
 Quid nequeat: finita potestas denique cuique
 Quanam sit ratione, atque aliè terminus hærens,
 Quod superest, ne te promissis plura moremur:
 Principid, maria ac terras cœlumque tuère:
 Horum naturam triplicem, tria corpora, Memnit
 Treis species tam dissimileis, tria talia texta,
 Vna dies dabit exitio: multosque per annos
 Sustentata ruet moles, & machina mundi.
 Nec me animi fallit, quam res nova, miraq; mentis
 Accidat, exitium cœli terraque futurum:
 Et quàm difficile id mihi sit pervincere dictis:
 Ut sit, ubi insolitam rem adportes auribus ante,
 Nec tamen hanc possis oculorum subdere visu,
 Nec jacere endo manus, via quâ munita fidei
 Proxima fert humanum in pectus, templaque men-
 ris.

Sed tamen effabor: dictis dabit ipsa fidem res
 Forsitan, & graviter terrarum motibus ortis
 Omnia conquassari in parvo tempore cernes:
 Quod procul à nobis flectat fortuna gubernans:
 Et ratio potiùs, quàm res persuadeat ipsa,
 Succidere horrifono posse omnia victa fragore.
 Quâ priùs aggrediar quàm de re fundere fata
 Sanctius, & multo certa ratione magis, quàm
 Pythia, quæ tripode è Phœbi, lauroque profatur,
 Multa tibi expediam doctis solatia dictis,
 Relligione refrenatus ne forte rearis
 Terras, & solem, & cœlum, mare, sidera, lunam
 Corpore divino debere æterna meare:
 Proptereaque putes riu par esse gigantum,
 Pendere eos poenas immuni pro scelere omneis,
 Qui ratione sua disturbent moenia mundi,
 Præclarumque velint cœli restinguere solem,
 Immortalia mortali sermone notantes;

Quæ

Quæ procul usque adeo divino ab numine distent,
 Inque deum numero sic sint indigna videri,
 Notitiam potius præbere ut posse putentur,
 Quid sit vitali motu, sensuque remotum.
 Quippe etenim non est cum quovis corpore ut esse
 Posse animi natura putetur, consiliumque:
 Sicut in æthere non arbor, non æquore falso
 Nubes esse queunt, neque pisces vivere in arvis,
 Nec cruor in lignis, nec faxis succus inesse.
 Certum, ac dispositum est, ubi quidquid crescat & insit:
 Sic animi natura nequit sine corpore oriri
 Sola, neque à nervis, & sanguine longiter esse.
 Hoc si posset enim, multo prius ipsa animi vis
 In capite, aut humeris, aut imis calcibus esse
 Posset, & innasci quavis in parte solet:
 Tandem in eodem homine, atque in eodem vase
 maneret.

Quod quoniã nostro quoque constat corpore certum;
 Dispositumque videtur, ubi esse & crescere possit
 Seorsum anima, atque animus: tanto magis insitiam-
 dum,

Totum posse extra corpus, formamque animalem
 Putribus in glebis terrarum, aut solis in igni,
 Aut in aqua durare, aut altis ætheris oris.
 Haud igitur constant divino prædita sensu,
 Quandoquidem nequeunt vitaliter esse animata.

Illud item non est, ut possis credere, sedes
 Esse Deum sanctas in mundi partibus ullis.
 Tenuis enim natura Deum, longèque remota
 Sensibus à nostris, animi vix mente videtur.
 Quæ quoniam manuum tactum suffugit & ictum,
 Tactile nil nobis quod sit, contingere debet.
 Tangere enim non quit, quod rangi non licet ipsum.
 Quare etiam sedes quoque nostris sedibus esse
 Dissimiles debent, tenues de corpore eorum:
 Quæ tibi posterius largo sermone probabo.
 Dicere porro hominum causa voluisse parare
 Præclaram mundi naturam, proptereaque
 Id laudabile opus divum laudare decere,
 Æternumque putare, atque immortale futurum;
 Nec fas esse, Deum quod sit ratione vetusta
 Gentibus humanis fundatum perpetuo ævo,
 Sollicitare suis ullum de sedibus unquam,
 Nec verbis vexare, & ab imo evertere summam;
 Cætera de genere hoc adfingere, & addere Memmi,
 Desipere est: quid enim immortalibus, atque beatis

Gratia

Gratia nostra queat largiri emolumentum,
 Ut nostra quidquam causa gerere adgrediantur?
 Quidve novi potuit tanto post ante quietos
 Inlicere, ut cuperent vitam mutare priorem?
 Nam gaudere novis rebus debere videtur,
 Cui veteres obsunt: sed, cui nil accidit ægris
 Tempore in antea cùm pulchrè degeret ævum,
 Quid potuit novitatis amorem accendere tali?
 An credo in tenebris vita, ac mærore jacebat,
 Donec diluxit rerum genitalis origo?
 Quidve mali fueret nobis non esse creatis?
 Natus enim debet quicumque est velle manere
 In vita, donec retinebit blanda voluptas:
 Qui nunquam verò vitæ gustavit amorem,
 Nec fuit in numero, quid obest non esse creatum?
 Exemplum porro gignendis rebus, & ipsa
 Notities hominum, divis unde insita primum?
 Quid vellent facere ut scirent, animoque viderent?
 Quoove modo it unquam vis cognita principiorum
 Quidnam inter sese permutato ordine possent,
 Si non ipsa dedit specimen natura creandi?
 Namque ita multa modis multis primordia rerum
 Ex infinito jam tempore percita plagis,
 Ponderibusque suis consuerunt concita ferri,
 Omnimodisque coire, atque omnia perentare,
 Quæcumque inter se possint congressa creare:
 Ut non sit mirum si in taleis disposituras
 Deciderunt quoque, & in taleis venere meatus,
 Qualibus hæc rerû geritur nunc summa novando.

Quod si jam rerum ignorem primordia quæ sint,
 Hoc tamen ex ipsis cœli rationibus ausim
 Confirmare, alii que ex rebus reddere multis,
 Nequaquam nobis divinitus esse paratam
 Naturam rerum: tanta stat prædita culpa.
 Principio, quantum cœli tegit impetus ingens,
 Inde avidam partem monteis, silvæque ferarum
 Possedere, tenent rupes, vastæque paludes,
 Et mare, quod latè terrarum distinet oras.
 Inde duas porro prope partis fervidus ardor,
 Assiduusque geli casus mortalibus aufert.
 Quod superest arvi, tamen id natura sua vi
 Septibus obducit, ni vis humana resistat,
 Vitæ causa valido consueta bidenti
 Ingemere, & terram pressis proscindere aratris,
 Si non foecundas vertentes vomere glebas,
 Terræque solum subigentes cinus ad ortus:

Sponte

Sponte sua nequeant liquidas existere in auras:
 Et tamen interdum magno quæsitâ labore,
 Cum jam per terras frondent, atque omnia florent;
 Aut nimis torret fervoribus ætherius sol,
 Aut subiti perimunt imbres, gelidæque pruinae;
 Flabraque ventorum violento turbine vexant.

Præterea genus horrifera natura ferarum,
 Humanæ genti infestum, terraque marique,
 Cur alit, atque auget? cur anni tempora morbos
 Important? quare mors immatura vagatur?
 Tum porro puer, ut sævis projectus ab undis
 Navita, nudus humi jacet, infans, indigus omni
 Vitali auxilio: cum primum in luminis oras
 Nixibus ex alvo matris natura profudit:
 Vagituque locum lugubri complet, ut æquum sit,
 Cui tantum in vita restet transire malorum.
 At variæ crescunt pecudes, armenta, feræque:
 Nec crepitacula eis opus sunt, nec cuiquam adhi-
 benda sit

Almæ nutricis blanda, atque infracta loquela:
 Nec varias quærunt vesteis pro tempore cœli.
 Denique non armis opus est, non mœnibus altis,
 Quæis sua tutentur, quando omnibus omnia largè
 Tellus ipsa parit, naturaque dædala rerum.

Principio quoniam terræ corpus, & humor,
 Aurarumque leves animæ, calidique vapores,
 E quibus hæc rerum consistere summa videtur,
 Omnia nativo ac mortali corpore constant:
 Debet eodem omnis mundi natura putari.
 Quippe etenim quorû parteis, & membra videmus
 Corpore nativo & mortalibus esse figuris:
 Hæc eadem ferme mortalia cernimus esse,
 Et nativa simul. quapropter maxima mundi
 Cum videam membra, ac parteis consumpta regigni:
 Scire licet cœli quoque idem terræque fuisse
 Principiale aliquod tempus, clademque futuram.

Illud in his rebus ne arripuisse rearis
 Memmi, quod terram, atque ignem mortalia sumsi
 Esse: neque humorem dubitavi, aurasque perire:
 Atque eadem gigni, rursusque auferere dixi:
 Principio pars terræ non nulla perusta
 Solibus assiduis, multa pulsata pedum vi
 Pulveris exhalat nebulam, nubis que volanteis,
 Quas validi toro dispergunt aëre venti:
 Pars etiam glebarum ad diluviem revocatur
 Antribus, & ripas radentia flumina rodunt.

Præ-

Præterea, pro parte sua quodcumque alit auget,
 Roditur: & quoniam dubio procul esse videtur
 Omniparens, eadem rerum commune sepulcrum:
 Ergo terra tibi libatur, & aucta recrefcit.
 Quod superest, humore novo mare, flumina, fonteis
 Semper abundare, & latices manare perenneis,
 Nil opus est verbis, magnus decurfus aquarum
 Undique declarat: sed primum quidquid aquarum
 Tollitur, in summaq; fit, ut nihil humor abundet.
 Partim quod validi verrentes æquora venti
 Diminunt, radiisq; retexens ætherius sol:
 Partim quod subter per terras diditur omnis.
 Percolatur enim virus, retroque remanet
 Materies humoris, & ad caput omnibus omnis
 Convenit: inde super terras fluit agmine dulci,
 Qua via secta semel liquido pede detulit undas.

Aëra nunc igitur dicam, qui corpore toto
 Innumerabiliter privas mutatur in horas.
 Semper enim quodcumque fluit de rebus, id omne
 Aëris in magnum fertur mare: qui nisi contra
 Corpora retribuat rebus, recreetque fluenteis,
 Omnia jam resoluta forent, & in aëra versa.
 Hand igitur cessat gigni de rebus, & in res
 Recidere assidue, quoniam fluere omnia constat.

Largus item liquidi fons luminis, ætherius sol
 Inrigat assidue cœlum candore recenti,
 Suppeditatque novo confestim lumine lumen.
 Nam primum quidquid fulgoris disperit eji,
 Quocumq; accidit: id licet hinc cognoscere possis,
 Quod simul ac primum nubes succedere soli
 Capere, & radios inter quasi rumpere lucis,
 Extemplò inferior pars horum disperit omnis,
 Terraque inumbratur, qua nimbicumq; feruntur,
 Ut noscas splendore novo res semper egere,
 Et primum jactum fulgoris quemque perire,
 Nec ratione alia res posse in sole videri,
 Perpetuo ni suppeditet lucis caput ipsum.

Quia etiam nocturna tibi, terrestria quæ sunt,
 Lumina, pendent lychni, claræque coruscis
 Fulguribus pingues multa caligine tedæ,
 Consimili properant ratione, ardore ministro
 Suppeditare novum lumen, tremere ignibus in-
 stant:

Instant, nec loca lux inter quasi rupta relinquit:
 Usque adeo properanter ab omnibus ignibus ejus
 Exigium celeri toleratur origine flammæ.

Sic igitur, solem, lunam, stellasque putandum
 Ex alio, atque alio lucem jactare sub ortu,
 Et primum quidquid flammai perdere semper:
 Inviolabilia hæc ne credas fortè vigere.

Denique non lapides quoque vinci cernis ab ævo?
 Non altas turres ruerè, & putrescere saxa?
 Non delubra deum, simulacraque fessa fatisci?
 Nec sanctum numen fati protollere sineis
 Posse, neque adversus naturæ foedera niti?
 Denique non monumenta virum dilapsa videmus
 Cedere proporro, subitoque senescere casu?
 Non ruere avolsos silices à montibus altis;
 Nec validas ævi vireis perferre patique
 Finiri? neque enim caderent avolsa repente,
 Ex infinito quæ tempore perto lerassent
 Omnia tormenta ætatis privata fragore.

Denique jam tuere hoc circum, supraque, quod
 omnem

Continet amplexu terram: quod procreat ex se
 Omnia (quod quidam memorant) recipitque per-
 emta:

Totum nativum mortali corpore constat.

Nam quodcumque alias ex se res auget, alitque,
 Deminui debet, recreari cum recipit res.

Præterea si nulla fuit genitælis origo

Terrarum & coeli, semperque æterna fuere:

Cur supera bellum Thebanum, & funera Troiæ,

Non alias alii quoque res cecinere poëtæ?

Quod tot facta virum toties cecidere? nec usquam

Æternis famæ monumentis insita florent?

Verum (ut opinor) habet novitatem summa, re-
 censque

Natura' st mundi, neque pridem exordia cepit.

Quare etiam quædam nunc artes expoliuntur:

Nunc etiam augefcunt, nunc addita navigiis sunt

Multa: modò organici melicos peperere sonores.

Denique natura hæc rerum, ratioque reperta' st

Nuper, & hanc primus cum primis ipse repertus

Nunc ego sum, in patrias qui possim vertere voces,

Quod si forte fuisse antehac eadem omnia credis;

Sed periisse hominum torrenti sæcla vapore,

Aut cecidisse urbeis magno vexamine mundi,

Aut ex imbris assiduis exisse rapaceis

Per terras amneis, atque oppida cooperuisse:

Tanto quippe magis victus fateare necesse' st,

Exitium quoque terrarum, coelique futurum.

Nam

Nam cum res tantis morbis, tantisque periclis
 Tentarentur : ibi si tristior incubuisset
 Causa, darent late cladem, maguasque ruinas:
 Nec ratione alia mortales esse videmur
 Inter nos : nisi quod morbis ægrescimus isdem,
 Atque illi, quos à vita natura removit.

Præterea quæcumq; manent æterna, necesse est,
 Aut quia sunt solido cum corpore, respuere ictus,
 Nec penetrare pati sibi quidquam, quod queat
 arctas

Dissociare intus parteis, ut materiai
 Corpora sunt, quorum naturam ostendimus ante:
 Aut ideo durare ætatem posse per omnem.
 Plagarum quia sunt expertiã, sicut inane est,
 Quod manet intactum, neque ab ictu fungitur
 hilum :

Aut etiam, quia nulla loci sit copia circum,
 Quo quasi res possint discedere, dissoluique,
 Sicut summarum summa est æterna, neque extra
 Quis locus est, quo diffiliant : neque corpora sunt,
 quæ

Possint incidere, & valida dissolvere plaga.
 At neque (uti docui) solido cum corpore mundi
 Natura est, quoniam admistum est in rebus inane :
 Nec tamen est ut inane : neque autem corpora de-
 sunt,

Ex infinito quæ possint forte coorta
 Conruere hanc rerum violento turbine summam,
 Aut aliam quamvis cladem importare pericli.
 Nec porro natura loci, spatiumque profundi
 Deficit, exspergi quod possint moenia mundi,
 Aut alia quavis possint vi pulsa perire.
 Hand igitur leti præclusa est janua coelo,
 Nec soli, terræque, nec altis æquoris undis :
 Sed patet immani, & vasto respectat hiatu,
 Quare etiam nativa necessum est confiteare
 Hæc eadem, neque enim mortali corpore quæ sunt,
 Ex infinito jam tempore adhuc potuissent
 Immensi validas ævi contempnere vireis.

Denique tantopere inter se cum maxima mundi
 Puguent membra, pro nequaquam concita bello:
 Nonne vides aliquam longi certaminis ollis
 Possè dari finem ? vel cum sol, & vapor omnis
 Omnibus epotis humoribus exsuperarint,
 Quod facere intendunt, neque adhuc conata pa-
 rantur ;

Tantum suppeditant amnes, ultroque minantur
 Omnia diluviare ex alto gurgite ponti,
 Nequidquam, quoniam verrentes aquora venti
 Diminuunt, radiisque retexens ætherius sol;
 Et siccare prius confidunt omnia posse,
 Quam liquor incepti possit contringere finem:
 Tantum spirantes æquo certamine bellum
 Magnis de rebus inter se cernere certant:
 Cum semel in terra fuerit superantior ignis,
 Et semel (ut fama est) humor regnabit in arvis.
 Ignis enim superavit, & ambens multa perussit,
 Avia cum Phaëthonta rapax vis solis equorum
 Aethere raptavit toto, terrasque per omnis.
 At pater omnipotens ira tum percitus acri
 Magnanimum Phaëthonta repenti fulminis ictu
 Deturbavit equis in terram: solque cadenti
 Obvius æternam suscepit lampada mundi:
 Disiectosque redegit equos, junxitque trementeis:
 Inde suum per iter recreavit cuncta gubernans,
 Scilicet ut veteres Graium cecinere poetæ:
 Quod procul à vera nimis est ratione repulsum:
 Ignis enim superare potest, ubi materiai
 Ex infinito sunt corpora plura coorta:
 Inde cadunt vires aliqua ratione revictæ:
 Aut pereunt res exultæ torrentibus auris.
 Humor item quondam cœpit superare coortus,
 Ut fama est, hominum multos quando obruit undis,
 Inde ubi vis aliqua ratione averfa recessit,
 Ex infinito fuerat quæcumque coorta,
 Coulliterunt imbres, & flumina vim minuerunt.
 Sed quibus ille modis conjectus materiai
 Fundarit cœlum ac terram, pontique profunda,
 Solisque & lunæ cursus, ex ordine ponam.
 Nam certè neque consilio primordia rerum
 Ordine se quæque, atque sagaci mente locarunt:
 Nec quos quæque darent motus pepigere profecto:
 Sed quia multa modis multis primordia rerum
 Ex infinito jam tempore percita plagis,
 Ponderibusque suis consuerunt concita ferri,
 Omnimodisque coire, atque omnia pertentare,
 Quæcumque inter se possent congressa creare:
 Propterea fit, uti magnum volgata per ævum
 Omnigenos cœtus, & motus experiundo,
 Tandem ea conveniant, quæ ut convenère, repente
 Magnarum rerum fiant exordia sæpe,
 Terrarum, maris, & cœli, generisque animantum.

His

Hic neque tum solis rota cerni lumine largo
 Altivolans poterat, neque magni sidera mundi,
 Nec mare, nec cœlum, nec denique terra, neq; aër,
 Nec similis nostris rebus res ulla videri:
 Sed nova tempestas quædam, moleſque coorta.
 Diffugere inde loci partes cœpere, paresque
 Cum paribus jungi res, & discludere mundum,
 Membraque dividere, & magnas disponere partes
 Omnigenis è principiis: discordia quorum,
 Intervalla, vias, connexus, pondera, plagas,
 Concurſus, motus turbabat, proelia miscens:
 Propter diſſimileis formas, variasque figuras
 Quod non omnia sic poterant conjuncta manere,
 Nec motus inter ſeſe dare convenienteis:
 Hoc eſt à terris altum ſecernere cœlum,
 Et ſeorſum mare uti ſecreto humore pateret,
 Seorſus item puri, ſecretique ætheris ignes.
 Quippe etenim primum terræ corpora quæque,
 Propterea, quod erant gravia, & perplexa, coï-
 bant

In medio, atque imas capiebant omnia ſedes.
 Quæ quanto magis inter ſe perplexa coïbant,
 Tam magis expreſſere ea, quæ mare, ſidera, ſolem,
 Lunamque efficerent, & magni moenia mundi.
 Omnia enim magis hæc è lævibus atque rotundis
 Seminibus, multoque minoribu' ſunt elementis,
 Quàm tellus: ideo per rara foramina terræ
 Partibus erumpens primus ſe ſuſtulit æther
 Signifer, & multos ſecum levis abſtulit igneis:
 Non alia longè ratione, ac ſæpe videmus,
 Aurea cum primum gemmanteis rore per herbas
 Matutina rubent radiati lumina ſolis:
 Exhalantque lacus nebulam, fluviique perennes,
 Ipſa quoque interdum tellus fumare videtur:
 Omnia quæ ſurſum cum conciliantur in alto,
 Corpore concreto ſubrexunt nubila cœlum:
 Sic igitur tum ſe levis, ac diſfuſilis æther
 Corpore concreto circumdatus undique ſepſit,
 Et latè diſfuſus in omneis undique partibus,
 Omnia ſic avido complexu cætera ſepſit.
 Hunc exordia ſunt ſolis lunæque ſecuta:
 Inter utroſque globi quorum vertuntur in auris:
 Quæ neq; terra ſibi adſcivit, neque maximus æther:
 Quod neque tam fuerint gravia, ut depreſſa ſede-
 rent:

Nec levia, ut poſſent per ſummas labier oras:

Et tamen inter utrosque ita sunt, ut corpora viva
 Versent, & partes ut mundi totius extent.
 Quod genus in nobis quædam licet in statione
 Membra manere, tamen cum sint ea, quæ mo-
 veantur.

His igitur rebus retractis, terra repente,
 Maxima qua nunc se ponti plaga cærule tendit,
 Succidit, & falso suffodit gurgite fossas :
 Inque dies quanto circum magis ætheris æstus,
 Et radii solis cogebant undique terram
 Verberibus crebris extrema ad limina apertam,
 In medio ut propulsa suo condensa coiret :
 Tam magis expressus falsus de corpore sudor
 Augebat mare manando, camposque natanteis :
 Et tanto magis illa foras elapsa volabant
 Corpora multa vaporis, & aëris, altaque coeli
 Densebant procul à terris fulgentia templa :
 Ascensus : neque enim poterant subsidere saxa,
 Nec pariter tantumdem omnes succumbere partes,
 Sic igitur terræ concreto corpore pondus
 Constitit, atque omnis mundi quasi limus in imum
 Confluxit gravis, & subsedit funditus, ut sæx,
 Inde mare, inde aër, inde æther ignifer ipse,
 Corporibus liquidis sunt omnia pura relicta ;
 Et leviora aliis alia, & liquidissimus æther,
 Atque levissimus aërias super influit auras :
 Nec liquidum corpus turbantibus aëris auris
 Commiscet : sinit hæc violentis omnia verti
 Turbinibus, sinit iucertis turbare procellis :
 Ipse suos igneis certo fert impete labens.
 Non modicè fluere, atque uno posse æthera ni su,
 Significat Ponto mare, certo quod fluit æstu,
 Vnum labendi conservans usque tenorem.

Motibus astrorum nunc quæ sit causa canamus.
 Principio magnus coeli si vertitur orbis :
 Ex utraque polum parti premere aëra nobis
 Dicendum est, & utraque tenere, & claudere u-
 trimque :

Inde alium superà fluere, atque intendere eòdem,
 Quo volvenda micant æterni sidera mundi :
 Ast alium subter, contra qui subvehat orbem :
 Ut fluxuos versare rotas, atque haustra videmus.
 Est etiam quoque, uti possit coelum omne manere
 In statione, tamen cum lucida signa ferantur :
 Sive quod inclusi rapidi sunt ætheris æstus,

Quærentesque viam circumversantur, & ignes
 Passim per cœli volvunt se immania templa:
 Sive aliunde fluens alicunde extrinsecus aër
 Versat agens igneis: sive ipsi serpere possunt,
 Quo cujusque cibus vocat, atque invitat eunreis,
 Flammea per cœlum pascenteis corpora passim.
 Nam quid in hoc mundo sit eorum, ponere certum
 Difficile est: sed quid possit, fiatque per omne
 In variis mundis varia ratione creatis,
 Id doceo: pluresque sequor disponere causas
 Moribus astrorum: quæ possint esse per omne.
 E quibus una tamen sit & hæc quoque causa ne-
 cesse est,

Quæ vegeat motum signis: sed quæ sit earum
 Præcipere, haudquaquam est pedetentim progre-
 dientis.

Terraque ut in media mundi regione quiescat,
 Evanescere paulatim, & decrescere pondus
 Convenit: atque aliam naturam subter habere
 Ex ineunte ævo conjunctam, atque uniter aptam
 Partibus aëriis mundi, quibus insita sedit.

Propterea non est oneri, neque deprimit auras:
 Ut sua cuique homini nullo sunt pondere membra,
 Nec caput est oneri collo, nec denique totum
 Corporis in pedibus pondus sentimus inesse.
 At quæcumque foris veniunt impostaque nobis
 Pondera sunt, lædunt, permulto sæpe minora:
 Usque adeo magni refert, quid quæ adiaceat res.
 Sic igitur tellus non est aliena repente
 Adlata, atque auris aliunde objecta alienis:
 Sed pariter prima concepta ab origine mundi:
 Certa que pars ejus, quali nobis membra, videtur.

Præterea grandi tonitru concussa repente
 Terra, supra quæ se sunt concutit omnia motu:
 Quod facere haud ulla posset ratione, nisi esset
 Partibus aëriis mundi, cœloque revincta.
 Nam communibus inter se radicibus hærent
 Ex ineunte ævo conjuncta, atque uniter apta.
 Nonne vides etiam, quàm magno pondere nobis
 Sustineat corpus tenuissima vis animæ?
 Propterea quia tam conjuncta, atque uniter apta est?
 Denique jam saltu pernici tollere corpus
 Quis potis est, nisi vis animæ, quæ membra gu-
 bernat?

Iàmne vides quantum tenuis natura valere
 Possit, ubi est conjuncta gravi cum corpore, ut aër,

Coniunctus terris, & nobis est animi vis?

Nec nimio solis major rota, uec minor ardor
Esse potest, nostris quàm sensibus esse videtur.
Nam quibus è spatiis cumque ignes lumina possunt
Adjicere, & calidum membris adflare vaporem,
Illa ipsa intervalla nihil de corpore libant
Flammaram, nihilo ad speciem' st contractior ignis.
Proinde calor quoniam solis, lumenque profusum
Perveniunt nostros ad sensus, & loca tingunt:
Forma quoque hinc solis debet lumenque videri,
Nil adeo ut possis plus, aut minus addere vere.

Lunaque sive notho fertur loca lumine lustrans
Sive suam proprio jactat de corpore lucem,
Quidquid id est, nihilo fertur majore figura,
Quam, nostris oculis quam cernimus, esse videtur,
Nam prius omnia, quæ longè remota tuemur
Aëra per multum specie confusa videntur,
Quàm minimum filum. quapropter luna necesse' st.
Quandoquidem claram speciem, certamq; figuram
Præbet, ut est oris extremis cumque notata,
Quanta hæc cumque fuit, tanta hinc videatur in
alto.

Postremo quoscumque vides hinc ætheris igneis,
Dum tremor est clarus, dum cernitur ardor eorum:
Scire licet, perquam pauxillo posse minores
Esse, vel exigua majores parte, brevique:
Quandoquidē, quoscūq; in terris cernimus igneis,
Perparvum quiddam interdum mutare videntur
Alterutram in partem filum, cum longius absint.

Illud item non est mirandum, qua ratione
Tantulus ille queat tantum sol mittere lumen,
Quod maria, ac terras omneis, cœlumque rigando
Compleat, & calido perfundat cuncta vapore.
Nam licet hinc mundi patefactum totius unum
Largifluum fontem scatere, atque erumpere flumen,
Ex omni mundo quo sic elementa vaporis
Undique conveniunt, & sic conjectus eorum
Confluit, ex uno capite hic ut profluat ardor.
Nōne vides etiam, quam latè parvus aquaī
Prata riget fons interdum, campisque redundet?
Est etiam quoque, uti non magno solis ab igni
Aëra percipiat calidis fervoribus ardor;
Opportunus ita' st si forte, & idoneus aër,
Vt queat accendi parvis ardoribus ictus:
Quod genus interdum segetes stipulamque videmus
Accipere ex una scintilla incendia passim,

Forfitan

Forſitan & roſea ſol alrè lampade lucens
 Poſſideat multum cæcis fervoribus ignem
 Circum ſe, nullo qui ſit fulgore notatus,
 Æſtiferum & tantum radiorum exaugeat iſtum,
 Nec ratio ſolis ſimplex, nec certa pateſcit,
 Quo pacto æſtivilis è partibus Ægoceroiſis
 Brumaleis adeat flexus, atque inde revertens
 Canceris ut vertat metas ad ſolſtitialeis:
 Lunaque menſibus id ſpatium videatur obire,
 Annua ſol in quo conſumit tempora curſu:
 Non, inquam, ſimplex his rebus reddita cauſa'ſt.
 Nam fieri vel cumprimis id poſſe videtur,
 Democriti quod ſancta viri ſententia ponit:
 Quanto quæque magis ſint terra fidera propter,
 Tanto poſſe minus cum cœli turbine ferri.
 Evanſcere enim rapidas illius, & acreis
 Iminui ſubter viſeis, ideoque relinqui
 Pauſatim ſolem cum poſterioribu' ſignis,
 Inferior multo quod ſit, quàm fervida ſigna:
 Et magis hoc lunam: & quanto demiffior ejus
 Curſus abeſt procul à cœlo, terris que propinquat,
 Tanto poſſe minus cum ſignis tendere curſum.
 Flaccidiore etiam quanto jam turbine fertur
 Inferior quàm ſol, tanto magis omnia ſigna
 Hanc adipiſcuntur, circum, præterque feruntur.
 Propterea ſit, ut hæc ad ſignum quodque reverti
 Mobilius videatur, ad hanc quia ſigna reſiſunt.
 Fit quoque ut è mundi tranſverſis partibus aër
 Alternis certo fluere alter tempore poſſit,
 Qui queat æſtivilis ſolem detrudere ſignis
 Brumaleis uſque ad flexus, gelidumque rigorem:
 Et qui rejiciat gelidis a frigoris umbris
 Æſtiferas uſque in parteis, & fervida ſigna.
 Et ratione pari lunam, ſtellasque putandum'ſt,
 Quæ volvunt magnos in magnis orbibus annos,
 Aëribus poſſe alternis à partibus ire.
 Nonne vides etiam diverſis nubila ventis
 Diverſas ire in parteis, inferna ſupernis?
 Quis minus illa queant per magnos ætheris orbis
 Æſtibus inter ſe diverſis fidera ferri?
 At nox obruit ingenti caligine terras,
 Aut ubi de longo curſu ſol ultima cœli
 Impulit, atque ſuos efflavit languidus igneis
 Concuffos itere, & labefactos aëre multo:
 Aut quia ſub terras curſum convertere cogit
 Vis eadem, ſupera terras quæ pertulit orbem,

Tempore item certo roseam Matuta per oras
 Ætheris auroram defert, & lumina pandit,
 Aut quia sol idem sub terras ille revertens
 Anticipat cælum radiis accendere tentans:
 Aut quia conveniunt ignes, & semina multa
 Confluere ardoris consuerunt tempore certo,
 Quæ faciunt solis nova semper lumina gigni:
 Quod genus Idæis fama' est montibus altis
 Dispersos igneis orienti lumine cerni:
 Inde coire globum quasi in unum, & conficere orbem.

Nec tamen illud in his rebus mirabile debet
 Esse, quod hæc ignis tam certo tempore possint
 Semina confluere, & solis reparare nitorem.
 Multa videmus enim, certo quæ tempore fiunt
 Omnibus in rebus, florescunt tempore certo
 Arbusta, & certo dimittunt tempore florem.
 Nec minus in certo denteis cadere imperat ætas
 Tempore, & impubem molli pubescere veste,
 Et pariter mollem mâlis demittere barbam.
 Fulmina postremo, nix, imbres, nubila, venti,
 Non nimis incertis fiunt in partibus anni.
 Namque ubi sic fuerunt causarum exordia prima,
 Atque uti res mundi cecidere ab origine prima,
 Cõsequa natura' est jam rerum ex ordine certo.

Crescere itemque dies licet, & tabescere nocteis
 Et minui luces, cum sumant augmina noctes:
 Aut quia sol idem sub terras, atque superne,
 Imparibus currens anfractibus ætheris oras
 Partit, & in parteis non æquas dividit orbem:
 Et quod ab alterutra detraxit parte, reponit
 Ejus in adversa tanto plus parte relatus,
 Donecum ad id signum cœli pervenit, ubi anni
 Nodus nocturnas exæquat lucibus umbras.
 Nam medio cursu flatus Aquilonis, & Austri,
 Distinet æquato cœlum discrimine metas,
 Propter signiferi posituram totius orbis:
 Annua sol in quo contundit tempora serpens,
 Obliquo terras, & cœlum lumine lustrans;
 Ut ratio declarat eorum, qui loca cœli
 Omnia dispositus signis ornata notarunt:
 Propterea sit uti videantur dicere verum:
 Aut quia crassior est certis in partibus aër,
 Sub terris ideo tremulum jubar hæsitat ignis,
 Nec penetrare potest facile atq; emergere ad ortus,
 Propterea noctes biberno tempore longæ

Cessant,

Cessant, dum veniat radiarum insigne diei :
 Aut etiam, quia sic alternis partibus anni
 Tardius & citius consuerunt confluere ignes,
 Qui faciant solem certa de fargere parte.

Luna potest solis radiis percussa nitere,
 Inque dies majus lumen convertere nobis
 Ad speciem, quantum solis secedit ab orbe,
 Donicum eum contra pleno bene lumine fulsit,
 Atque oriens obitus ejus super edita vidit :
 Inde minutatim retro quasi condere lumen
 Debet item, quanto propius jam solis ad ignem
 Labitur ex alia signorum parte per orbem :
 Ut faciunt lunam qui fingunt esse pilai
 Consimilem, cursusque viam sub sole tenere.
 Propterea fit, uti videantur dicere verum.
 Est etiam quare proprio cum lumine possit
 Volvier, & varias splendoris reddere formas.
 Corpus enim licet esse aliud, quod fertur, & una
 Labitur omnimodis occurans, officiensque,
 Nec potis est cerui, quia cassum lumine fertur.
 Versarique potest, globus ut, si forte, pilai
 Dimidia ex parti candenti lumine tinctus :
 Versandoque globum varianteis edere formas,
 Donicum eam partem, quaecumque est ignibus aucta,
 Ad speciem vertit nobis, oculosque patentis :
 Inde minutatim retro contorquet, & aufert
 Luciferam partem glomeraminis, atque pilai :
 Ut Babylonica Chaldaeam doctrina refutans
 Astrologorum artem contra convincere tendit :
 Proinde quasi fieri nequeat, quod pugnat uterque,
 Aut minus hoc illo sit cur amplectier ausis.

Denique, cur nequeat semper nova luna creari.
 Ordine formarum certo, certisque figuris :
 Inque dies privos adolescere quæque creata,
 Atque alia illius reparari in parte, locoque,
 Difficile est ratione docere, & vincere verbis ;
 Ordine cum videas tam certo multa creari.
 It Ver, & Venus, & Veneris prænuntius ante
 Pennatus graditur Zephyrus vestigia propter :
 Flora quibus mater præspersgens ante viai
 Cuncta coloribus egregiis, & odoribus opplet.
 Inde loci sequitur calor aridus, & comes una
 Pulverulenta Ceres, & Etesia flabra Aquilonum.
 Inde Autumnus adit : graditur simul, Evius Evan :
 Inde aliæ tempestates, ventique sequuntur,
 Alcitonans vulturans, & Auster fulmine pollens :

Tandem

Tandem Bruma niveis adfert, pigrumque rigorem
 Reddit, hyems sequitur, crepitans ac dētibus algor.
 Quo minus est mirum, si certo tempore luna
 Gignitur, & certo deletur tempore rursus:
 Cum fieri possint tam certo tempore multa.

Solis item quoque defectus, lunæque latebras,
 Pluribus è causis fieri tibi posse putandum'it.
 Nam cur luna queat terram secludere solis
 Lumine, & à terris altum caput obstruere eji,
 Objiciens cæcum radiis ardentibus orbem:
 Tempore eodem aliud facere id non posse putetur
 Corpus, quod cassum labatur lumine semper?
 Solque suos etiam dimittere languidus igneis
 Tempore cur certo nequeat, recreareque lumen,
 Cùm loca præteriit flammis infesta per auras,
 Quæ faciunt igneis interstingui atque perire?
 Et cur terra queat lunam spoliare vicissim
 Lumine, & oppressum solem super ipsa tenere,
 Menstrua dum rigidas coni perlabitur umbras:
 Tempore eodem aliud nequeat succurrere lunæ
 Corpus, vel supera solis perlabier orbem,
 Quod radios interrumpat, lumenque profusum?
 Et tandem ipsa suo si fulget luna nitore,
 Cur nequeat certa mundi languescere parte,
 Dum loca luminibus propriis inimica peragrat?
 Menstrua dum rigidas coni perlabitur umbras?

Quod superest, quoniam magni per cærula mundi
 Qua fieri quidquid possit ratione, resolvi:
 Solis uti varios cursus, lunæque meatus
 Noscere possemus, quæ vis, & causa cieret:
 Quo ve modo soleant offeeto lumine obire,
 Et nec opinanteis tenebris obducere terras:
 Cum quasi connivent, & aperto lumine rursum
 Omnia conviſunt clara loca candida luce.
 Nunc redeo ad mundi novitatem, & mollia terræ
 Arva, novo foetu quid primum in luminis oras
 Tollere, & incertis tentarit credere ventis.

Principio genus herbarum, viridemque nitorem
 Terra dedit circum colleis: camposque per omneis
 Florida fulserunt viridanti prata colore:
 Arboribusque datum' est variis exinde per auras
 Crescendi magnum immiſſis certamen halonis.
 Ut pluma atque pili primùm, setæque creantur
 Quadrupedum in membris, & corpore pennipo-
 tentum:

Sic nova tum tellus herbas virgultaque primùm

Sustulit

Sustulit: inde loci mortalia sæcla creavit
 Multa modis multis varia ratione coorta.
 Nam neque de cœlo cecidisse animalia possunt,
 Nec terrestria de falsis exisse lacunis.

Linquitur ut merito maternum nomen adepta
 Terra sit, è terra quoniam sunt cuncta creata.
 Multaque nunc etiam existunt animalia terris,
 Imbribus, & calido solis concreta vapore.
 Quo minus est mirum, si tum sunt plura coorta,
 Et majora, nova tellure, atque æthere adulta.

Principio genus alituum, variæque volucres
 Ova relinquebant exclusæ tempore verno:
 Folliculos ut nunc teretes æstate cicadæ
 Linqunt, sponte sua victum, vitamque petentes.
 Tum tibi terra dedit primum mortalia sæcla:
 Multus enim calor, atq; humor superabat in arvis.
 Hinc ubi quæque loci regio opportuna dabatur,
 Crescebant uteri terræ radicibus apti:
 Quos ubi tempore maturo patefecerat ætas
 Infantum fugiens humorem, aurisque petissens,
 Convertibat ibi natura foramina terræ,
 Et succum venis cogebat fundere apertis
 Consimilem lactis: sicut nunc foemina quæque
 Cum peperit, dulci repletur lacte, quod omnis
 Impetus in mammas convertitur ille alimenti.
 Terra cibum pueris, vestem vapor, herba cubile
 Præbebat, multa & molli lanugine abundans.

At novitas mundi nec frigora dura ciebat,
 Nec nimios æstus, nec magnis viribus auras.
 Omnia enim pariter crescunt, & robora sumunt.
 Quate etiam atque etiam maternum nomen adepta
 Terra tener merito, quoniam genus ipsa creavit
 Humanum, atq; animal prope certo tempore sudit
 Omne, quod in magnis bacchatur montibu' passim,
 Aëriaque simul volacris variantibu' formis.
 Sed quia finem aliquam pariendi debet habere,
 Deititit, ut mulier spatio defessa vetusto.
 Mutat enim mundi naturam totius ætas,
 Ex alioque alius status excipere omnia debet,
 Nec manet ulla sui similis res: omnia migrant,
 Omnia commutat natura, & vertere cogit.
 Namque aliud putrescit, & ævo debile languet:
 Porro aliud concrefcit, & è contemptibus exit.
 Sic igitur mundi naturam totius ætas
 Mutat, & ex alio terram status excipit alter,
 Quod potuit, nequeat: possit quod non tulit ante.

Multaque tum tellus etiam portenta creare
 Conata' est, mira facie, membrisque coorta.
 Androgynum inter utrum, nec utrumque & utrima
 que remotum,

Orba pedum partim, mannum viduata vicissim :
 Multa sine ore etiam, sine voltu cæca reperta,
 Vincæque membrorum per totum corpus adhæsu,
 Nec facere ut possent quidquam, nec cedere quo-
 quam,

Nec vitare malum, nec sumere quod foret usus.
 Cætera de genere hoc monstra, ac portenta creabat:
 Nequidquam, quoniam natura absterruit auctum :
 Nec potuere cupitum ætatis tangere florem
 Nec reperire cibum, nec jungi per Veneris res.
 Multa videmus enim rebus concurrere debere,
 Ut propagando possint procudere sæcla.

Pabula primum ut sint : genitalia deinde per artus
 Semina quæ possint membris manare remissis :
 Fæminaque ut maribus conjungi possit, habendum
 Mutua queis nectant inter se gaudia, utrisque.

Multaque tum interiisse avimantum sæcla ne-
 cesse' est,

Nec potuisse propagando procudere prolem.
 Nam quæcumque vides vesci vitalibus auris,
 Aut dolus, aut virtus, aut denique mobilitas est
 Ex ineunte ævo genus id tutata reservans.
 Multaque sunt, nobis ex utilitate sua quæ
 Commendata manent tutelæ tradita nostræ.
 Principio genus acre leonum, sævaque sæcla
 Tutata' est virtus, vulpeis dolus, & fuga cervos.
 At levisomna canum fido cum pectore corda,
 Et genus omne, quod est veterino femine partum,
 Lanigeræque simul pecudes, & buccera sæcla,
 Omnia sunt hominum tutelæ tradita, Memmi.
 Nam cupidè fugète feras, pacemque secutæ
 Sunt, & larga suo sine pabula parta labore :
 Quæ damus utilitatis eorum præmia causa.
 At, queis nil horum tribuit natura, nec ipsa
 Sponte sua possent ut vivere, nec dare nobis
 Vtilitatem aliquam : quare pateremur eorum
 Præsidio nostro pasci genus, esseque tutum ?
 Scilicet hæc aliis prædæ, lucroque jacebant
 Endopedita suis fatalibus omnia vinclis,
 Donicum ad interitum genus id natura redegit.

Sed neq; Centauri fuerunt, neq; tempore in ullo
 Esse queat duplici natura, & corpore bino

Ex

Ex alienigenis membris compacta potestas,
 Hinc illinc par vis ut non pari esse potis fit.
 Id licet hinc quamvis heberi cognoscere corde.
 Principio circum tribus actis impiger annis
 Floret equus, puer haudquaquam : quin sæpe etiam
 nunc

Vbera mammarum in somnis lætæ tantia quærit,
 Post ubi equum validæ vires ætate senecta,
 Membraque deficiunt fugienti languida vita :
 Tum demum pueris ævo florente, juventas
 Occipit, & molli vestit lanugine malas :
 Ne forte ex homine, & veterino semine equorum
 Conferri credas Centauros posse, nec esse :
 Aut rapidis canibus succinctas semimarinis
 Corporibus Scyllas, & cætera de genere horum,
 Inter se quorum discordia membra videmus:
 Quæ neque florescunt pariter, neq; robora sumunt
 Corporibus, neque proficiunt ætate senecta,
 Nec simili Venere ardescunt nec moribus unis
 Conveniunt, nec sunt eadem jucunda per artus.
 Quippe videre licet, pinguescere sæpe cicuta
 Barbigeras pecudes, homini quæst acere venenum.
 Flamma quidem verò cum corpora fulva leonum
 Tam soleat torrere, atque urere, quàm genus omne
 Visceris, in terris quodcumque & sanguinis extet.
 Qui fieri potuit, triplici cum corpore ut una
 Prima leo, postrema draco, mediæ ipsa Chimæra
 Ore foras acrem efflaret de corpore flammam?
 Quare etiam tellure nova, cœloque recenti
 Talia qui fingit potuisse animalia gigni,
 Nixus in hoc uno novitatis nomine inani,
 Multa licet simili ratione effuât ore :
 Aurea tum dicat per terras flumina volgo
 Fluxisse, & gemmis florere arbusta fuisset :
 Aut hominẽ tauto membrorum esse impete natum,
 Trans maria alta pedum nisus ut ponere posset,
 Et manibus totum circum se vertere cœlum ;
 Nam quod multa fuere in terris semina rerum,
 Tempore quo primum tellus animalia fudit :
 Nil tamen est signi, mistas potuisse creari
 Inter se pecudes, compactaque membra animan-
 tum :

Propterea quia quæ de terris nunc quoq; abundant
 Herbarum genera, ac fruges, arbustaque læta,
 Non tamen inter se possunt complexa creari.
 Res sic quæque suo ritu procedit; & omnes

Fœdere

Fœdere naturæ certo discrimina servant.

Et genus humanum multo fuit illud in arvis
 Durius, ut decujt, tellus quod dura creasset:
 Et majoribus & solidis magis ossibus intus
 Fundatum, & validis aptum per viscera nervis:
 Nec facile ex æstu, nec frigore quod caperetur,
 Nec novitate cibi, nec labi corporis ulla.
 Multaque per cælum solis volventia lustra
 Volgivago vitam tractabant more ferarum.
 Nec robustus erat curvi moderator aratri
 Quisquam: nec scibat ferro molirier arva,
 Nec nova defodere in terram virgulta, nec altis
 Arboribus veteres decidere falcibu' ramos.
 Quod sol, atque imbres dederant, quod terra
 crearat

Sponte sua, satis id placabat pectora donum:
 Glandiferas inter curabant corpora quercus
 Plerumque, & quæ nunc hiberno tempore ceruâ
 Arbuta Pœniceo fieri matura colore,
 Plurima tum tellus etiam majora ferebat.
 Multaque præterea novitas tum florida mundi
 Pabula dia tulit, miseris mortalibus ampla.

At sedare sitim fluvii fonteque vocabant:
 Ut nunc montibus è magnis decursus aquarum
 Clare citat ad se sitientia sæcla ferarum.
 Denique noctivagi silvestria templa tenebant
 Nympharum, quibus exhibant humore fluenta
 Lubrica, proluvie larga lavere humida saxa,
 Humida saxa super viridi stillantia musco:
 Et partim plano scatere atque erumpere campo.
 Nec dum res igni scibant tractare: nec uti
 Pellibus; & spoliis corpus vestire ferarum:
 Sed nemora, atque cavos monteis, silvasque co-
 lebant,

Et frutices inter condebant squalida membra,
 Verbera ventorum vitare, imbreisque coacti.
 Nec commune bonum poterant spectare, nec ullis
 Moribus inter se scibant, nec legibus uti.
 Quod cuique obtulerat prædæ fortuna, ferebat,
 Sponte sua sibi quisque valere & vivere doctus.
 Et Venus in silvis jungebat corpora amantum.
 Conciliabat enim vel mutua quamque cupido,
 Vel violenta viri vis, atque impensa libido:
 Vel pretium, glandes, atque arbuta, vel pira lecta.
 Et manuum mira freti virtute, pedumque,
 Consectabantur silvestria sæcla ferarum

Missilibus

Missilibus faxis, & magno pondere clavæ,
 Multaque vincebant, vitabant pauca latebris,
 Serigerisque pares suis silvestribus membra
 Nuda dabant terræ nocturno tempore capti,
 Circum se foliis ac frondibus involventes.
 Nec plangore diem magno, solemque per agros
 Quærebant pavidî, palantes noctis in umbris:
 Sed taciti respectabant, somnoque sepulti,
 Dum rosea face sol inferret lumina coelo:
 A parvis quod enim consueverant cernere semper
 Alternò tenebras, & lucem tempore gigni,
 Non erat, ut fieri posset, mirariè umquam,
 Nec diffidere, ne terras æterna teneret
 Nox, in perpetuum detractò lumine solis:
 Sed magis illud erat curæ, quod secula ferarum
 Infestam miseris faciebant sæpe quietem:
 Ejectique domo fugiebant saxea tecta
 Spumigeri suis adventu, validique leonis,
 Atque intempesta cedebant nocte paventes
 Hospitiibus sævis intrata cubilia fronde.

Nec nimio tum plus, quàm nunc, mortalia facta:
 Dulcia linguebant labentis lumina vitæ.
 Vnus enim tum quisque magis depreusus eorum
 Pabula viva foris præbebat, dentibus haustus:
 Et nemora ac monteis gemitu, silvasque replebas:
 Viva videns vivo sepeliri viscera busto.
 At quos effugium servarat, corpore adesto,
 Posterius tremolas super ulcera tetra tenentes,
 Palmas, horrifera accibant vocibus Orcum,
 Donicum eos vita privarant vermina sæva
 Experteis opis, ignaros quid volnera vellent.
 At non multa virum sub signis millia ducta
 Vna dies dabat exitio: nec turbida ponti
 Æquora lædebant naveis ad saxa, virosque
 Sed temere in casum mare fluctibus sæpe coortia:
 Sævibat, leviterque minas miscebat inaneis,
 Nec poterat quemquam placidi pellacia ponti
 Subdola pellicere in fraudem ridentibus undis,
 Improba navigii ratio tum cæca jacebat.
 Tum penuria deinde cibi languentia leto
 Membra dabat: contra nunc rerum copia merfat.
 Illi imprudentes ipsi sibi sæpe venenum
 Vergebant: nunc dant aliis sollertiùs ipsi.

Inde casas postquam, ac pelleis, ignemque para-
 runt,

Et mulier conjuncta viro concessit in unum:

I.

Castagn-

Castaque privatæ Veneris connubia læta
 Cognita sunt, prolemque ex se videre creatam :
 Tum genus humanum primum mollescere coepit,
 Ignis enim curavit, ut alia corpora frigus
 Non ita jam possent coeli sub tegmine ferre :
 Et Venus imminuit vireis, puerique parentum
 Blanditiis facile ingenium fregere superbum.
 Tunc & amicitiam coeperunt jungere habentes
 Finitima inter se, nec lædere, nec violare :
 Et pæros commendarunt, muliebrequæ sæclum
 Vocibus, & gestu, cum balbè significarent,
 Imbecillorum esse æquum miserier omnium.
 Non tamen omnimodis poterat concordia gigni :
 Sed bona magnaue pars servabant foedera casti :
 Aut genus humanum jam tum foret omne perem-
 tum,

Nec potuisset adhuc perducere sæcla propago.

At varios linguæ sonitus natura subegit
 Mittere, & utilitas expressit nomina rerum :
 Non alia longè ratione, atque ipsa videtur
 Prætrahere ad gestum pueros infantia linguæ,
 Cū facit, ut digito, quæ sint præsentia, monstrant.
 Sentit enim vim quisque suam, quam possit abuti.
 Cornua nata prius vitulo quàm frontibus extent,
 Illis iratus petit, atque infensus inurget.
 At catuli pantherarum, scymnique leonum
 Unguibus, ac pedibus jam tū, morsuq; repugnant,
 Vixdum cum ipsis sunt dentes, unguesque creati.
 Alituum porrò genus alis omne videmus
 Fidere, & à pennis tremulum petere auxiliatum,
 Proinde putare aliquem tum nomina distribuisse
 Rebus, & inde homines didicisse vocabula prima,
 Desipere est, nam cur hic posset cuncta notare
 Vocibus, & varios sonitus emittere linguæ,
 Tempore eodem alii facere id non quisse putentur?
 Præterea, si non alii quoque vocibus usi
 Inter se fuerant : unde insita notities est
 Utilitatis, & unde data est huic prima potestas,
 Quid vellet facere, ut scirent, animoque viderent ?
 Cogere item plureis unus, victosque domare
 Non poterat, rerum ut perdiscere nomina vellent :
 Nec ratione docere ulla, suadereque surdis,
 Quid sit opus facto, faciles neq; enim paterentur,
 Nec ratione ulla sibi ferrent amplius aureis
 Vocis inauditos sonitus obtundere frustra.
 Postremo quid in hac mirabile tantopere est re,

Si genus humanum, cui vox, & lingua vigeret,
 Pro vario sensu varias res voce notaret,
 Cum pecudes mutæ, cum denique sæcla ferarum
 Dissimileis soleant voces, variasque ciere,
 Cum metus, aut dolor est, & cum jam gaudia glis-
 cunt?

Quippe etenim id licet è rebus cognoscere apertis.
 Irritata canum cum primum magna Molossium
 Mollia ricta fremunt duros nudantia denteis:
 Longè alio sonitu rabie districta minantur:
 Et cum jam latrant, & vocibus omnia complent.
 At catulos blandè cum lingua lambere tentant,
 Aut ubi eos jactant pedibus, morsuque petentes,
 Suspensis teneros imitantur dentibus haustus:
 Longè alio pacto gannitu vocis adulant:
 Et cum deserti baubantur in ædibus, aut cum
 Plorantes fugiunt summisso corpore plagas,
 Denique non hinnitus item differre videtur,
 Inter equas ubi equus florenti ætate juvenis
 Pinnigeri sævit calcaribus ictus amoris,
 Et fremitum patulis sub naribus edit ad arma:
 Et cum sis alias concussis artibus hinnit?
 Postremo genus alituum, variæque volucres,
 Accipitres, atque ossifragæ, mergique marinis
 Fluctibus in salso victum, vitamque petentes,
 Longè alias alio jaciunt in tempore voces:
 Et cum de victu certant, prædaque repugnant:
 Et partim mutant cum tempestatibus una
 Raucisonos cantus, cornicum ut sæcla vetusta,
 Corvorumque greges, ubi aquam dicuntur & im-
 breis

Postulare, & interdum ventos aurasque vocare.
 Ergo si varii sensus animalia cogunt,
 Muta tamen cum sint, varias emittere voces:
 Quanto mortaleis magis æquum est tum potuisse
 Dissimileis alia, atque alia res voce notare?

Illud in his rebus tacitus ne forte requiras:
 Fulmen detulit in terras mortalibus ignem
 Primitus: inde omnis flammaram diditur ardor.
 Multa videmus enim coelestibus incita flammis
 Fulgere, cum coeli donavit plaga vapores.
 Et ramosa tamen cum ventis pulsa vacillans
 Æstuat in ramos incumbens arboris arbor,
 Exprimitur validis extritus viribus ignis:
 Et micat interdum flammam fervidus ardor,
 Mutua dum inter se rami stirpesque teruntur:

L. 2.

Quorum

Quorum utrumq; dedisse potest mortalibus ignem.
 Inde cibum coquere, ac flammæ molliere vapore
 Sol docuit, quoniam mitescere multa videbant
 Verberibus radiorum, atque æstu victa per agros.
 Inque dies magis hi victum, vitamque priorem
 Commutare novis monstrabant rebus, & igni,
 Ingenio qui præstabant, & corde vigeabant.

Condere cœperunt tum urbeis, arcemque locare
 Præsidium reges ipsi sibi, perfuginumque;
 Et pecudes, & agros divisere, atque dedere
 Pro facie cuiusque, & viribus, ingenioque.
 Nam facies multum valuit, viresque vigeabant:
 Posterius res inventa est, aurumque repertum:
 Quod facile & validis, & pulcris demisit hono-
 rem.

Divitioris enim sectam plerumque sequuntur
 Quamlibet & fortes, & pulcro corpore creti.

Quod si quis vera vitam ratione gubernet:
 Divitiæ grandes homini sunt, vivere parcè
 Æquo animo: neq; enim est unquã penuria parvi.
 At claros se homines voluere esse, atq; potentis,
 Ut fundamento stabili fortuna maneret,
 Et placidam possent opulenti degere vitam;
 Nequidquam, quoniam ad summum succedere ho-
 norem

Certantes, iter infestum fecêre viai.

Et tamen è summo quasi fulmen dejicit ictos
 Invidia interdum contemptim in tartara terra:
 Ut satius multo jam sit parêre quietum,
 Quam regere imperio res velle, & regna tenere.
 Proinde sine in cassum defessi sanguine sudent
 Angustum per iter incertantes ambitionis:
 Invidia quoniam ceu fulmine summa vaporant
 Plerumque, & quæ sunt aliis magis edita cumque:
 Quandoquidem sapiunt alieno ex ore: peruntque
 Res ex auditis potius, quàm sensibus ipsis:
 Nec magis id nunc est, nec erit mox, quàm fuit
 ante.

Ergo regibus occisis subversa jacebat
 Pristina majestas soliorum & sceptrâ superba:
 Et capitis summi præclarum insigne cruenium
 Sub pedibus volgi magnum iugebat honorem.
 Nam cupidè conculcatur nimis antè metutum,
 Res itaque ad summam faciem turbasque redibat,
 Imperium sibi cum, ac summatum quisq; petebat.
 Inde magistratum partim docuere creare:

Inraque

Iuraque constituere, ut vellent legibus uti.
 Nam genus humanum defessum vi colere ævum,
 Ex inimicitiiis languebat: quo magis ipsum
 Sponte sua cecidit sub leges, arctaque jura,
 Acris ex ira quoddam enim se quisque parabat
 Vlcisci, quam nunc concessum est legibus æquis:
 Hanc ob rem est homines peræsum vi colere ævum,
 Unde metus maculat poenarum præmia vitæ:
 Circumretit enim vis, atque injuria quemque:
 Atque, unde exorta est, ad eum plerumque revertit;
 Nec facile est placidam ac pacatam degere vitam,
 Qui violat factis communia foedera pacis.
 Etsi fallit enim divum genus, humanumque,
 Perpetuum tamen id fore clam diffidere debet:
 Quippe ubi se multi per somnia sæpe loquentes,
 Aut morbo delirantes protraxe ferantur,
 Et celata diu in medium peccata dedisse.

Nunc quæ causa Deum per magnas numina gen-
teis

Pervolgârit, & ararum compleverit urbeis,
 Suscipiendaque curârit solennia sacra,
 Quæ nunc in magnis florent sacra rebu', locisque:
 Unde etiam nunc est mortalibus insitus horror,
 Qui delubra Deum nova toto suscitât orbi
 Terrarum, & festis cogit celebrare diebus:
 Non ita difficile est rationem reddere verbis.
 Quippe etenim jam rum divum mortalia sacra
 Egregias animo facies vigilante videbant,
 Et magis in somnis, mirando corporis auctu.
 His igitur sensum tribuebant propterea, quod
 Membra movere videbantur, vocesque superbas.
 Mittere pro facie præclara, & viribus amplis:
 Æternamque dabant vitam, quia semper eorum
 Suppeditabatur facies, & forma manebat,
 Et tamen omnino quos tantis viribus auctos
 Non temere ulla vi convinci posse putabant.
 Fortunisque idem longè præstare putabant,
 Quod mortis timor haud quemquam vexaret eorū:
 Et simul in somnis quia multa, & mira videbant
 Efficere, & nullum capere ipsos inde laborem.
 Præterea cœli rationes ordine certo,
 Et varia annorum cernebant tempora verti:
 Nec poterant quibus id fieret cognoscere causas.
 Ergo per fugium sibi habebant omnia divis
 Tradere, & illorum nutu facere omnia flecti.
 In cœloque Deum sedes, & templa locarunt

Per cœlum volvi quia sol, & luna videntur :
 Luna, dies, & nox, & noctis signa serena,
 Noctivagæque faces cœli, flammæque volantes,
 Nubila, ros, imbres, nix, venti, fulmina, grando,
 Et rapidi fremitus, & murmura magna minarum.

O genus infelix humanum, talia divis
 Cum tribuit facta, atque iras adjunxit acerbas !
 Quantos tum gemitus ipsi sibi, quantaque nobis
 Voluera ; quas lacrymas peperere minoribus no-
 stris !

Nec pietas ulla est velatum sæpe videri
 Vertier ad lapidem, atque omneis accedere ad aras :
 Nec procumbere humi prostratum, & pandere pal-
 mas

Ante Deum delubra, nec aras sanguine multo
 Spargere quadrupedum, nec votis nectere vota.
 Sed magis pacata posse omnia mente tueri.
 Nam cum suspicimus magni cœlestia mundi
 Tempa super, stellisque micantibus æthera fixum,
 Et venit in mentem solis, lunæque viarum :
 Tunc aliis oppressa malis in pectore cura
 Illa quoque experge factum caput erigere infit,
 Ecquæ forte Deum nobis immensa potestas
 Sit, vario motu quæ candida sidera verset.
 Tentat enim dubiam mentem rationis egestas,
 Ecquanam fuerit mundi genitalis origo :
 Et simul, ecquæ sit finis, quo ad moenia mundi,
 Et tanti motus hunc possint ferre laborem :
 An divinitus æterna donata salute,
 Perpetuo possint ævi labentia tractu,
 Immensi validas ævi contemnere vireis.

Præterea cui non animus formidine divum
 Contrahitur? cui non conrepunt membra pavore,
 Fulminis horribili cum plaga torrida tellus
 Contremuit, & magnam percurrunt murmura cœli?
 Non populi, gentesque tremunt? regesque superbi
 Conripunt divum percussis membra timore,
 Nequod ob admissum foedè, dictumve superbe
 Pœnarum grave sit solvendi tempus adactum?
 Summa etiam cum vis violenti per mare venti
 Eudoperatorem classis super æquora verrit,
 Cum validis pariter legionibus, atque elephantis:
 Non divum pacem votis adit? ac prece quæsit
 Ventorum pavidus paces, animasque secundas?
 Nequidquam, quoniam violento turbine sæpe
 Conrepius nihilo fertur minus ad vada leti :

Vsq̄ue-

Vsque adeo res humanas vis abdita quædam
 Obrerit, & pulchros fasces, sævasque secureis
 Proculcare ac ludibrio sibi habere videtur.
 Denique sub pedibus tellus cum tota vacillat,
 Concussæque cadunt urbes, dubiæque minantur:
 Quid mirum si se temunt mortalia sæcla?
 Atque potestates magnas, mirasque relinquunt
 In rebus vireis divum, quæ cuncta gubernent?
 Quod superest, æs atque aurum, ferrumque re-
 pertum est,

Et simul argenti pondus, plumbique potestas:
 Ignis ubi ingentis silvas ardore cremarat
 Montibus in magnis, seu cœli fulmine misso:
 Sive quod inter se bellum silvestre gerentes,
 Hostibus intulerant ignem formidinis ergo:
 Sive quod inducti terræ bonitate, volebant
 Pandere agros pingueis, & pascua reddere rura.
 Sive feras interficere, & ditescere præda.
 Nam fovea, atque igni, prius est venarier ortum,
 Quàm sepire plagis saltum, canibusque ciere.
 Quidquid id est, quacumq; è causa flammeus ardor
 Horribili sonitu silvas exederat altis
 Ab radicibus, & terram percoxerat igni,
 Manabat venis ferventibus in loca terræ
 Concava conveniens argenti rivus & auri,
 Æris item, & plumbi: quæ cum concreta videbant
 Posteriori claro in terras splendere colore:
 Tollebant nitido capti, lævique lepore;
 Et simili formata videbant esse figura,
 Atque lacunarum fuerant vestigia cuique:
 Tum penetrabat eos, posse hæc liquefacta calore
 Quamlibet in formam, & faciem decurrere rerum,
 Et præsum quamvis in acuta, ac tenuia posse
 Mucronum duci fastigia procudendo,
 Vt sibi tela parent, silvasque excidere possint,
 Materiem lævare, dolare, ac radere tigna,
 Et terebrare etiam, ac pertundere, perque forare.
 Nec minus argento facere hæc, auroque parabant,
 Quàm validi primum violentis viribus æris.
 Nequidquam, quoniam cedebat victa potestas,
 Nec poterat pariter durum sufferte laborem.
 Nam fuit in pretio magis æs, aurumque jacebat
 Propter inutilitatem hebeti mucrone retusum:
 Nunc jacet æs, aurum in summum successit honorẽ.
 Sic volvenda ætas commutat tempora rerum:
 Quod fuit in pretio, sit nullo denique honore:

Porro

Porro aliud succedit, & è contemptibus exit,
Inque dies magis appetitur, floretque repertum
Laudibus, & miro'ſt mortaleis inter honore.

Nunc tibi quo pacto ferri natura reperta
Sit, facile'ſt ipſum per te cognoscere, Memmi.
Arma antiqua manus, ungues, dentesque fuerunt,
Et lapides, & item ſilvarum fragmina rami,
Et flammæ, atque ignes, poſtquam ſunt cognita
primum;

Posterius ferri vis eſt, æriſque reperta:
Et prior æris erat quàm ferri cognitus uſus,
Quo facilis magis eſt natura, & copia major:
Ære ſolum terræ tractabant, æreque belli
Miſcebant fluctus, & vulnera vaſta ferebant,
Et pecus, atq; agros adimebant. nam facile ollis
Omnia cedebant armatis nuda, & inerma.
Inde minutatim proceſſit ferreus enſis,
Verſaque in opprobrium ſpecies eſt falcis ahenæ,
Et ferro coepere ſolum proſcindere terræ;
Exæquataque ſunt creperi certamina belli.

Et priùs eſt reppertum in equi conſcendere coſtas,
Et moderarier hunc frenis, dextraque vegere,
Quàm bijugo curru belli tentare pericla.
Et bijugo priùs eſt, quàm bis conjungere binos,
Et quàm falciſeros inventum aſcendere curruſ.
Inde boves Lucas turrito corpore retros
Anguimanoſ belli docuerunt vulnera Pœni
Sufferre, & magnas Marris turbare catervas.
Sic aliud ex alio peperit diſcordia triſtis,
Horribile humanis quod gentibus eſſet in armis:
Inque dies belli terroribus addidit augmen.
Tentantur etiam tauroſ in moenere belli:
Expertique ſues ſævos ſunt mittere in hoſteis:
Et validoſ Parthi præ ſe miſere leoneſ
Cum ductoribus armatis, ſæviſque magiſtriſ:
Qui moderarier hoſ poſſent, vincliſque tenere:
Nequidquam, quoniam permiſta cæde calenteſ
Turbabant ſævi nullo diſcrimine turmaſ,
Terrificoſ capitum quatienteſ undique criſtaſ.
Nec poterant equiteſ fremitu perterrita equorum
Pectora mulcere, & freniſ convertere in hoſteiſ.
Irritata lææ jaciebant corpora ſaltu
Undique, & advorſum venienteſ ora petebant:
Et nec opinanteiſ à tergo diripiebant,
Deplexæque dabant in terram vulnere victoſ,
Morſibus adfixæ validiſ, atque unguibus unciſ.

Iacta-

Iactabantque suos tauri, pedibusque terebant;
 Et latera, ac ventres hauribant subter equorum
 Cornibus, ad terramque miuanti mente ruebant.
 Ac validis socios cædebant dentibus apri,
 Tela infracta suo tinguentes sanguine sævi:
 In se fracta suo tingentes sanguine tela:
 Permistasque dabant equitum peditumque ruinas:
 Nam transversa feros exhibant dentis adactus
 Iumenta, aut pedibus ventos erecta petebant:
 Nequidquam, quoniam à nervis succisa videres
 Concidere, atque gravi terram consternere casu.
 Sic quos ante domi domitos satis esse putabant,
 Effervescenti cernebant in rebus agundis,
 Volneribus, clamore, fuga, terrore, tumultu:
 Nec poterant ullam partem redducere eorum.
 Diffugiebat enim varium genus omne ferarum:
 Ut nunc sæpe boves templis, ferro male cæsæ
 Diffugiunt, fera facta suis cum multa dedere.
 Sic fuit, ut facerent. sed vix adducor, ut ante
 Non quierint animo præsentire, atque videre,
 Quàm commune malum fueret, foedumque futu-
 rum.

Et magis id possis factum contendere in omni,
 In variis mundis, varia ratione creatis,
 Quàm certo, atque uno terrarum quolibet orbi.
 Sed facere id non tam vincendi spe voluerunt.
 Quàm dare quod gement hostes, ipsique perire,
 Qui numero diffidebant, armisque vacabant.
 Nexilis ante fuit vestis, quàm textile tegmen:
 Textile post ferrum est: quia ferro tela paratur:
 Nec ratione alia possunt tam lævia gigni
 Infilia, ac fusi, radii, scapique sonantes.

Et facere ante viros lanam natura coëgit,
 Quàm muliebri genus. nam longè præstat in arte,
 Et sollertius est multo genus omne virile:
 Agricolaë donac vitio vertère severi,
 Ut muliebribus id manibus concedere vellent,
 Atque ipsi potius durum sufferre laborem:
 Atque opere in duro durarent membra, manusque.
 At speciem sationis, & insitionis origo
 Ipsa fuit rerum primùm natura creatrix.
 Arboribus quoniam baccæ, glandesque caducæ
 Tempestiva dabant pullorum examina subter.
 Vnde etiam libitum est stirpeis committere ramis:
 Et nova defodere in terram virgulta per agros:
 Inde aliam, atque aliam culturam dulcis agelli

Tentabant, fructusque feros mansuescere terra
 Cernebant indulgendo, blandèque colendo.
 Inque dies magis in montem succedere silvas
 Cogebant, infraque locum concedere cultis :
 Prata, lacus, rivos, segetes, vinetaque læta
 Collibus, & campis ut haberent; atque olearum
 Cærulea distinguens inter plaga currere posset
 Per tumulos, & convalleis, camposque profusa :
 Ut nunc esse vides vario distincta lepore
 Omnia, quæ pomis intersita dulcibus ornant :
 Arbustisque tenent felicibus obsita circum.

At liquidas avium voces imitauer ore
 Ante fuit multò, quàm lenia carmina cantu
 Concelebrare homines possent, aureisque juvare,
 Et Zephyri cava per calamorum sibila primum
 Agresteis docuere cavas inflare cicutas.
 Inde minutatim dulcèis didicere querelas,
 Tibia quas fundit digitis pulsata canentum,
 Avia per nemora, ac silvas, saltusque reperta,
 Per loca pastorum deserta, atque otia dia.
 Sic unum quidquid paullatim protrahit ætas
 In medium, ratioque in luminis eruit oras.
 Hæc animos ollis mulcebant, atque juvabant,
 Cùm satiæte cibi : nam tum sunt omnia cordi.
 Sæpe itaque inter se prostrati in gramine molli
 Propter aquæ rivum, sub ramis arboris altæ,
 Non magnis opibus jucundè corpora habebant ;
 Præsertim cùm tempestas ridebat, & anni
 Tempora pingebant viridanteis floribus herbas.
 Tum joca, tum sermo, tum dulces esse cachinni
 Consuerant. agrestis enim tum musa vigeat :
 Tum caput, atq; humeros plexis redimire coronis
 Floribus, & foliis lascivia læta monebat :
 Atq; extra numerum procedere membra moventeis
 Duriter, & duro terram pede pellerè matrem :
 Unde oriebantur risus, dulcesque cachinni,
 Omnia quæd nova tum magis hæc, & mira vige-
 bant.

Et vigilantibus hinc aderant solatia somni,
 Ducere multimodis voces, & flectere cantus,
 Et supera calamos unco percurrere labro.
 Unde etiam vigiles nunc hæc accepta timentur :
 Et numerum servare genus didicere : neque hilo
 Majorem interea capiunt dulcedini fructum,
 Quàm silvestre genus capiebat terrigenarum.
 Nam quod adest præsto, nisi quid cognovimus ante
 Suavius

Suavius, imprimis placet, & pollere videtur.
 Posteriorque ferè melior res, illa reperta
 Perdit, & immutat sensus ad pristina quæque.
 Sic odium cepit glandis: sic illa relicta
 Strata cubilia sunt herbis, & frondibus aucta.
 Pellis item cecidit, vestis contempta ferina: sit:
 Quam reor invidia tali tunc esse repertam,
 Ut letum insidiis, qui gessit primus, obiret:
 Et tandem inter eos distractam, sanguine multo
 Dispersisse, neque in fructum convertere quisse.
 Tunc igitur pelles, nunc aurum, & purpura curis
 Exercent hominum vitam, belloque fatigant.
 Quo magis in nobis (ut opinor) culpa residit.
 Frigus enim nudos sine pellibus excruciat
 Terrigenas: at nos nil lædit veste carere
 Purpurea, atque auro, signisque ingentibus apta:
 Dum plebeia tamen sit, quæ defendere possit.
 Ergo hominū genus in cassum, frustra que laborat
 Semper, & in curis consumit inanibus ævum.
 Nimirum, quia non cognovit, quæ sit habendi
 Finis, & omnino quoad crescat vera voluptas:
 Idque minutatim vitam provexit in altum,
 Et belli magnos commovit funditus æstus.

At vigiles mundi magnum, & versatile templum
 Sol & luna suo lustrantes lumine circum,
 Perdocuere homines annorum tempora verti,
 Et certa ratione geri rem, atque ordine certo.

Iam validis sepi degebant turribus ævum,
 Et divisa colebatur, discretaque tellus,
 Tum mare velivolū florebat navibus pandis:
 Auxilia, & socios jam pacto fœdere habebant:
 Carminibus cum res gestas coepere poetæ
 Tradere: nec multo prius sunt elementa reperta,
 Propterea, quid sit prius actum respicere ætas
 Nostra nequit, nisi quæ ratio vestigia monstrat.

Navigia, atque agri culturas, moenia, leges,
 Arma, vias, vestes, & cætera de genere horum,
 Præmia, delicias quoque vitæ funditis omnibus,
 Carmina, picturas, & dædala signa polire
 Usus, & impigræ simul experientia mentis
 Paullatim docuit pedetentim progredientis.
 Sic unum quidquid paullatim protrahit ætas
 In medium, ratioque in luminis eruit oras,
 Namque aliud ex alio clarescere corde videbant
 Artibus, ad summum donec venere cacumen.

T. LUCRETII

C A R I

DE RERVM NATVRA

LIBER SEXTVS.

P R I M Æ frugiferos fœtus mortalibus ægris
 Dididerunt quondã præclaro nomine Athenæ:
 Et recreaverunt vitam, legesque rogarunt:
 Et primæ dederunt solatia dulcia vitæ,
 Cum genuere virum tali cum corde repertum,
 Omnia veridico qui quondam ex ore profudit:
 Cujus & extincti propter divina reperta
 Divulgata vetus jam ad cœlum gloria fertur.
 Nam cum vidit hic ad victum quæ flagitat usus,
 Et, per quæ possent vitam consistere tutam,
 Omnia jam ferme mortalibus esse parata:
 Divitiis homines, & honore, & laude potenteis
 Affluere, atque bona natorum excellere fama;
 Nec minus esse domi cuiquam tamen anxia corda,
 Atque animum infestis cogi servire querelis
 Intellexit ibi vitium vas efficere ipsum,
 Omniaque illius vitio corrumpier intus,
 Quæ conlata foris, & commoda cumque venirent:
 Partim quodd fluxum, pertusumque esse videbat,
 Vt nulla posset ratione explerier unquam:
 Partim quodd tetro quasi conspurcare sopore
 Omnia cernebat, quæcumque receperat intus.
 Veridicis igitur purgavit pectora dictis,
 Et finem statuit cuppedinis atque timoris:
 Exposuitque bonum summum, quod tendimus
 omnes,
 Quid foret, atque viam monstravit tramite prono,
 Qua possemus ad id recto contendere cursu:
 Quidve mali foret in rebus mortalibu' passim,
 Quod fieret naturai, varièque volaret,
 Seu casu, seu vi, quod sic natura parasset:
 Et quibus è portis occurri cuique deceret:
 Et genus humanum frustra plerumque probavit
 Volvere curarum tristeis in pectore fluctus,
 Nam veluti pueri trepidant, atque omnia cæcis

In

In tenebris metuunt: sic nos in luce timemus
 Interdum, nihilo quæ sunt metuenda magis, quàm
 Quæ pueri in tenebris pavitant, tinguntque futura.
 Hunc igitur terrorem animi, tenebrasque necesse' est
 Non radii solis, nec lucida tela diei
 Discutiant, sed naturæ species, ratioque:
 Quo magis inceptum pergam pertexere dictis.
 Et quoniam docui, mundi mortalia templa
 Esse, & nativo consistere corpore cælum:
 Et quæcumque in eo fiunt, sicutque, necesse
 Esse ea dissolvi: quæ restant percipe porro:
 Quandoquidem semel insiguem conscendere cur-
 rum

Vincendi spes hortata' est, atque obvia cursu
 Quæ fuerant, sunt placato conversa furore.
 Cætera, quæ fieri in terris, cœloque tuentur
 Mortales, pavidis cum pendent mentibus sæpe
 Efficiunt animos humileis formidine divum,
 Depressosque premunt ad terram, propterea quod
 Ignorantia causarum conferre Deorum
 Cogit ad imperium res, & concredere regnum:
 Quorum operum causas nulla ratione videre
 Possunt, hæc fieri divino numine rentur,
 Nam bene qui didicere Deos securum agere ævum:
 Si tamen interea mirantur, qua ratione
 Quæque geri possint, præsertim rebus in illis,
 Quæ supera caput ætheriis cernuntur in oris,
 Rursus in antiquas referuntur religiones.
 Et dominos acreis asciscunt, omnia posse
 Quos miseri credunt, ignari quid queat esse,
 Quid nequeat: finita potestas denique cuique
 Quanam sit ratione, atque aliè terminus hærens:
 Quo magis errantes tota regione feruntur.
 Quæ nisi respuis ex animo, longèque remittis
 Diis indigna putando, alienaque pacis eorum:
 Delibata Desum per te tibi numina sancta
 Sæpe aderunt: non quod violari summa Deum vis
 Possit, ut ex ira pœnas petere imbibat acreis:
 Sed quia tute tibi placida cum pace quietos
 Constitues magnos irarum volvere fluctus:
 Nec delubra Deum placido cum pectore adibis:
 Nec, de corpore quæ sancto simulacra feruntur,
 In menteis hominum divinæ nuntia formæ,
 Suscipere hæc animi tranquilla pace valebis,
 Inde videre licet, qualis jam vita sequatur.
 Quam quidem ut à nobis ratio verissima longè
 Rejiciat,

Rejiciat, quamquam sunt à me multa profata;
 Multa tamen restant, & sunt ornanda politis
 Versibus, & ratio coeli, speciesque tenenda:
 Sunt tempestates, & fulmina clara canenda,
 Quid faciant, & qua de causa quæque ferantur,
 Ne trepides coeli divisis partibus amens,
 Unde volans ignis pervenerit, aut in utram se
 Verterit hinc partem: quo pacto per loca septa
 Insinuarit, & hinc dominatus ut extulerit se:
 Quorum operum causas nulla ratione videre
 Possunt, ac fieri divino numine rentur.

Tu mihi supremæ præscripta ad candida calcis
 Currenti, spatium præmonstra callida Musa
 Calliope, requies hominum, divûmque voluptas,
 Te duce ut insignem capiam cum laude coronam.

Principid tonitru quatiuntur cærule coeli
 Propterea, quia concurrunt sublime volantes
 Ætheriæ nubes contra pugnantibus ventis.
 Nec fit enim sonitus coeli de parte serena,
 Verùm ubicumq; magis denso sunt agmine nubes,
 Tam magis hinc magno fremitus fit murmure sæpe.
 Præterea neque tam condenso corpore nubes
 Esse queunt, quàm sunt lapides, ac tigna: neque
 autem

Tam tennes, quàm sunt nebulæ, fumique volantes.
 Nam aut cadere abrupto deberent pondere pressæ,
 Ut lapides: aut, ut fumus, constare nequirent,
 Nec cohibere niveis gelidas, & grandinis imbreis.
 Dant etiam sonitum patuli super æquora mundi,
 Carbasus ut quondam magnis intenta theatri
 Dat crepitum malos inter jactata, trabei que:
 Interdum percussa furit petulantibus Euris,
 Et fragileis sonitus chartarum commeditatur.
 Id quoque enim genus in tonitru cognoscere possis,
 Aut ubi suspensam vestem, chartasve volanteis
 Verberibus venti versant, planguntque per auras,
 Fit quoque enim interdum, ut non tam concurrere
 nubes

Frontibus adversis possint, quàm de latere ire
 Diverso motu radentes corpori tactum:
 Aridus unde aureis terget sonus ille, diuque
 Ducitur, exierit donec regionibus arctis.

Hoc etiam pacto tonitru concussa videntur
 Omnia sæpe gravi tremere, & divolsa repente
 Maxima dissiluisse capacis moenia mundi,
 Cum subito validi venti collecta procella

Nubi.

Nubibus intorfit sese, conclusaque ibidem
 Turbine versanti magis ac magis undique nubem
 Cogit, uti fiat spisso cava corpore circum.

Pd̄it ubi commovit vis ejus, & impetus acer :
 Tum perterritorepo sonitu dat mista fragorem,
 Nec mirum, cum plena animæ vesicula parva
 Sæpe ita dat pariter sonitum displosa repente.

Est etiam ratio, cùm venti nubila perflant,
 Cur sonitus faciant. etenim ramosa videmus
 Nubila sæpe modis multis, atque aspera ferri,
 Scilicet ut crebram silyam cùm flamina Cauri
 Perflant, dant sonitum frondés, ramique fragorem,
 Fit quoque ut interdum validi vis incita venti
 Percindat nubem perfringens impete recto.
 Nam quid possit ibi flatus, manifesta docet res :
 Hic, ubi lenior est, in terra cum ramen alta
 Arbuſta evolvens radicibus haurit ab imis.

Sunt etiam fluctus per nubila, qui quasi murmus
 Dant infringendo graviter : quod item fit in altis
 Fluminibus, magnoque mari, cùm frangitur æstu.

Fit quoque, ubi è nube in nubē vis incidit ardens
 Fulminis : hæc multo si fortè humore recepit
 Ignem, ut continuè magno clamore trucidet :
 Ut calidis candens ferrum è fornacibus olim
 Stridit, ubi in gelidum properè demersimus im-
 brem.

Aridior porro si nubes accipit ignem,
 Vritur ingenti sonitu succensa repente :
 Lauricomos ut si per monteis flamma vagetur,
 Turbine ventorum comburens impete magno,
 Nec res ulla magis, quàm Phœbi Delphica laurus
 Terribili sonitu flamma crepitante crematur.

Denique sæpe geli multus fragor, atque ruina
 Grandinis in magnis sonitum dat nubibus altè.
 Ventus enim cùm confercit, franguntur in arctum
 Concreti montes nimborum, & grandine misti.

Fulgit item nubes ignis cùm semina multa
 Excussere suo concursu, ceu lapidem si
 Percutiat lapis, aut ferrum: nam tū quoq; lunæ
 Exsilit, & claras scintillas dissipat ignis.
 Sed tonitrum fit, uti post auribus accipiamus,
 Fulgere quàm cernant oculi, quia semper ad aureis
 Tardius adveniunt, quàm visum quæ moveant res.
 Id licet hinc etiam cognoscere, cœdere si quem
 Ancipiti videas ferro procul arboris auctum,
 Aque fit ut cernas ictum, quàm plâga per aureis

Det

Det souitum : sic fulgorem quoque cernimus ante
 Quàm tonitrū accipimus, pariter qui mittitur igni,
 E simili causa, & concursa natus eodem.

Hoc etiam pacto volucris loca lumine tingunt
 Nubes, & tremulo tempestas impete fulgit,
 Ventus ubi inuasit nubem, & versatus ibidem
 Fecit ut ante cavam docui spissescere nubem :
 Mobilitate sua fervere, ut omnia motu
 Percalēfacta vides ardescere : plumbea verò
 Glans etiam longo cursu voluēda liquefcit.
 Ergo fervidus hic nubem cūm perfcidit atram,
 Dissipat ardoris quasi per vim expressa repente
 Semina, quæ faciunt nictantia fulgura flammæ;
 Inde sonus sequitur, qui tardius adjicit aureis,
 Quàm quæ perveniunt oculos ad lumina nostros.
 Scilicet hoc densis fit nubibus, & simul altè
 Exstructis aliis alias super impete miro.

Nec tibi sit frandi, quod nos inferne videmus
 Quam sint lata magis, quàm fursum exstructa quid
 extent.

Contemplator enim cūm montibus adsimilata
 Nubila portabunt venti transversa per auras :
 Aut ubi per magnos monteis cumulata videbis
 Insuper esse aliis alia, atque urgere superna
 In statione locata sepultis undique ventis :
 Tum poteris magnas moleis cognoscere eorum,
 Speluncasque velut saxi pendentibus structas
 Cernere, quas venti cum tempestate coorta
 Complerunt, magno indignantur murmure clausi
 Nubibus, in caveis que ferarum more minantur :
 Nunc hinc, nunc illinc fremitus per nubila mittunt
 Quærentesque viam circumversantur, & ignis
 Semina convolvunt è nubibus : atque ita cogunt
 Multa, rotantque cavis flammam fornacibus intus
 Donec divolsa fulserunt nube corusci.

Hac etiam fit uti de causa mobilis ille
 Devolet in terram liquidi color aureus ignis,
 Semina quod nubes ipsas permulta necesse est
 Ignis habere. etenim cūm sunt humore sine ullo,
 Flammeus est plerumque color & splendidus ollis,
 Quippe etenim solis de lumine multa necesse est
 Concipere, ut merito rubeant, igneisque profundant.
 Has igitur cūm ventus agens contrahit in unum,
 Compressitque locum cogens : expressa profundant
 Semina, quæ faciunt flammæ fulgère colores.
 Fulget item, cūm rarefcunt quoque nubila cœli.

Nam.

Nam cum ventus eas leviter diducit ennteis,
 Dissolvitque, cadant ingratiis illa necesse' est
 Semina, quæ faciunt fulgorem. tum sine tetro
 Terrore, & sonitu fulgit, nulloque tumultu.

Quod superest, quali natura prædita consent
 Fulmina, declarant ictus, & inusta vapore
 Signa, notæque graveis balantes sulfuris auras.
 Ignis enim sunt hæc, non venti signa, neq; imbris.
 Præterea per se accendunt quoque recta domorum,
 Et celeri flamma dominantur in ædibus ipsis.
 Hunc tibi subtilem cumprimis ignibus ignem
 Constituit natura minutis, mobilibusque
 Corporibus, cui nil omnino obistere possit.
 Transit enim validè fulmen per sepra domorum,
 Clamor uti, ac voces: transit per saxa, per æra:
 Et liquidum puncto facit æs in tempore, & aurum.
 Curat item ut vasis integris vina repente
 Diffugiant: quia nimirum facile omnia circum
 Conlaxat, rareque facit lateramina vasis,
 Adveniens calor ejus ut insinuat in ipsum: &
 Mobiliter solvens differt primordia vini:
 Quod solis vapor ætatem non esse videtur
 Efficere, usque adeo pollens fervore cornusco:
 Tanto mobilior vis, & dominantior hæc est.

Nunc ea quo pacto gignantur, & impete tanto
 Fiant, ut possint ictu discludere turreis,
 Disturbare domos, avellere tigna, trabeisque,
 Et monumenta virum commoliri, atque ciere,
 Exanimare homines, pecudes prosternere passim:
 Cætera de genere hoc, qua vi facere omnia possunt,
 Expediam, neque te in promissis plura morabor.
 Fulmina gignit è crassis, atque putandum' est
 Nubibus exstructis. nam cœlo nulla sereno,
 Nec leviter densis mittuntur nubibus unquam,
 Nam dubio procul hoc fieri manifesta docet res.
 Quod tunc per totum concrefcunt aëra nubes
 Undique, uti tenebras omneis Acherunta reamur
 Liquisse, & magnas cœli compleffè cavernas:
 Usque adeo tetra nimborum nocte coorta
 Impendent atræ formidinis ora superne,
 Cum commoliri tempestas fulmina cœptat.

Præterea per sæpe niger quoq; per mare nimbus,
 Ut picis e cœlo demissum flumen, in undas
 Sic cadit, & fertur tenebris procul, & trahit atram
 Fulminibus gravidam tempestatem, atq; procellis,
 Ignibus, ac ventis cumprimis ipse repletus;

In terra quoque ut horrescant, ac recta requirant,
 Sic igitur supera nostrum caput esse putandum est
 Tempestatem altam, neque enim caligine tanta
 Obruerent terras, nisi inædificata supernè
 Multa forent multis exempto nubila sole;
 Nec tanto possent hæc terras opprimere imbrì,
 Flumina abundare ut facerent, camposque natare,
 Si non exstructis foret altè nubibus æther.

His igitur ventis, atque ignibus omnia plena
 Sunt: ideo passim fremitus, & fulgura fiunt.
 Quippe etenim supera docui, permulta vaporis
 Semina habere cavas nubeis: & multa necesse est
 Concipere ex solis radiis, ardoreque eorum.
 Hic ubi ventus eas idem qui cogit in unum
 Forte locum quemvis, expressit multa vaporis
 Semina, seque simul cum eo commiscuit igni:
 Insinuatus ibi vortex versatur in alto,
 Et calidis acuit fulmen fornacibus intus.
 Nam duplici ratione accenditur, ipse sua nam
 Mobilitate calefcit, & è contagibus ignis.
 Inde ubi percaluit vis venti, vel gravis ignis
 Imperus incescit: maturum tum quasi fulmen
 Percipiãdit subito nubem, ferturque coruscis
 Omnia luminibus lustrans loca percitus ardor:
 Quem gravis insequitur sonitus, displosa repente
 Opprimere ut cœli videantur templa supernè.
 Inde tremor terras graviter pertentat, & altum
 Murmura percurreunt cœlum. nam tota fere tum
 Tempestat concussa tremat, fremitusq; moventur;
 Quo de concussu sequitur gravis imber, & uber,
 Omnis uti videatur in imbrem vertier æther:
 Atque ita præcipitans ad diluviem revocare
 Tantus discidio nubis, ventique procella,
 Mittitur ardenti sonitus cum provolat ictu.

Est etiam cum vis extrinsecus incita venti
 Incidit in validam maturo fulmine nubem:
 Quam cum percipit, extemplo cadit igneus ille
 Vortex, quod patrio vocitamus nomine fulmen,
 Hoc fit idem in parteis alias, quocumque tulit vis.
 Fit quoq; ut interdum venti vis missa sine igni,
 Ignescat tamen in spatio, longoque meatu,
 Dum venit amittens in cursu corpora quædam
 Grandia: quæ nequiescit pariter penetrare per auras:
 Atque alia ex ipso conradens aère portat
 Parvula, quæ faciunt ignem commissa volando:
 Non alia longè ratione, ac plumbea saxe

Fervida sit glans in cursu, cum multa rigoris
Corpora dimittens ignem concepit in auris.

Fit quoque, ut ipsius plagæ vis excitet ignem,
Frigida cum venti pepulit vis missa sine igni:
Nimirum quia cum vehementi perculit ictu,
Confluere ex ipso possunt elementa vaporis:
Et simul ex illa, quæ tum res excipit ictum:
Ut lapidem ferro cum cædimus, evolat ignis:
Nec quod frigida vis sit ferri, hoc secius illa
Semina concurrunt calidi fulgoris ad ictum:
Sic igitur quoque res accendi fulmine debet,
Opportuna fuit si forte, & idonea flammis.
Nec temere omnino planè vis frigida venti
Esse potest, ex quo tanta vi immissa superne'st:
Quin prius in cursu si non accenditur igni,
At tepefacta tamen veniat commissa calore.

Mobilitas autem sit fulminis, & gravis ictus,
Et celeri ferme pergunt sic fulmina lapsu,
Nubibus ipsa quod omnino prius incita se vis
Concligit, & magnam conamen sumit eundi.
Inde ubi non potuit nubes capere impetis autum;
Exprimitur vis, atque ideo volat impete miro,
Ut validis quæ de tormentis missa feruntur.

Adde quod è parvis, ac lævibus est elementis:
Nec facile'st tali naturæ obsistere quidquam:
Inter enim fugit ac penetrat per rara viarum;
Non igitur multis offensibus in remorando
Hæsitat, hanc ob rem celeri volat impete labens.

Deinde, quod omnino natura pondera deorsum
Omnia nituntur: cum plaga sit addita vero,
Mobilitas duplicatur, & impetus ille gravescit:
Ut vehementius, & citius, quæcumque morantur
Obvia, discutiat plagis, itinerque sequatur.
Denique, quod longo venit impete, sumere debet
Mobilitatem, etiam atq; etiam quæ crescit eundo,
Et validas auget vires, & roborat ictum.
Nam facit, ut, quæ sint illius semina cumque,
E regione locum quasi in unum cuncta ferantur,
Omnia conjiciens in eum volentia cursum.
Forfan, & ex ipso veniens trahat aëre quadam
Corpora, quæ plagis intendunt mobilitatem,
Incolumis que venit per res, atque integra transit
Multa, foraminibus liquidis quia travolat ignis.
Multaque perfringit, cum corpora fulminis ipsa
Corporibus rerum inciderint, qua texta tenentur.
Dissolvit porro facile res, aurumque repente

Ka.

Cob.

Confervefacit: è parvis quia facta minute
 Corporibus vis est, & lævibus ex elementis,
 Quæ facile insinuantur, & insinuata repente
 Dissolvunt nodos omneis, & vincla relaxant.

Autumnoque magis stellis fulgentibus alta
 Concutitur cœli domus nudique, totaque tellus:
 Et cum tempora se veris florentia pandunt.
 Frigore enim defunt ignes, ventique calore
 Deficiunt, neque sunt tam denso corpore nubes.
 Inter utrumq; igitur cum cœli tempora constant,
 Tum variæ causæ concurrunt fulminis omnes.
 Nam fretus ipse anni permiscet frigus, & æstum:
 Quorū utrumq; opus est fabricanda ad fulmina no-
 Vt discordia sit rerum, magnoque tumultu (bis,
 Ignibus, & ventis furibundus fluctuet aër.
 Prima caloris enim pars, & postrema rigoris,
 Tempus id est vernum. quare pugnare necesse est
 Dissimileis inter se res turbareque mistas.
 Et calor extremus primo cum frigore mistus
 Volvitur, autumnii quod fertur nomine tempus.
 Hic quoq; configant hiemes æstatibus acres.
 Propterea sunt hæc bella anni nominanda.
 Nec mirum est in eo si tempore plurima fiunt
 Fulmina, tempestasque cietur turbida cœlo,
 Ancipiti quoniam bello turbatur utrimque,
 Hinc flammis, illinc ventis, humoreque misto.

Hoc est igniferi naturam fulminis ipsam
 Perspicere, & quæ vi faciat rem quamque videre;
 Non Tyrrhena retro volventem carmina frustra
 Indicia occultæ divūm perquirere mentis:
 Unde volans ignis pervenerit, aut in utram se
 Verterit hic partem, quo pacto per loca septa
 Insinuari, & hinc dominatus ut extulerit se,
 Quidve nocere queat de cœlo fulminis ictus.

Quod si Iupiter, atque alii fulgentia divi
 Terrifico quatiant sōnitu cœlestia templa,
 Et jaciunt igneis, quo ducit quemque voluptas.
 Cur, quibus incantum scelus averfabile cumque est,
 Non faciunt, icti flammis ut fulguris edant
 Pectore perfixo documen mortalibus acre?
 Et potius nullæ sibi turpis consciū reii
 Volvitur in flammis innoxius, inque peditur,
 Turbine cœlesti subito conreptus, & igni?
 Cur etiam loca sōla petunt, frustra que laborant?
 An tum brachia suefaciunt, firmantque lacertos?
 In terraque patris cur telum perpetiuntur

Obtundi?

Obtundi? cur ipse finit, neque parcit in hosteis?
 Denique, cur numquam cœlo jacet undique puro
 Iupiter in terras fulmen, sonitusque profundit?
 An simul ac nubes succellere, ipse in eas tum
 Descendit, prope ut hinc teli determinet ictus?
 In mare qua porro mittit ratione? quid undas
 Arguit, & liquidam molem, camposque natanteis?
 Præterea, si vult caveamus fulminis ictum:
 Cur dubitat facere, ut possimus cernere missum?
 Si nec opinanteis autem vult opprimere igni:
 Cur tonat ex illa parte, ut vitare queamus?
 Cur tenebras ante, & fremitus & murmura concit?
 Et simul in multas partes quæ credere possis
 Mittere? an hoc ausis numquam contendere factum,
 Ut fierent ictus uno sub tempore plures?
 At sæpe'it numero factum, fierique necesse' est,
 Ut pluere in multis regionibus, & cadere imbreis,
 Fulmina sic uno fieri sub tempore multa.
 Postremo, cur sancta Deum delubra, suasque
 Discurrit infesto præclaras fulmine sedes?
 Et bene facta Deum frangit simulacra? suisque
 Demit imaginibus violento vulnere honorem?
 Atque cur plerumq; perit loca, plurimaque plus
 Montibus in summis vestigia cernimus ignis?

Quod superest, facile' est ex his cognoscere rebus,
 Præteras Graii quos ab re nominatarunt,
 In mare qua missi veniant ratione superne.
 Nam fit, ut interdum tanquam demissa columna
 In mare de cœlo descendat: quam freta circum
 Fervescunt, graviter spirantibus incita flabris:
 Et quæcumque in eo tum sunt deprensa tumultu
 Navigia, in summum veniunt vexata periculum.
 Hoc fit ubi interdum non quit vis incita venti
 Rumpere quam cæpit nubem: sed' deprimit, ut fit
 In mare de cœlo tanquam demissa columna
 Paullatim, quasi quid pugno, brachiique superne
 Conjectu trudatur, & extendatur in undas:
 Quam cū discidit, hinc prorumpitur in mare venti.
 Vis, & fervorem mirum concinnat in undis:
 Versabundus enim turbo descendit, & illam
 Deducit pariter lento cum corpore nubem.
 Quam simul ac gravidam detrusit ad æquora ponti,
 Ille in aquam subito totum se immittit, & omne
 Excitat ingenti sonitu mare fervere cogens.

Fit quoque, ut involvat venti se nubibus ipse
 Vortex conradens ex aëre semina nubes,

K. 3.

Et

Et quasi demissum cœlo pressera imitetur.
 Hic ubi se in terras demisit dissoluitque:
 Turbinis immanem vim promovit, atque procellas.
 Sed quia fit raro omnino, monteisque necesse est
 Officere in terris: apparet crebrius idem
 Prospectu maris in magno, cœloque patenti.

Nubila concresecunt, ubi corpora multa volando
 Hoc super in cœli spatio cœlere repente
 Asperiora, modis quæ possunt endopedita
 Exiguus, tamen inter se comprehensa teneri.
 Hæc faciunt primum parvas consistere nubes:
 Inde ea comprehendunt inter se, conque gregantur,
 Et conjungendo crescunt, ventisque feruntur
 Usque adeo, donec tempestas sæva coorta est.

Fit quoque uti montis vicina cacumina cœlo
 Quam sint quæq; magis, tanto magis edita fumens
 Assidue fulvæ nubis caligine crassa:
 Propterea, quia cum consistunt nubila primum,
 Ante videre oculi quam possunt tenuia, venti
 Portantes cogunt ad summa cacumina montis.
 Hic demum fit, uti turba majore coorta,
 Condensa, ac stipata simul cernantur, & udo
 Vertice de montis videantur surgere in æthram.
 Nam loca declarat sursum ventosa patere
 Res ipsa & sensus, monteis cum ascendimus alto
 Præterea per multa mari quoque tollere toto
 Corpora naturam, declarant littore vestes
 Suspensæ, cum concipiunt humoris adhæsum.
 Quo magis ad nubes augendas multa videntur
 Possè quoque è falso consurgere momine ponti.
 Nam ratio consanguinea est humoribus omnis.
 Præterea, fluvii ex omnibus, & simul ipsa
 Surgere de terra nebulas, æstumque videmus:
 Quæ velut halitus, hinc ita sursum expressa feruntur,

Suffunduntque sua cœlum caligine, & altas
 Sufficiunt nubes paullatim conveniundo.
 Urget enim quoque signiferi super ætheris æstus,
 Et quasi densendo subrexit cœrula nimbis.

Fit quoque, ut huic veniant in cœrum extrinsecus
 illa
 Corpora, quæ faciunt nubes, nimboque volanteis.
 Imnumerabilem enim numerum, summamque pro-
 fundi
 Esse infinitam docui: quant aque volarent
 Corpora mobilitate, ostendi, quamque repente

Imme-

Immemorable per spatium transire solerent.
 Haud igitur mirum est, si parvo tempore sæpe
 Tam magnos in cœlestibus tempestas, atque tenebræ
 Cooperiant maria, ac terras, impensa supernè.
 Undiq; quandoquidem per caulas ætheris omneis,
 Et quasi per magni circumspiracula mundi
 Exitus, introitusque elementis redditus extat.

Nunc age, quo pacto pluvius concresecat in altis
 Nubibus humor, & in terras dimissus ut imber
 Decidat, expediam. Primum jam semina aquarum
 Multa simul vincam confurgere nubibus ipsis
 Omnibus ex rebus, pariterque ita crescere utrumque,
 Et nubibus, & aquam, quæcumque in nubibus extat,
 Ut pariter nobis corpus cum sanguine crescit,
 Sudor item, atque humor quicumque est denique
 membris.

Concipiunt etiam multum quoque sæpe marinum
 Humorem, veluti pendentia vellera lanæ,
 Cum supera magnum venti mare nubila portant.
 Consimili ratione ex omnibus annibus humor
 Tollitur in nubibus: quo cum bene semina aquarum
 Multa modis multis convenere undique adaucta:
 Confertæ nubes vi venti mittere certant
 Dupliciter. nam vis venti contrudit, & ipsa
 Copia nimborum turba majore coorta
 Urget, & e supero premit, ac facit effluere imbres.

Præterea cum rarefcunt quoque nubila ventis,
 Aut dissolvuntur solis super ista calore:
 Mittunt humorem pluvium, stillantque, quasi ignem
 Cera super calido tabescens multa liquefcant.
 Sed vehemens imber fit, ubi vehementer utroque
 Nubila vi cumulata premuntur, & impete venti.

At retinere diu pluviam, longumque morari
 Consuerunt, ubi multa fuerunt semina aquarum,
 Atque aliis aliæ nubes, nimbique rigantes
 Insuper, atque omni volgo de parte feruntur:
 Terraque cum fumans humorem tota rehalat.

Hinc ubi sol radiis tempestatem inter opacam
 Adversa fulsit nimborum aspergine contra:
 Tuus color in nigris existit nubibus arqui.
 Cætera, quæ sursum crescunt, sursumque creanturque
 Et quæ concrefcunt in nubibus omnia, prorsum
 Omnia, nix, venti, grando, gelidæque pruinae,
 Et vis magna geli, magnum duramen aquarum:
 Et mora, quæ fluvios passim refrenat euntes:
 Perfacile est tamen hæc reperire, animoque videre,

Omnia quo pacto fiant, quareve creentur,
 Cum bene cognoris, elementis reddita quæ sint.
 Nunc age, quæ ratio terrarum motibus extet,
 Percipe : & imprimis terram fac ut esse rearis
 Subter item, ut supera st, ventis, atq; undiq; plenam
 Speluncis : multosque lacus, multasque lacunas
 In gremio gerere, & rupeis, deruptaque saxa:
 Multaque sub tergo terrarum flumina recta
 Volvere vi fluctus, submersaque saxa putandum est.
 Undique enim similem esse sui, res postulat ipsa.
 His igitur rebus subiunctis, suppositisque,
 Terra superne tremit magnis concussa ruinis,
 Subter ubi ingentis speluncas subruit æras.
 Quippe cadunt toti montes, magnoque repente
 Concussu late disperpunt inde tremores:
 Et merito, quoniam plaustris concussa tremiscunt
 Tecta viam propter, non magno pondere, tota.
 Nec minus exultantes, quam ubi fortis equum vis
 Ferratos utrimque rotarum succutit orbeis.
 Fit quoque, ubi magnas in aquæ, vastasque lacunas
 Gleba vetustate e terra provolvitur ingens.
 Ut jactetur aquæ fluctu quoque terra vacillans:
 Ut vas in terra non quit constare, nisi humor
 Destitit in dubio fluctu jactarier intrus.
 Præterea ventus cum per loca subcava terræ
 Conlectus parti ex una procumbit, & urget
 Obnixus magnis speluncas viribus altas:
 Incumbit tellus, quo venti prona premit vis:
 Tum, supera terram quæ sunt exstructa domorum,
 Ad cælumque magis quanto sunt edita quæque,
 Inclinata minent in eandem prodita partem,
 Protractæque trabes impendent ire paratæ:
 Et metuunt magni naturam credere mundi
 Exitiale aliquod tempus, clademque manere,
 Cum videant tantam terrarum incumbere molem.
 Quod nisi respirent venti, non ulla refrenet
 Res, neque ab exitio possit reprehendere euntem;
 Nunc quia respirant alternis, inque gravescunt,
 Et quasi conlecti redeunt, ceduntque repulsi,
 Sæpius hanc ob rem minitatur terra ruinas,
 Quam facit. incliuatur enim, retroque recellit,
 Et recipit prolapsa, suas se in, pondere, sedeis:
 Hac igitur ratione vacillant omnia tecta,
 Summa magis mediis, media inis, ima perhilum.
 Est hæc ejusdem quoque magni causa tremoris,
 Ventus ubi, atq; animæ subitæ vis maxima quædã,
Aut

Aut extrinsecus, aut ipsa ab tellure coorta
 In loca se cava terrarū coniecit, ibique
 Speluncas inter magnas fremit ante tumultu,
 Versabundaque portatur, post incita cum vi
 Exagitata foris erumpitur, & simul artam
 Diffundens terram magnum concinnat hiatus:
 In Tyria Sidone quod accidit, & fuit Aegis
 In Peloponneso: quas exitus hic animarū
 Disturbat urbeis, & terræmotus obortus.
 Multaque præterea ceciderunt mœnia magnis
 Motibus in terris. & multæ per mare pessum
 Subsedere suis pariter cum civibus urbes.
 Quod nisi prorumpit, tamen impetus ipse animarū
 Et fera vis venti per crebra foramina terræ
 Dispertitur, ut horror, & incutit inde tremorem:
 Frigus uti nostros penitus cūm venit in artus,
 Concutit invitos cogens tremere atque moveri.
 Ancipiti trepidant igitur terrore per urbeis:
 Tectâ superne timent, metuunt inferne, cavernas
 Terrarū ne dissolvât natura repente:
 Neu diltracta suum latè dispandat hiatus:
 Idque suis confusa velit complere ruinis.
 Proinde licet quamvis cœlum, terramq; reantur
 Incorrupta fore æternæ mandata saluti:
 Attamen interdum præfens vis ipsa pericli
 Subditat hunc stimulum quadam de parte timoris,
 Ne pedibus raptim tellus subtracta feratur
 In barathrum, rerumque sequatur prodita summa
 Funditus, & fiat mundi confusa ruina.

Nunc ratio reddenda, auginen cur nesciat æquor.
 Principio mare mirantur non reddere majus
 Naturam, quo fit tantus decursus aquarum:
 Omnia quæ veniunt ex omni flumina parte.
 Adde vagos imbreis, tempestatessque volanteis:
 Omnia quæ maria, ac terras sparguntq; rigantque
 Adde suos fonteis; tamen ad maris omnia summam
 Guttaï vix instar erunt unius, ad angmen:
 Quo minus est mirum, mare non augescere magnū.
 Præterea maguam sol partem detrahit æstu.
 Quippe videmus enim vesteis humore madenteis
 Exficcare suis radiis ardentibu' solem.
 At pelago multa, & latè subitrata videmus.
 Proinde licet quamvis ex uno quoque loco sol
 Humoris parvam delibet ab æquore partem:
 Largiter in tanto spatio tamen auferet undis.
 Tum porro venti maguam quoque tollere partem

K s

Humoris

Humoris possunt verrentes æquora ponti:
 Vna nocte vias quoniam per sæpe videmus
 Siccari, mollisque luti concreescere crustas.
 Præterea docui multum quoque tollere nubeis
 Humorem magno conceptum ex æquore ponti,
 Et passim toto terrarum spargere in orbe:
 Cum pluit in terris, & venti nubila portant.
 Postremo, quoniam raro cum corpore tellus
 Est, & conjuncta est oras maris undique cingens:
 Debet, ut in mare de terris venit humor aquarum,
 In terras itidem manare ex æquore falso.
 Percolatur enim virus, retroque remanet
 Materies humoris, & ad caput annibus omnis
 Confluit: inde super terras redit agmine dulci,
 Quæ via secta semel liquido pede detulit uidas.
 Nunc ratio quæ sit, per fauceis montis ut Ætne
 Exspirent ignes interdum turbine tanto,
 Expediam. neque enim media de clade coorta
 Flammæ tempestas Siculum dominata per agros
 Finitimis ad se convertit gentibus ora,
 Fumida cum cœli scintillare omnia templa
 Cernentes pavida complebant pectora curas,
 Quid moliretur rerum natura novarum.
 Hisce tibi rebus latè sit, altèque videndum:
 Et longè cunctas in partibus dispiciendum,
 Ut reminiscaris, summam rerum esse profundam,
 Et videas, cœlum summam totius unum
 Quam sit parvula pars, & quam multesima constet,
 Et quora pars homo terrarum sit totius unius.
 Quod bene propositum si planè contueare,
 Ac videas planè: mirari multa relinquant.
 Numquis enim nostrum miratur, si quis in artus
 Accepit calido febrem fervore coortam:
 Aut alium quemvis morbi per membra dolorem?
 Obturgescit enim subito pes, arripet acer
 Sæpe dolor dentes, oculos invadit in ipsos:
 Existit sacer ignis, & urit corpore serpens
 Quamcunque arripuit partem, repitque per artus.
 Nimirum, quia sunt multarum semina rerum,
 Et satis hæc tellus nobis cœlumque mali fert:
 Unde queat vis inmensi procreescere morbi.
 Sic igitur toti cœlo, terrarumque putandum est
 Ex infinito satis omnia suppeditare,
 Unde repente queat tellus concussa moveri,
 Perque mare, & terras rapidus percurrere turbo,
 Ignis abundare Ætneus, flammescere cœlum.

(Id quoq; enim fit, ut ardescant cœlestia templa:)

Vt tempestates pluvix graviore coorta
Sunt, ubi forte ita se tetulerunt semina aquarum.
At nimis est ingens incendi turbidus ardor.
Scilicet & fluvius, qui non est, maximus eii' st,
Qui non ante aliquem majorem vidit : & ingens
Arbor, homoq; videtur : & omnia de genere omni.
Maxima quæ vidit quisque, hæc ingenita fingit:
Cum tamen omnia cum cœlo, terraque, marique,
Nil sint ad summam summam totius omnem.

Nunc tamen, illa modis quibus irritata repente
Flamina foras vastis Ænæ fornacibus efflet,
Expediam. Primum totius subcava montis
Est natura, ferè silicum suffulta cavernis.
Omnibus est porrd in speluncis ventus & aër.
Ventus enim fit, ubi est agitando percitus aër.
Hic ubi peraluit, calefecitque omnia circum
Saxa, furens quæ contingit, terramque, & ab ollis
Excussit calidum flammis velocibus ignem:
Tollit se, ac rectis ita faucibus ejicit altè,
Funditque ardorem longè, longèque favillam
Differt, & crassa volvit caligine fumum:
Extruditque simul mirando pondere saxa:
Ne dubites, quin hæc animam turbida sit vis.

Præterea magna ex parti mare montis ad ejus
Radices frangit fluctus, æstunque resorbet.
Ex hoc usque mari speluncæ montis ad altas
Perveniant subter fauceis. hac ire fatendum' st,
Et penetrare mari penitus res cogit aperto,
Atque efflare foras, ideoque extollere flammam,
Saxaque subjectare, & arenæ tollere nimbos.
In summo sunt ventigeni cratères, ut ipsi
Nomitant, nos quas fauceis perhibemus, & ora.

Sunt aliquot quoq; res, quarum unã dicere causam
Non satis est, verum plureis, unde una tamen sit.
Corpus ut exanimum quod si procul ipse jacere
Conspicias hominis : fit ut omneis dicere causas
Conveniat leti, dicatur ut illius unã.

Nam neque cum ferro, neque frigore vincere possis
Interiisse, neque à morbo, neque fortè veneno:
Verũ aliquid genere esse ex hoc, quod cōcio dicat,
Scimus: item in multis hoc rebus dicere habemus.

Nilus in æstate crescit : campisque redundat
Unicus in terris Ægypti totius annis.
Is rigat Ægyptum medium per sæpe calorem,
Aut quia sunt æstate Aquilones ostia contra

Annũ

Anni tempore eo, quo Etesia flabra feruntur:
 Et contra fluvium flantes remorantur, & undas
 Cogentes sursum replent, coguntque manere.
 Nam dubio procul hæc adverso flabra feruntur
 Flumine, quæ gelidis à stellis axis aguntur.
 Ille ex ætiferâ parti venit amnis ab Austro
 Inter nigra virum, percoctaque sæcla calore,
 Exoriens penitus media ab regione diei.
 Est quoque, uti possit magnus congestus arenæ
 Fluctibus adversis oppilare ostia contra,
 Cùm mare perinotum ventis ruit intus arenam.
 Quo sit uti pacto liber minus exitus amni,
 Et proclivus item fiat minus impetus undis.
 Fit quoque, uti pluviam forsan magis ad caput ejus
 Tempore eo fiant, quo Etesia flabra Aquilonum
 Nubila conjiciunt in eas tunc omnia parteis.
 Scilicet ad mediam regionem ejecta diei
 Cùm convenerunt, ibi ad altos denique monteis
 Contrusæ nubes coguntur, vique premuntur.
 Forfit & Æthiopum penitus de montibus altis
 Crescat, ubi in campos albas descendere ningueis
 Tabificis subigit radiis sol omnia lustrans.
 Nunc age, Averna tibi quæ sint loca cumque, lacusque,

Expediam, quali natura prædita consistit.
 Principid, quod Averna vocantur, nomen id ab re
 Impositum est, quia sunt avibus contraria cunctis,
 E regione ea quod loca cùm venere volantes,
 Remigii oblitæ pennarum vela remittunt,
 Præcipitesque cadunt molli cervice profusæ
 In terram, si forte ita fert natura locorum:
 Aut in aquam, si fortè lacus substratus Averno est.
 Qualis apud Cumas lacus est montemque Vesevum,
 Oppleti calidis ubi fumant fontibus auctus.

Est & Athenæis in moenibus, arcis in ipso
 Vertice, Palladis ad templum Tritonidos almæ,
 Quo nunquam pennis appellunt corpora rauca
 Cornices, non, cùm fumant altaria donis:
 Usqueadèd fugitant non iras Palladis acreis
 Pervigilii causa, Gratium ut cecinere poetæ:
 Sed natura loci hoc opus efficit ipsa suapte.

In Syria quoque fertur item locus esse, videri,
 Quadrupes quoque quod simulac vestigia primæ
 Intulerint, graviter vis cogat concidere ipsa,
 Manibus ut si sint divis macerata repente.
 Omnia quæ naturali ratione geruntur,

Et quibus è causis fiant, appâret origo:
 Ianua ne his Orci potius regionibus esse
 Credatur postea, hinc animas Acheruntis in oras
 Ducere forte deos maneis inferne reamur:
 Naribus alipedes ut cervi sæpe putantur
 Ducere de latebris serpentina sæcla ferarum.
 Quod procul, à vera quàm sit ratione repulsum,
 Percipe : namque ipsa de re nunc dicere conor.
 Principio hoc dico, quod dixi sæpe quoq; ante,
 In terra cujusque modi rerum esse figuras:
 Multa, homini quæ sunt vitalia : multaq; morbos
 Incutere, & mortem quæ possunt accelerare:
 Et magis esse aliis alias animantibus aptas
 Res ad vitæ rationem ostendimus ante,
 Propter dissimilem naturam, dissimileisque
 Texturas inter sese, primasque figuras:
 Multa meant inimica per aureis, multa per ipsas
 Insinuant nareis infesta atque aspera odore:
 Nec sunt multa parum tactu vitanda, nec autem
 Aspectu fugienda, saporeque tristia quæ sint.
 Deinde videre licet quàm multæ sint homini res
 Acriter infesto sensu, spurcæque, gravesque.
 Arboribus primum certis gravis umbra tributa' est,
 Vsq; eadeo, capitis faciant ut sæpe dolores,
 Siquis eas subter jacuit prostratus in herbis.
 Est etiam in magnis Heliconis montibus arbos
 Floris odore hominem tetro consueta necare.
 Scilicet hæc ideo terris ex omnia surgunt,
 Multa modis multis multarum semina rerum,
 Quod permista gerit tellus, discretaque tradit.
 Nocturnumque recens extinctum lumen, ubi acri
 Nidore offendit nareis, consopit ibidem:
 Castoreoque gravi mulier sopita recumbit,
 Et manibus nitidum teneris opus effluit eii,
 Tempore eo si odorata' est, quo menstrua solvit.
 Multaque præterea languentia membra per artus
 Solvunt, atque animam labefactant sedibus intus:
 Denique si in calidis etiam cunctere lavacris,
 Plenior in folio & fueris ferventis aquæ:
 Quam facile in medio sit uti des sæpe ruitas?
 Carbonumque gravis vis, atque odor insinuat
 Quam facile in cerebrum, nisi aquam præcepimus
 ante;
 Aut nisi membra prius pertexit frigida servus,
 Aut sit odor vini plagæ manabilis mora?
 Nonne vides etiam terra quoque sulfur in ipsa

Gignier,

Gignier, & tetro concreſcere odore bitumen?
 Denique ubi argenti venas, aurique ſequuntur,
 Terrarū penitus ſeruitantes abdita ferro :
 Qualeis exſpirat ſcaptenſula ſubter odores?
 Qu' idve mali fit ut exhalent aurata metalla?
 Quas hominum reddunt facies? qualeiſq; colores?
 Nonne vides, audiſve perire in tempore parvo
 Quam ſoleant: & quam vitæ copia deſit,
 Quos opere in tali cohibet vis magna? neceſſe' eſt
 Hos igitur tellus omneis exaſtuet aſtus :

Exſpiretque foras in aperta, promptaq; coeli.
 Sic & Averno loca aliis ſummittere debent

Mortiferam vim, de terra quæ ſurgit in auras,
 Ut ſpatium coeli quadam de parte venenet,
 Quo ſimul ac primum pennis delata ſie ales,
 Impediatur ibi tæco contreptra veneno,
 Ut cadat è regione loci, qua dirigit aſtus :
 Quo cum conruit, hæc eadem vis illius aſtus,
 Reliquias vitæ membris ex omnibus aufert.
 Quippe etenim primo quaſi quendã conciet aſtū :
 Poſterius fit, uti cum jam cecidere veneni
 In fonteis ipſos, ibi fit quoque vita vomenda,
 Propterea quod magna mali fit copia circum.
 Fit, quoq; ut interdum vis hæc, atq; aſtus Avernij,
 Aëra, qui inter aveis cumque' ſt terramq; locatus,
 Diſcutiat, prope uti locus hinc linquatur inanis:
 Cujus ubi è regione loci venêre volantes,
 Claudicat extemplo pennarum niſus inanis :
 Et conamen utrinque alarum proditur omne.
 Hic, ubi nixari nequeunt, inſistereque alis :
 Scilicet in terram delabi pondere cogit
 Natura, & vacuum prope jam per inane jacentes
 Diſpergunt animas per caulas corporis omneis.

Frigidior porro in puteis a ſtate fit humor,
 Rareſcit quia terra calore, & ſemina ſiqua
 Forte vaporis habet, prope dimittit in auras,
 Quo magis eſt igitur tellus affecta calore,
 Hoc fit frigidior, qui terra' ſt abditus, humor.
 Frigore cum premitur porro omnis terra, coique,
 Et quaſi concreſcit : ſit ſcilicet, ut coëundo
 Exprimat in puteos, ſi quem gerit ipſa calorem.

Eſt apud Ammonis ſannam fons luce diurna
 Frigidus, at calidus nocturno tempore fertur.
 Hunc homines fontem nimis admirantur, & acri
 Sole putant ſubter terras fervere raptim,
 Nox ubi terribili terras caligine texit :

Quod

Quod nimis à vera est longè ratione remotum:
 Quippe ubi sol viduum contrectans corpus aquarum,
 Non querit calidum supera de reddere partes,
 Cum superum lumen tanto fervore fruatur:
 Quis queat hic subter tam crasso corpore terram,
 Percoquere humorem, & calido sociare vapori?
 Præsertim cum vix possit per septa domorum
 Insinuare suum radiis ardentibus æstum?
 Quæ ratio est igitur? nimirum terra magis quod
 Rara tenet circum hunc fontem, quam cætera tellus.
 Multaque sunt ignis prope semina corpus aquarum.
 Hinc ubi roriferis terram nox obruit umbris:
 Exemplo subitus frigescit terra, coitque.
 Hæc ratione fit, ut tamquam compressa manu sint,
 Exprimat in fontem, quæ semina cumque; habet ignis,
 Quæ calidum faciunt laticis tactum atque saporis,
 Inde ubi sol radiis terram dimovit obortis,
 Et rarefecit calido miscente vapore:
 Rursus in antiquas redeunt primordia sedes
 Ignis, & in terram cedit calor omnis aquarum:
 Frigidus hæc ob rem fit fons in luce diurna.
 Præterea solis radiis jactatur aquarum
 Humor, & in luce tremulo rarefcit ab æstu:
 Propterea fit uti quæ semina cumque habet ignis,
 Dimittat: quasi sæpe gelum, quod continet in se,
 Mittit, & exsolvit glaciem, nodosque relaxat.
 Frigidus est etiam fons, supra quem sita sæpe
 Stuppa jacit flammam concepto prorinus igni;
 Tedaque consimili ratione accensa per undas
 Conlucet, quocumque; natans impellitur auris:
 Nimirum quia sunt in aqua permulta vaporis
 Semina, de terraque necesse est funditus ipsa
 Ignis corpora per totum confurgere fontem.
 Et simul exspirare foras, exireque in auras,
 Non tam viva tamen, calidus queat ut fieri fons.
 Præterea dispersa foras erumpere cogit
 Vis per aquam subito, sursumque ea conciliari:
 Quod genus endo maius spirat fons dulcis aquarum,
 Qui scaturit, & salas circum se dimovet undas.
 Et multis aliis præbet regionibus æquor
 Utilitatem opportunam sitientibus nautis,
 Quod dulcibus inter salas intervomit undas.
 Sic igitur per eum possunt erumpere fontem,
 Et scaturire illa foras in stuppam semina: quo cum
 Conveniunt, aut cum redant corpori adherent,
 Ardescunt facile exemplo; quia multa quoque; in se
 Semina

Semina habent ignis stuppæ tedæque tenentes.
 Nonne vides etiam, nocturna ad lumina lychnum
 Nuper ubi extinctum admoveas, accendier antè,
 Quàm tetigit flammam? redamque pari ratione?
 Multaque præterea, prius ipso tacta vapore
 Eminus ardescunt, quàm comminus imbuat ignis.
 Hoc igitur fieri quoque in illo fonte putandum est.

Quod superest, agere incipiam quo fœdere fiat
 Naturæ, lapis hic ut ferrum ducere possit,
 Quem magueta vocant patrio de nomine Graii,
 Magnetum quia sit patriis in finibus ortus.
 Hunc homines lapidem mirantur, quippe catenam
 Sæpe ex annellis reddit pendentibus ex se.
 Quinque etenim licet interdum, plureisq; videre
 Ordine demissos levibus jactarier auris,
 Vnus ubi ex uno dependet subter adhærens,
 Ex alioque alius lapidis vim, vinclaque noscit:
 Vsque adeo permananter vis pervaleat ejus.
 Hoc genus in rebus firmandum est multa, prius
 quàm

Ipsius rei rationem reddere possis:

Et nimium longis ambagibus est adeundum:

Quo magis attentas aureis, animumque reposco.

Principio omnibus à rebus, quascumq; videmus,

Perpetuè fluere, ac mitti, spargique necesse est

Corpora, quæ feriant oculos, visumque lacessant:

Perpetuèque fluunt certis ab rebus odores,

Frigus & a fluviiis, calor à sole, æstus ab undis

Æquoris exesor mœrorum litora propter:

Nec varii cessant sonitus manare per aures.

Danique in os falsi venit humor sæpe saporis,

Cum mare versamur propter; dilutaque contrà

Cum tuimur misceri absinthia, tangit amaror:

Vsque adeo omnibus ab rebus res quæque fluenter

Fertur, & in cunctas dimittitur undique parteis:

Nec mora, nec requies inter datur ulla fluendi:

Perpetuè quoniam sentimus, & omnia semper

Cernere, odorari licet, & sentire sonare.

Nunc omnes repetam quàm raro corpore sint res,

Cōmemorare, quod in primo quoq; carmine claret.

Quippe etenim, quanquã multas hoc pertinet ad res

Noscere, cum primis hanc ad rem protinus ipsam,

Qua de differere aggredior, firmare necesse est,

Nil esse in promptu, nisi mistum corpus inani.

Principio fit, ut in speluncis saxa superna

Sudent humore, & guttis manantibus stillent:

Manat

Manat item nobis è toto corpore sudor,
 Crescit barba, piliq; per omnia membra, per artus
 Diditur in venas cibus omneis, auget, alitque
 Corporis extremas quoque parteis, unguiculosq;
 Frigus item transire per æs, calidumque vaporem
 Sentimus : sentimus item transire per aurum,
 Atque per argentum, cum pocula plena teneamus.
 Denique per dissepta domorum saxea voces
 Pervolitant, permanat odos, frigusque, vaposque
 Ignis : quin ferri quoque vim penetrare suëvit,
 Undique qua circum corpus lorica coërcet,
 Morbida vis quæcumq; extrinsecus insinuat.
 Et tempestates terra coeloque coortæ
 In coelnm terrasq; remotæ jure facessunt,
 Quandoquidem nihil est, nisi raro corpore nexum.

Huc accedit, uti non omnia, quæ jaciuntur
 Corpora cumque ab rebus, eodem prædita sensu,
 Atque eodem pacto rebus sint omnibus apta.
 Principio terram sol excoquit, & facit are :
 At glaciem dissolvit, & altis montibus altè
 Exstructas ningueis radiis tabescere cogit.
 Denique cera liquefcit in ejus posta vapore.
 Ignis item liquidum facit æs, aurumque resolvit :
 At coria, & carnem trahit, & conduit in unum.
 Humor aquæ porro ferrum condurat ab igni,
 At coria, & carnem mollit durata calore :
 Barbigeras oleaster eo juvat usque capellas,
 Disfluat ambrosia quasi vero, & nectare tinctus :
 At nihil est, homini frõde hac quod amarius exte-
 Deniq; amaracintum fuguat sus, & timet omne
 Unguentum (nam se tigeris subus acie venenum' R)
 Quod nos interdum tanquam recreare videtur,
 At contra nobis coenum teterrima cum sit
 Spurcities, eadem subus hæc res munda videtur :
 Insatiabiliter toti ut volvantur ibidem.

Hoc etiam superest, ipsa quam dicere de re
 Aggredior, quod dicendum prius esse videtur :
 Multa foramina cum variis sit reddita rebus,
 Dissimili inter se natura prædita debent
 Esse, & habere suam naturam quæque, viasque.
 Quippe etiam varii sensus animantibus insunt,
 Quorum quisque suam propriè rem percipit in se.
 Nam penetrare alio sonitus, alioque saporem
 Cervinus e succis, alio nidoris odores,
 Propter dissimilem naturam, textaque rerum :
 Præterea manare aliud per saxa videtur,

I.

Aurea

Atque aliud per ligna: aliud transire per aurum:

Argentoque foras aliud, vitroque meare.

Nam fluere hac species, illac calor ire videtur,
Atque aliis aliud citius transmittere eâdem.

Scilicet id fieri cogit natura viarum,

Multimodis varians, ut paullo ostendimus ante.

Quapropter bene ubi hæc confirmata, atque locata

Omnia constiterint nobis præposta, parata:

Quod superest, facile hinc ratio reddetur, & omnis

Causa patefiet, quæ ferri pelliciat vim.

Principio fluere è lapide hoc permulta necesse est

Semina, sive æstum, qui discutit aëra plagis,

Inter qui lapidem, ferrumque est cumque locatus.

Hoc ubi inanitur spatium, multusque vacesit

In medio locus: extemplo primordia ferri

In vacuum prolapsa cadant conjuncta, fit utque

Annulus ipse sequatur, eatque ita corpore toto.

Nec res ulla magis primoribus elementis

Endopedita suis arte connexa cohæret,

Quam validi ferri naturæ frigidus horror.

Quo minus est mirum, quod paullo diximus ante,

Corpora si nequeunt de ferro plura coorta

In vacuum ferri, quin annulus ipse sequatur:

Quod facit, & sequitur donec pervenit ad ipsum

Iam lapidem, cæcisque in eo compagibus hæsit.

Hoc fit item cunctas in parteis, unde vacesit

Cumque locus, sive ex transverso, sive supernè:

Corpora continuo in vacuum vicina feruntur.

Quippe agitantur enim plagis aliunde, nec ipsa

Sponte sua sursum possunt consurgere in auras.

Huc accedit item, quare queat id magis esse,

Hæc quoque res adjumento, motuque juvatur:

Quod simul à fronte est anelli rarior aër

Factus, inanitusque locus magis ac vacuatus:

Continuo fit, uti qui post est cumque locatus

Aër, a tergo quasi provehat atque propellat.

Semper enim circumpositus res verberat aër.

Sed tali fit uti propellat tempore ferrum,

Parte quod ex una spatium vacat, & capit in se.

Hic, ubi, quem memoro, per crebra foramina ferri est

Privas ad parteis subtiliter insinuatus:

Trudit & impellit, quasi navim, velaque ventus.

Denique res omnes debent in corpore habere

Aëra, quandoquidem raro sunt corpore, & aër

Omnibus est rebus circumdatus, adpositusque.

Hic igitur, penitus qui in ferro est abditus aër,

Sollicite

Sollicito motu semper jactatur, eoque
 Verberat anellum dubio procul, & ciet intus
 Scilicet: atque eodem fertur, quo præcipitavit
 Iam semel, & quamque in partē conamina sumsit.

Fit quoque ut à lapide hoc ferri natura recedat
 Interdum, fugere, atque sequi consueta vicissim.
 Exultare etiam Samothracia ferrea vidi:
 Et ramenta simul ferri furere intus abenis
 In scaphiis, lapis hic magnes cùm subditus esset:
 Usqueadè fugere à saxo gestire videtur
 Ære interposito, & discordia tanta creatur:
 Propterea, quia nimirum prius æstus ubi æris
 Præcepit, ferrique vias possedit apertas:
 Posterior lapidis venit æstus, & omnia plena
 Invenit in ferro: neque habet qua tranet, ut antè.
 Cogitur offensare igitur, pulsareque fluctu
 Ferrea texta suo: quo pacto respuit ab se,
 Atque per æs ægitat, sine eo quod sæpe resorbet.

Illud in his rebus mirari mitte, quod æstus
 Non valet è lapide hoc alias impellere item res.
 Pondere enim fretæ partim stant, quod genus aurum:

Ac partim, raro quia sunt cum corpore, ut æstus
 Pervolet intactus, nequeunt impellier usquam:
 Lignea materies in quo genere esse videtur.
 Inter utrasque igitur ferri natura locata,
 Æris ubi accepit quædam corpuscula: tum fit,
 Impellant ut eam Magnesiæ flumina saxi.

Nec tamen hæc ita sunt aliarum rerum aliena,
 Ut mihi multa parū genere ex hoc suppeditentur.
 Quæ memorare queam inter se singulariter apta.
 Saxa vides primum sola coalescere calcei:
 Glutine materies taurino ita jungitur una,
 Ut vitio venæ tabularum sæpius hiscant,
 Quam laxare queant compages taurea vincla.
 Vitigeni latices in aqua fontibus audent
 Misceri, cum pix nequeat gravis, & leve olivum.
 Purpureusque colos conchylii jungitur una
 Corpore cum lanæ, dirimi qui non queat usquam:
 Non si Nepiuni fluctu renovare operam des:
 Non, mare si totum velit eluere omnibus undis.
 Denique res auro argentum copulat una,
 Aereaque res plumbo fit uti jungatur ab albo,
 Cætera jam quàm multa licet reperire? quid ergo?
 Nec tibi jam longis opus est, ambagibus usquam,
 Nec me tam multam hic operã consumere par est:

Sed breviter paucis restat comprehendere multa.
 Quorum ita texturæ ceciderunt mutua contra,
 Ut cava convenient plenis hæc illius, illa
 Hujusque: inter se junctura horum optima constat.
 Est etiam, quasi ut anellis, hamisque plicata
 Inter se quædam possunt copulata teneri:
 Quod magis in lapide hoc fieri ferroque videtur.

Nunc, ratio quæ sit morbis, aut unde repente
 Mortiferam possit cladem conflare coorta

Morbida vis hominū generi, pecudumq; catervis,
 Expediam. Primum multarum semina rerum
 Esse supra docui, quæ sint vitalia nobis:

Et contra, quæ sint morbo, mortique, necesse est
 Multa volare. ea cum casu sunt forte coorta,
 Et perturbarunt cœlum, sit morbidus aër.

Atque ea vis omnis morborum, pestilitasque,
 Aut extrinsecus, ut nubes nebulaeque superne
 Per cœlum veniunt, aut ipsa sæpe coorta
 De terra surgunt, ubi putrorem humida nacta est,
 Intempestivis pluviiisque, & solibus icta.

Nōne vides etiam cœli novitate, & æquarum
 Tentari, procul à patria quicumque, domoque
 Adveniunt, ideo quia longè discrepitat res:
 Nam quid Britannis cœlum differre putamus,
 Et quod in Ægypto est, qua mundi claudicat axis?
 Quidve quod in Ponto est differre à Gadibus, atque
 Vique ad nigra virūm, percoctaque sæcla calore?
 Quæ cum quattuor inter se diversa videmus,
 Quattuor à ventis, & cœli partibus esse,
 Tam color & facies hominum distare videntur
 Largiter, & morbi generatim sæcla tenere.

Est elephas morbus, qui propter flumina Nili
 Gignitur Ægypto in media, neq; præterea usquam.
 Arthide tentantur gressus, oculique in Achæis
 Finibus, inde aliis alius locus est inimicus
 Partibus ac membris. varius concinnat id aër.
 Proinde ubi se cœlū, quod nobis forte alienum est,
 Commover, atque aër inimicus serpere cœpit:
 Ut nebula, ac nubes paulatim repit, & omne
 Qua graditur, conturbat, & immutare coactat.
 Fit quoque, ut in nostrum cum venit deniq; cœlū,
 Corrumpat, reddatque sui simile, atque alienum.
 Hæc igitur subitò clades nova, pestilitasque,
 Aut in aquas cadit, aut fruges perfidit in ipsas,
 Aut alios hominum pastus, pecudumque cibatus:
 Aut etiam suspensa manet vis aëre in ipso:

Et cum spiranteis mistas hinc ducimus auras,
 Illa quoque in corpus pariter sorbere necesse est.
 Confinili ratione venit bubus quoque sæpe
 Pestilitas, etiam pecubus balantibus agror.
 Nec refert utrum nos in loca deveniamus
 Nobis adversa, & cœli mutemus amictum:
 An cœlum nobis ultro natura corruptum
 Deferat, aut aliquid, quod non consuevimus uti:
 Quod nos adventu possit tentare recenti.

Hæc ratio quondam membrorū, & mortifer æstus
 Finibus in Cecropis funestos reddidit agros,
 Vastavitque vias, exhaustit civibus urbem.
 Nam penitus veniens Ægypti è finibus ortus,
 Aëra permensus multum, camposque natanteis,
 Incubuit tandem populo Pandionis. omnes
 Inde catervatim morbo mortique dabantur.

Principio caput incensum fervore gerebant:
 Et duplicis oculos suffusa luce rubenteis.
 Sudabant etiam fauces intrinsecus atro
 Sanguine, & ulceribus vocis via septa coibat:
 Atque animi interpret manabat lingua cruore,
 Debilitata malis, motu gravis, aspera tactu.
 Inde, ubi per fauceis pectus complerat, & ipsum
 Morbida vis in cor mæstum confluxerat ægris:
 Omnia tum vero vitæ claustra lababant.
 Spiritus ore foras tetrum volvebat odorem,
 Rancida quo perolent projecta cadavera ritu.
 Atque animi prorsum vires totius, & omne
 Languebat corpus, leti jam limine in ipso.
 Intolerabilibusque malis erat anxius angor
 Assiduè comes, & gemitu committit querela.
 Singultusque frequens noctem per sæpe, diemque
 Conripere assiduè nervos & membra coactans,
 Dissolvebat eos defessos ante, fatigans.
 Nec nimio cuiquam posses ardore tueri
 Corporis in summo summam fervere partem:
 Sed potius tepidum manibus proponere tactum,
 Et simul ulceribus quasi iniustis omne rubere
 Corpus, ut est, per membra sacer cū diditur ignis.
 Intima pars homini vero flagrabat adesa:
 Flagrabat stomacho flamma, ut fornacibus intus.
 Nil adeo posset cuiquam leve, tenneque membris
 Vertere in utilitatem. ad ventū & frigora semper:
 In fluvios partim gelidos ardentia morbo
 Membra dabant, nudū jacentes corpus in undas.
 Multi præcipites lymphis putealibus altè

L 3

Luciderunt

Inciderunt ipso venientes ore patente.
 Insedabiliter fitis arida corpora mersans
 Æquabat multum parvis humoribus imbrem.
 Nec requies erat ulla mali : defessa jacebant
 Corpora: mussabat tacito medicina timore;
 Quippe patentia cum totas ardentia nocteis
 Lumina versarent oculorum expertia somno:
 Multaque præterea mortis tum signa dabantur,
 Perturbata animi mens in mærore, metuque:
 Triste supercilium, furiosus voltus, & acer.
 Sollicitæ porro, plenæque sonoribus aures:
 Creber spiritus, aut ingens, raroque coortus:
 Sudorisque madens per collum splendidus humor:
 Tenuia sputa, minuta, croci contacta colore,
 Salsaque, per fauceis raucas vix edita tussi.
 In manibus vero trahier nervi, & tremere artus:
 A pedibusque minutatim succedere frigus
 Non dubitabat : item ad supremum deniq; tempus
 Compressæ nares: nasi primoris acumen
 Tenne, cavati oculi, cava tempora, frigida pellis
 Duraque: inhorrebat rictum, frons tenta minebat:
 Nec nimio rigida post strati morte jacebant:
 Octavoque ferè candenti lumine solis,
 Aut etiam nona reddebant lampade vitam.
 Quorum si quis, ut est, vitârat funera leti:
 Visceribus tetris, & nigra proluvie alvi,
 Posterius tamen hunc tabes letumque manebat:
 Aut etiam multus capitis cum sæpe dolore
 Conruptus sanguis pletis ex naribus ibat:
 Huc hominis totæ vires corpusque fluebat.
 Profluvium porro qui tetri sanguinis acre
 Exierat, tamen in nervos huic morbus & artus
 Ibat, & in parteis genitales corporis ipsas.
 Et graviter partim metuentes limina leti
 Vivebant ferro privati parte virili:
 Et manibus sine nonnulli, pedibusque manebant
 In vita tamen, & perdebant lumina partim:
 Vsq; eadeo mortis merus his inceserat acer.
 Atque etiam quosdam cepere obliviam rerum
 Cunctarum, neque se possent cognoscere ut ipsi.
 Multaque humi cum inhumata jacerent corpora
 supra
 Corporibus, tamen alituum genus atque ferarum
 Aut procul absiliebat, ut acrem exiret odorem:
 Aut, ubi gustarat, languebat morte propinqua.
 Nec tamen omnino temere illis solibus ulla
 Comparebat

Comparebat avis, nec nocti sæcla ferarum
 Exhibant filvis: laugebant pleraque morbo,
 Et moriebantur: cum primis fida cauum vis
 Strata viis animam ponebat in omnibus ægram,
 Extorquebat enim vitam vis morbida membris.
 Incomitata rapi certabant funera vasta:
 Nec ratio remedii communis certa dabatur.
 Nam quod aliis dederat vitaleis aëris auras
 Volvere in ore licere, & cœli templa tueri:
 Hoc aliis erat exitio, letumque parabat.

Illud in his rebus miserandū & magnopere unum
 Aerumnabile erat, quod, ubi se quisque videbat
 Implicitum morbo, morti damnatus ut esset,
 Deficiens animo mæsto cum corde jacebat
 Funera respectans, animam & mittebat ibidem:
 Idque vel imprimis cumulabat funere funus.
 Quippe etenim nullo cessabant tempore apisci
 Ex aliis alios avidi contagia morbi:
 Nam quicumque suos fugitabant visere ad ægros,
 Vitæ nimium cupidi, mortisque timentes,
 Pœnibat paullo post turpi morte, malaque
 Desertos, opis experteis, incuria mactans,
 Lanigeras tanquam pecudes, & bucera sæcla.
 Qui fuerant autem præsto, contagibus ibant,
 Atque labore, pudor quem tum cogebat obire,
 Blandaque lassorum vox mista voce querelæ.
 Optimus hoc leti genus ergo quisque subibat:
 Inque aliis alium populum sepelire suorum
 Certantes, lacrymis lassî, luctuque redibant.
 Inde bonam partem in lectum mœrore dabantur:
 Nec poterat quisquam reperiri, quem neq; morbus,
 Nec mors, nec luctus tentater tempore tali.
 Præterea jam pastor, & armentarius omnis,
 Et robustus item curvi moderator aratri,
 Languebant, penitusque casis contrusa jacebant
 Corpora, paupertate & morbo dedita morti.
 Exanimis pueris super exauimata parentum
 Corpora nonnumquam posset, retroque videre
 Matribus, & patribus natos super edere vitam.
 Nec minimam partem ex agris ægroris in urbem
 Confluxit, languens quem contulit agricolarum
 Copia, conveniens ex omni morbida parte.
 Omnia complebant loca, tectaq;: quo mage eos tum
 Confertos ita acervatim mors accumulabat.
 Multa siti prostrata viam per, proque voluta
 Corpora filanos ad aquarum strata jacebant

Inter-

Interclusâ anima nimia ab dulcedine aquai:
 Multaque per, populi, passim loca prompta, viasque.
 Languida semianimo tum corpore membra videres
 Horrida pædore, & pannis cooperta perire
 Corporis inluyie: pellis super ossibus una,
 Visceribus cæcis prope jam, sordique-sépultis.
 Omnia denique sancta Deum delubra repleat
 Corporibus mors exanimis, onerataque passim
 Cuncta cadaveribus cœlestium templa manebant.
 Hospitibus loca quæ complerant ædituentes.
 Nec jam religio divûm, nec numina magui
 Pendebantur: enim præsens dolor exsuperabar.
 Nec mos ille sepulturæ remanebat in urbe,
 Ut pius hic populus semper consuerat humari.
 Perturbatus enim totus trepidabat, & unus-
 Quisque suum pro re consortem mæstus humabat.
 Multaque vis subita, & paupertas horrida suasit.
 Namque suos consanguineos aliena rogorum
 Insuper exstructa ingenti clamore locabant,
 Subdebantque faceis, multo cum sanguine sepe-
 Rixantes potius, quàm corpora desererentur.

F I N I S.

e.
es

ate
e.

UVA. BHSC. BU 08493

UVA. BHSC. BU 08493

BIBLIOTECA

DE LA UNIVERSIDAD DE VALLADOLID.

Estante n.º _____

Tabla

Número

Biblioteca

8.

UVA. BHSC. BU 08493

BU

teca de Santa

.49

UVA. BHSC.

BU 08493

UVA. 5131. 10
1893

UNIVERSITY OF MICHIGAN LIBRARY

UVA WASC BC 03493